

HYVÄ PAHA MAAHANMUUTTO

Kehysanalyysi suomalaisesta
maahanmuuttojournalismista

Salli Lindström
Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Politiikan tutkimus
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2012

Sisältö

1 JOHDANTO	2
2 TEOREETTINEN VIIITEKEHYS	5
2.1 Identiteettipolitiikka	5
2.2 Muuttoliike ja maahanmuuttopolitiikka	9
2.3 Media ja maahanmuutto	12
3 KEHYSANALYYSI	17
3.1 Taustaa	17
3.2 Kehysanalyysi mediatutkimuksessa	18
3.3 Kehys- ja diskurssianalyysin yhteys	19
4 TUTKIMUSASETELMA	22
4.1 Tutkimusongelma	22
4.2 Kehyttäminen	23
4.3 Tutkimusaineiston valinta	25
4.3.1 Helsingin Sanomat	26
4.3.2 Aamulehti	27
5 HELSINGIN SANOMAT	29
5.1 Politiikka	29
5.2 Maahanmuuttoilmiö	36
5.3 Kulttuurien kohtaaminen	42
5.4 Rikosuutisointi	49
5.5 Viha ja rasismi	55
6 AAMULEHTI	62
6.1 Politiikka	62
6.2 Maahanmuuttoilmiö	65
6.3 Kulttuurien kohtaaminen	70
6.4 Rikosuutisointi	73
6.5 Huumori	76
7 TUTKIMUSTULOKSET	79
7.1 Maahanmuuttojournalismin kehukset	79
7.2 Maahanmuuttodiskurssit	84
7.3 Yhteiskunnan moniarvoisuus	87
8 POHDINTA	92
9 LÄHTEET	94

1 JOHDANTO

Suomesta tuli maahanmuuttajia vastaanottava maa 1970-luvun loppupuolella, jolloin Euroopan ovet sulkeutuivat työvoiman maahanmuutolle ja maahanmuuttopolitiikka keskittyi pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottamiseen. 1980- ja 1990-luvuilla maahanmuuttajia alettiin ottaa Suomeen etnisiin perustein. Etninen maahanmuutto perustui ajatukseen, että ihmisellä on etniseen taustaansa liittyvä oikeus palata maahan, josta hänen esivanhempansa ovat joskus lähteneet. Suomalainen maahanmuuttopolitiikka on itsenäisyyden ajalla ollut muuta kuin työvoimapolitiikkaa. (Forsander 2002, 261.) Maahanmuuttoa ja etnisiä vähemmistöjä käsittelevä uutisointi alkoi lisääntyä maahanmuuton myötä 1990-luvun alussa. Hiukan myöhemmin journalismi heräsi pohtimaan raportoinnin tasapuolisuutta, mikä puolestaan synnytti yrityksiä lisätä maahanmuuttajien näkyvyyttä ja ääntä. (Horsti 2005, 11.)

Forsander (2002, 266) toteaa, että mediassa tulisi enemmän nostaa esille esimerkkejä maahanmuuttajista ja pakolaisista, jotka ovat menestyneet työmarkkinoilla, kouluttautuneet ammattiin ja siten kotoutuneet Suomeen. Kestilän ja Wassin (2007, 342) mielestä julkista keskustelua tulisi lisätä ainakin työperäisen maahanmuuton vaikutuksista, jotta hyvinvointisovinismi (huoli taloudellisten etujen menettämisestä ja epävarmuudesta työmarkkinoilla) ja ennakoluulot vältettäisiin ja maahanmuuttajien todelliset vaikutukset huoltosuhteeseen ja hyvinvointivaltion kantokykyyn eriteltäisiin.

Horstin (2005, 11–14) ja Haaviston (2011ab) mukaan samoissa medioissa uutisoidaan maahanmuuttajista hyvin eri tavoin – turvapaikanhakijoista ja pakolaisista muodostuu yhtäällä ikävä kuva samalla kuin toisaalla hehkutetaan monikulttuurisuutta. Kaksijakoisuus ilmenee Horstin mukaan journalistisessa kentässä, mutta myös yhteiskunnassa yleisemmin. Ihmiset yhtäältä puolustavat ja toisaalta torjuvat maahanmuuttajia – suvaitsevuuspuhe ja rasistinen puhe vaihtelevat ja sekoittuvat. Sama trendi on nähtävissä myös Euroopan unionin maahanmuuttopolitiikassa, jossa eurooppalaisuutta rakennetaan yhtäältä suhteessa Euroopan ulkopuolisiin ja toisaalta korostaen eurooppalaisen identiteetin monikulttuurisuutta. Geddesin (2003, 2–3) mukaan organisaatiot määrittelevät muuttoliikkeen hyväksi, jos saavat siitä taloudellista hyötyä ja pahaksi, mikäli sen nähdään syövän niukkoja resursseja.

Median rooli elämässämme on merkittävä. Tiedotusvälineiden avulla valitsemme ketä äänestämme, minne matkaamme lomallamme ja mikä on muotia. Media muistuttaa

talvirenkaiden vaihdosta ja kesäaikaan siirtymisestä. Koska suomalaisten kontaktit maahanmuuttajiin ovat usein vähäisiä (Horsti 2005, 33; Raittila 2002, 107), muokkaa journalismi käsitystämme maahanmuutosta ja maahanmuuttajista. Paanasen (2002, 381) mukaan maassamme on vastuulliset tiedotusvälineet, jotka kirjoittavat suvaitsevuutta palvelevia juttuja rasististen keskustelijoiden keskittyessä lähinnä nettiin. Raittilan (2002, 88–90) mukaan valtamedia ei päästä avoimen vihamielisesti maahanmuuttajiin suhtautuvia ryhmiä esiintymään omalla äänellään, vaan vaientaa nämä. Raittilan mukaan ongelmana on tällöin se, että kun rasististen ja ennakkoluuloisten asenteiden olemassaolosta vaietaan, ei maahanmuuttajien ja heihin vihamielisesti suhtautuvien välille pääse koskaan syntymään dialogia. Dialogi voisi Raittilan mukaan auttaa osapuolia näkemään asiat toistensa silmin.

Maahanmuutto on aiheena ajankohtainen ja sitä koskeva lainsäädäntö käymistilassa. Haluan tällä tutkimuksella tuoda keskusteluun oman panokseni. Valtio-opin ja politiikan tutkimuksen panos monikulttuurisuus- ja monikulttuurisuuspoliittisiin kysymyksiin (johon tämäkin aihe lukeutuu) on toistaiseksi ollut liian vähäinen niin Suomessa kuin muualla länsimaissa (Saukkonen 2007, 14). Tällaista tutkimusta siis tarvitaan. Tutkimuksesta saatava uusi tieto hyödyttää sekä niitä, jotka arvioivat maahanmuuttopolitiikan onnistumisia ja epäonnistumisia ja linjaavat uusia suuntia, että maahanmuuton parissa työskenteleviä henkilöitä. Suurelle yleisölle tutkimus tarjoaa vaihtoehtoisen näkökulman Suomessa käytävään maahanmuuttokeskusteluun.

Tämän työn tarkoituksena on tutkia maahanmuuttodiskurssia sanomalehdissä. Kartoitan ensin valitsemieni lähteiden, Helsingin Sanomien ja Aamulehden, aihekulttuureja ja hahmotan sitten maahanmuuton eri diskursseja. Oletan, että mediassa maahanmuuttoa käsitellään monesta eri kehyksestä käsin, toisaalta on myös mahdollista, että löytyy yksi lähteistä riippumaton kehys, jolla maahanmuuttoa käsitellään rutiininomaisesti. Kiinnostukseni kohdistuu siihen, miten kehykset poikkeavat ja yhdistyvät aihekulttuurien välillä, mitä diskursseja maahanmuuttojournalismissa painotetaan ja mitä suljetaan pois. Pyrin myös pohtimaan, millainen on se moniarvoinen Suomi, jota journalismi konstruoi. Tutkimuskysymykseni ovat:

1 Miten maahanmuutto kehystetään suomalaisessa journalismissa?

2 Mitä maahanmuuttodiskursseja tuetaan (ja mitä vähätellään)?

3 Millainen on journalismin antama kuva suomalaisen yhteiskunnan moniarvoisuudesta?

Luvussa kaksi esittelen työhöni liittyvää teoreettista keskustelua. Nostan ensimmäiseksi esiin identiteettipolitiikan käsitteen sen keskeisimpine ajatuksineen. Sen jälkeen pohdin muuttoliikettä sekä eurooppalaisen ja suomalaisen maahanmuuttopolitiikan keskeisimpiä piirteitä. Lopuksi valaisten maahanmuutto- ja mediatutkimuksen kenttää oman tutkimukseni kannalta keskeisiltä osin.

Kolmannessa luvussa perehdyn kehysanalyyttiseen viitekehykseen. Tämä työ kuuluu osaksi kriittistä tutkimusperinnettä ja kvalitatiivista tekstintutkimusta. Keskustelen kehysanalyysin taustatekijöistä yleisesti ja valotan sen jälkeen, miten sitä on hyödynnetty mediatutkimuksessa. Lopuksi vertailen kehysanalyysia ja diskurssianalyysia kriittisinä metodeina ja pohdin, millainen rooli niillä on median valta-asetelmien paljastamisessa.

Neljännessä luvussa esittelen tutkimusongelman ja tutkimuksen keskeiset käsitteet. Sen jälkeen keskustelen sanomalehtien keinoista kehystää uutisiaan ja kerron, miten päädyin juuri kyseiseen tutkimusaineistoon. Lopuksi esittelen Helsingin Sanomien ja Aamulehden uutiset eli tutkimusdatan, jonka analyysiin luvuissa viisi ja kuusi keskityn.

Luvussa seitsemän kerron aineistosta löytämistäni kehyksistä ja diskursseista, abstrahoin käsittelyn tasoa ja vastaan tutkimuskysymyksiin. Luvussa kahdeksan teen tutkimustuloksista johtopäätelmiä ja pohdin tulosten merkitystä tutkimuskentällä laajemmin. Keskustelen myös tutkimuksen validiteetista. Luvusta yhdeksän löytyy lähteiden lisäksi lista tutkimusaineistoon kuuluvista uutisista sekä laadituista taulukoista.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tämän tutkimuksen teoreettinen viitekehys on kolmiulotteinen. Yhtäältä kysymys on muuttoliikkeestä ja maahanmuutosta ilmiönä. Toisaalta on kyse siitä, miten maahanmuutosta ilmiönä puhutaan ja miten maahanmuuttoa eri diskursseilla samalla rakennetaan. Maahanmuuttodiskurssia rakentava taho on tässä tutkimuksessa journalistien sanomalehtikirjoitukset. Kolmas ulottuvuus on yhteiskunnallinen. Tutkimuskysymykseni yhteiskunnallisella ulottuvuudella tarkoitan maahanmuuttoa politiikkalinjauksina ja taustalla olevaa monikulttuurisuutta yhteiskunnan ominaisuutena, jota sen on osattava hallita.

Tässä luvussa valotan ensin sitä teoreettista pohdintaa, joka löytyy monikulttuurisuuspolitiikan taustalta luoden kontekstin maahanmuuttopolitiikalle ja tälle tutkimukselle. Sen jälkeen keskustelen maahanmuutosta ja median suhteesta siihen.

2.1 Identiteettipolitiikka

1950-luvulla laaja poliittinen liikehdintä toi esiin väitteet tiettyjen sosiaalisten ryhmien epätasa-arvoisesta kohtelusta. Identiteettipolitiikka pohjautuu ajatukseen siitä, että jonkun identiteettiin, esimerkiksi naiseuteen, kohdistuu kulttuurista imperialismia (kuten stereotyyppittämistä ja identiteetin väheksyntää) väkivaltaa, hyväksikäyttöä ja syrjintää (Young 1990).

Taylorin (1994, 25–26, 36) mukaan identiteettiä muokkaa tunnustaminen tai sen puuttuminen. Ihmisellä on luonnollinen tarve tulla tunnustetuksi. Tarvitaan tunnustamisen politiikkaa (politics of recognition). Esimerkiksi feminismin ja monikulttuurisuuden saralla tunnustamisen puute on yksi alistamisen muoto.

Ihmisen identiteetti muokkautuu jatkuvassa vuorovaikutuksessa ja kamppailussa merkityksellisten ihmisten kanssa sekä yksityisellä että julkisella tasolla (Sakki 2011). Identiteettipohdinta julkisella tasolla on synnyttänyt erilaisuuden politiikan (politics of difference), jossa tunnustamisen kohteena on yksilön tai ryhmän uniikki identiteetti. Erilaisuuden politiikan mukaan syrjimättömyys taataan antamalla vähemmistöille enemmistöstä eriävä kohtelu, kun taas Taylorin peräänkuuluttamassa tunnustamisen politiikassa kaikkia ihmisiä tulee kohdella samalla tavoin ikään kuin emme eroja näkisikään (difference blind). (Taylor 1994, 37–39, 43.)

Monikulttuurisuuden problematiikkaan Taylor (mt., 63, 65–66) ehdottaa ratkaisuksi koulutusta. Ei ainoastaan niin, että valtakulttuuri uudelleen kirjoittaa koulukirjansa ja antaa Euroopan ulkopuolisille kulttuureille ja roduille enemmän painoarvoa, vaan myös siten, että syrjityt ryhmät ja ihmiset itse saavat kokonaisvaltaisen ja oikean kuvan omasta arvostaan. Kyse on siitä, ettei kaiken hyvän ja luovan takana ole eurooppalainen mies. Kamppailu valtaväestön hegemoniaa vastaan vapauden ja tasa-arvon saamiseksi lähtee siitä, että valtakulttuurin muita kulttuureja alistava kuva piirretään uudelleen.

Fraserille (1996, 3, 5) yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus näyttäytyy kahtena toisistaan eroavana näkemyksenä – uudelleenjakoa (politics of redistribution) peräänkuuluttavina vaateina, joissa resurssit ja hyödykkeet jaetaan niitä tarvitseville ja tunnustamisen vaatimuksina (politics of recognition), jossa maailmaa muutetaan erilaisuuden (etninen, seksuaalinen, rodullinen jne.) hyväksyvään suuntaan. Fraserin mukaan yksin uudelleenjako tai tunnustaminen on riittämätöntä.

Fraser (mt., 6–10) analysoi uudelleenjaon ja tunnustamisen politiikkoja neljällä eri ulottuvuudella: oikeudenmukaisuus, oikeudenmukaisuuden saavuttaminen, alistetut kollektiivit ja ryhmien erilaisuudet. Uudelleenjaon politiikka näkee oikeudenmukaisuuden yhteiskunnan taloudelliseen rakenteeseen liittyvänä sosioekonomisena ongelmana, josta oireita ovat esimerkiksi hyväksikäyttö, taloudellinen syrjäytyminen ja puute. Tunnustamisen politiikan mielenkiinto kohdistuu kulttuuriseen epäoikeudenmukaisuuteen, josta esimerkkeinä ovat muun muassa valtakulttuurin dominanssi, vaientaminen ja stereotyyppinen kohtelu. Uudelleenjaon politiikan ratkaisu sosioekonomiseen ongelmaan on jonkinlainen taloudellinen uudelleenjärjestely, kun taas tunnustamisen politiikan lääkkeenä kulttuuriseen alistamiseen on kulttuurien monimuotoisuuden arvostaminen ja yhteiskunnallisten representaatio-, tulkinta- ja kommunikaatiokäytänteiden muuttaminen. Kolmas ulottuvuus viittaa politiikkojen erilaiseen näkemykseen alistetuista kollektiiveista. Uudelleenjaon politiikassa kollektiivit ovat ”luokkia”, jotka määritellään suhteessa markkinoihin tai tuotantovälineisiin. Klassinen esimerkki on marxilainen hyväksikäytetty työväenluokka, jonka jäsenet joutuvat myymään työpanostaan ansaitakseen elantonsa. Tunnustamisen politiikalle epäoikeudenmukaisuuden uhrin ovat pikemminkin weberiläisiä statusryhmiä, jolloin yhteiskunta jakautuu ryhmiin arvostuksen ja kunnioituksen mukaan. Weberiläisenä klassisena tapauksena mainittakoon matalan statuksen omaava etninen ryhmä, jota valtakulttuuri pitää alempiarvoisena. Viimeinen ulottuvuus uudelleenjaon ja tunnustamisen politiikkojen erossa on se, kuinka ne suhtautuvat ryhmien välisiin eroihin.

Uudelleenjaon politiikan mukaan erilaisuudet ovat epäoikeudenmukaisia, ja näin ollen ne on poistettava. Tunnustamisen politiikka joko korostaa ryhmien välisiä eroja tai sitten pyrkii purkamaan ne rakenteet, joihin erot pohjautuvat. Olen koonnut taulukkoon yksi pääkohdat Fraserin (1996) edellä selostamastani uudelleenjaon politiikan ja tunnustamisen politiikan eroista myöhempää käyttöä varten.

	Taloudellinen uudelleenjaon politiikka "Politics of Redistribution"	Tunnustamisen politiikka "Politics of Recognition"
Oikeudenmukaisuuden ongelma	Taloudellinen: yhteiskunnan taloudellisesta rakenteesta juontuva sosioekonominen ongelma	Kulttuurinen: valtakulttuurin dominanssi, stereotyyppinen kohtelu, vaientaminen
Oikeudenmukaisuuden saavuttaminen	Taloudellinen uudelleenjärjestely	Monimuotoisuuden arvostaminen
Alistetut kollektiivit	"Luokkia", jotka määritellään suhteessa markkinoihin tai tuotantovälineisiin	"Statusryhmiä", jotka määritellään suhteessa arvostukseen ja kunnioitukseen
Suhtautuminen ryhmien erilaisuuteen	Erilaisuus on epäoikeudenmukaisuutta, joten erot on poistettava	Ryhmien välisiä eroja on korostettava tai sitten on purettava erilaisuutta ylläpitävät rakenteet

Taulukko 1. Taloudellisen uudelleenjaon ja tunnustamisen politiikat Fraserin (1996) mukaan

Kun käsitellään hyväksikäytetyn työväenluokan tapaista kollektiivia, tarvitaan uudelleenjakoa, kun taas väheksyttyä seksuaalivähemmistöä, tarvitaan tunnustamista. Käytännössä katsoen kaikki kollektiivit kärsivät kuitenkin niin sosioekonomisella kuin kulttuurisella tasolla. Tällaiset kaksitahoiset kollektiivit kaipaavat siis sekä uudelleenjakoa että tunnustamista. Esimerkkinä vaikkapa rotu, jossa yhdistyy status ja luokka pohjautuen sekä taloudelliseen rakenteeseen että kapitalistisen yhteiskunnan statusjärjestykseen. Tietyn rotukollektiivin jäsenet kärsivät valtaväestöä suuremmasta työttömyydestä ja köyhyydestä ja ovat yliedustettuina halpatyömarkkinoilla tarviten tuekseen uudelleenjaon politiikkaa. Toisaalta statusjärjestyksessä Eurooppa-keskeinen normi suosii "valkoisuutta" rotukollektiivin kustannuksella, mikä johtaa muun muassa täysien oikeuksien ja kansalaisturvan epäämiseen, syrjintään asunto- ja työmarkkinoilla, stereotyyppittämiseen mediassa ja yhteiskunnalliseen eksklusioon¹ tai syrjäytymiseen. (Mt., 14–15, 18–19, 22.)

Uudelleenjaon ja tunnustamisen politiikkojen integraatio hyvinvointivaltiossa toteutetaan Fraserin mukaan (mt., 55) poistamalla köyhyys, hyväksikäytön mahdollistavat riippuvuussuhteet ja epäsuhtaisuus tuloissa ja vapaa-ajassa sekä vahvistamalla vastavuoroista tunnustamista institutionalisoimalla asenteista vapaat normit, jotka

¹ Ihmisten funktionaalinen osallistumattomuus yhteiskunnan järjestelmiin (Eräsaari 2005).

mahdollistavat tasapuolisen kunnioituksen kaikille kansalaisille. Jotta tämä onnistuisi, tarvitaan mukaan käsitettä osallistuva yhdenvertaisuus (participatory parity), jonka mukaan oikeudenmukaisuus edellyttää yhteiskunnallisia järjestelyjä, joiden avulla kaikki (aikuiset) yhteiskunnan jäsenet voivat toimia keskenään tasavertaisina. Tämän mahdollistamiseksi tarvitaan vähintäänkin seuraavia: 1) osallistuvan yhdenvertaisuuden objektiivisuus eli materiaalisten resurssien uudelleenjaossa varmistetaan saajien keskinäisriippumattomuus ja 2) osallistuvan yhdenvertaisuuden intersubjektiivisuus eli luodaan sellaiset institutionalisoidut kulttuuriset käytänteet, joissa kaikille osallistujille taataan yhtäläiset mahdollisuudet sosiaalisen arvostuksen saamiseen. (Fraser 2001, 6.)

Tunnustamisen politiikkaa naamioituu Fraserin (2000, 4–6) mukaan helposti identiteettipolitiikaksi, joka ei kuitenkaan onnistu lisäämään interaktioita erilaisuuksien välillä. Tunnustamisen politiikka sivuuttaa myös taloudellisen oikeudenmukaisuuden vaatimukset. Fraserin statusmallin (status model) mukaan yksittäisten ryhmän jäsenten statukset pitää tunnustaa ja lukea mukaan täysivaltaisena yhteiskuntaan. Statusmallissa tunnustamisen politiikka ei pysähdy identiteettiin, vaan etsii ratkaisua institutionaaliseen epätasa-arvoon. Ilman tunnustamista yhteiskunnan jäseneltä evätään täysivaltaisen yhteiskunnan jäsenen status. Fraserin (mt.) mukaan tarvitaan siis politiikkaa, joka tähtää alistamissuhteen lopettamiseen siten, että tunnustamaton osapuoli hyväksytään täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Tämän politiikan keskiössä on joko universaali tunnustaminen tai hyväksyvä erilaisuuden tunnustaminen, jossa statuksen alistaminen pyritään päihittämään vaihtamalla kanssakäymistä määrittäviä arvoja ja kannustamalla yhtäläiseen osallistumiseen sosiaalisessa elämässä. Tarvitaan siis vaihtoehtoja tunnustamisen politiikkaa, jossa tunnustaminen ymmärretään sosiaalisena statuskysymyksenä ja sitä tutkitaan suhteessa taloudelliseen luokkaan.

Horstin (2005, 33, 36–38) mukaan journalismin kenttä rakentaa etnisyyttä voimakkaasti. Etnisten kategorioiden toisto mediajulkisuudessa häiritsee samalla kuvitelmaa suomalaisuudesta. ”Suomalainen” joutuu jatkuvasti pohtimaan omaa identiteettiään. Maahanmuuttajien representaatio vahvistaa näin kansallista järjestystä. Kansallisella järjestyksellä tarkoitetaan sellaista käsitystä maailmasta, joka rakentuu erilaisuuden varaan: tuntiessaan itsensä suomalaiseksi, muut luokitellaan muihin kansallisuuksiin kuuluviksi. Journalismi rakentaa ja ylläpitää tätä järjestystä esimerkiksi jakaessaan uutiset kotimaan ja ulkomaan osastoihin.

Horstin (mt., 38–39) mukaan median rooli on vierauden tuottamisessa keskeinen. Esimerkiksi turvapaikanhakija on valtaosalle tuttu nimenomaan mediasta. Sillä, miten turvapaikanhakijoita mediassa kuvataan, on siis merkitystä siihen, miten ihmiset nämä ryhmänä mieltävät. Korostaessaan etnisyyttä, media syyllistyy kyvyttömyyteen tunnistaa ja tunnustaa vähemmistöjä yhteiskunnassa. Media ei joko tunnista vähemmistöjä ollenkaan tai sitten tulkitsee ne väärin. Media ei myöskään tunnista kulttuurista moninaisuutta, vaan käsittelee asioita valtaväestön näkökulmasta aivan kuin pluralismi ei olisi arkitodellisuutta lainkaan.

Tämän tutkimuksen kannalta mielenkiintoista on se, tunnustetaanko maahanmuuttajia journalismissa, ja jos tunnustetaan, niin miten ja missä määrin. Jos media tuottaa vierautta ja suomalaisuus määritellään suhteessa erilaisuuteen, niin median rooli suomalaisuuden uusintamisessa on merkittävä. Millaisin keinoin journalismi uusintaa suomalaisuutta, maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia? Entä millaista moniarvoisuutta journalismi viime kädessä konstruoi?

2.2 Muuttoliike ja maahanmuuttopolitiikka

Sisäinen muuttoliike kansallisvaltiossa on yksi sosiaalisen liikkuvuuden muoto. Se perustuu liikkumisen vapauteen, on sosiaalisesti hyväksyttyä ja kertoo yksilöiden halukkuudesta parantaa omaa sosiaalisen inkluusion² mahdollisuuttaan. Rajat ylittävä muuttoliike viittaa samankaltaiseen vaivannäköön maantieteellisen liikkumisen avulla. Hyvinvointivaltion edut ja lojaliteetti strukturoivat maahanmuuttajien ja valtion välisiä suhteita: maahanmuuttajat nähdään potentiaalisena ongelmana kun pohditaan heidän lojaalisuuttaan tai hyvinvoinnin jakoa (tai molempia). Hyvinvointivaltion vastaukset muuttoliikkeeseen vaihtelevat suuresti yhteiskunnallisen inkluusion ja eksklusion keinojen suhteen. Niitä määrittävät kansallinen, historiallinen, yhteiskunnallinen ja poliittinen konteksti sekä territoriaalisuus ja valtion infrastruktuuri. Ne luovat puitteet tietynlaiselle muuttoliikkeelle ja maahanmuuttopolitiikalle ja muodostavat maahanmuuttajien olosuhteet, statuksen ja sosiaalisen määrittelyn. Valtioiden hallinnollinen infrastruktuuri vaikuttaa puolestaan siihen, millaisia seurauksia ja konflikteja syntyy valtion tavasta hoitaa maahanmuuttoa. (Bommes & Geddes 2000, 1–3.)

1990-luvun loppuun asti on Euroopassa painotettu rajoitettua maahanmuuttoa sellaisen maahanmuuttopolitiikan kustannuksella, joka kattaisi lailliset kolmansien maiden kansalaiset, jäsenmaitten kansalaiset ja etniset vähemmistöt. Inkluusioagendalla on ollut

² Ihmisten funktionaalinen osallistuminen yhteiskunnan järjestelmiin (Eräsaari 2005).

kansalaisuus oikeudet kolmansien maitten kansalaisille, parannetut syrjinnän vastaiset toimet ja turvapaikanhakijoiden kohtelu kansainvälisten standardien mukaan. Kaikkein ongelmallis on ollut turvapaikanhakijoiden asia, sillä sekä EU-poliitikkojen että jäsenmaiden kansalliset toimenpiteet tähtäävät vaikeuttamaan turvapaikanhakijoiden mahdollisuutta päästä unionin alueelle. Jäsenmaat kutsuvat turvapaikanhakijoita usein huijareiksi. Näyttää siltä, että EU-yhteistyö on mahdollistanut jäsenmaitten kehittää uusia tapoja reguloida niitä maahanmuuton muotoja, joita he pitävät ei-toivottuina. Voidaankin sanoa, että jäsenmaat ovat symbolisesti sitoutuneet velvollisuuteen myöntää turvapaikka, mutta käytännössä turvapaikanhakijan oikeus turvapaikkaan evätään. (Geddes 2003, 143–145)

Hollifield (2000, 110–111) käyttää termiä ”liberaali paradoksi” kuvaamaan avoimien markkinoiden ja suljettujen valtioiden olemusta. Euroopan maiden avautuessa tavaroiden, pääoman ja palveluiden vapaalle liikkeelle on ihmisten liikettä rajoitettu ja liike kategorisoitu joko toivotuksi tai ei-toivotuksi. Euroopan maitten kyky ja halu rajoittaa muuttoliikettä on lisääntynyt muuttoliikkeen lisääntyessä. Hollifieldin hypoteesien mukaan liberaalit valtiot panostavat ulkoisten rajojen kontrolliin, koska maantieteellinen sulkeutuminen ja suvereniteetti ovat oleellisia yhteiskuntasopimuksen ylläpidolle ja lainvoimaisuudelle. Mikäli valtiolla on kyky ulkoisten rajojen kontrollointiin, ulottaa se auktoriteettinsa myös naapurimaihin tai maastamuuttomaihin. Mikäli kontrollissa ei onnistuta, otetaan käyttöön lukuisia kansallisia kontrollin keinoja, mikä herättää kysymyksen siitä, miten pitkälle liberaalit valtiot voivat yksilöiden ja ryhmien kontrollissa mennä. Useimmissa Euroopan maissa työmarkkinoiden regulointi on sisäisen kontrollin ensimmäinen muoto. Hyvinvointivaltio voi halutessaan helpottaa maahanmuuttajien integroitumista tai toimia tehokkaana maahanmuuttoa kontrolloivana mekanismina. Liberaalien valtioiden sisäistä kontrollointia rajoittaa institutionaaliset, ideologiset ja kulttuuriset seikat sekä viime kädessä kansalaisyhteiskunta.

Palolan (2003, 43, 50) mukaan EU-maat ovat harjoittaneet varsin rajoittavaa maahanmuuttopolitiikka. Liian tiukka maahanmuuttopolitiikka kääntyy kuitenkin itseään vastaan kun laitton maahanmuutto lisääntyy. Laiton maahanmuutto ruokkii harmaata taloutta, joilla poljetaan työntekijöiden oikeuksia ja altistetaan hyväksikäytölle. Liian tiukka maahanmuuttopolitiikka on myös ihmissalakuljetuksen kasvualustaa. Palola kirjoittaa kuitenkin, että unionin asiantuntijoiden mukaan mahdollisen siirtolaistulvan vaikutuksiin on varauduttava. EU:n väkimäärä ei kuulemma ole sen enemmän ongelma kuin ratkaisukaan,

vaan kysymys on nimenomaan siinä, miten tehokkaasti inhimilliset resurssit osataan hyödyntää. Yhteisen maahanmuuttopolitiikan kehittämisellä on kiire, sillä komissio on arvioinut, että EU-maat kohtaavat tulevaisuudessa entistä enemmän tilapäistä ja syklistä muuttoa, minkä lisäksi jo nyt Ukrainasta ja Valko-Venäjältä kohdistuu unioniin muuttopaineita. Palola ennustaakin, että jo valmiiksi tiukkojen maahanmuuttoasenteiden unionissa, sen etenevä laajentuminen tulee muuttamaan maahanmuuttopolitiikkoja entistä konservatiivisemmiksi.

Kohosen (2007, 27–28) mukaan suomalainen maahanmuutto on muiden Euroopan maiden joukossa paradoksi. Suhteellisesti ja määrällisesti alhainen maahanmuuttajien määrä edellyttäisi, että potentiaaliset haittavaikutukset työmarkkinoilla olisivat pienet. Suomeen saapuvat maahanmuuttajat ovat työikäisempää ja koulutetumpaa kuin EU-maissa keskimäärin. Silti työttömyysaste on suurempi kuin keskimäärin ja koulutettujen maahanmuuttajien työttömyysaste vertailun korkein.

Lepola (2000) tutki ulkomaalaisten osallistumisen astetta Suomessa Tomas Hammarin (1990, 28–29) kolmen portin teorialla. Ensimmäisen portin takana ovat ei-kansalaiset, joiden tulee maassa vieraillakseen hakea viisumia tai pidempää oleskelua varten oleskelulupaa. Toisen portin takana ovat henkilöt, jotka haluavat vakinaistaa oleskelunsa maassa. Valtio kontrolloi porttia myöntämällä heille erilaisia statuksia. Kolmannella portilla haetaan kansalaisuutta. Sen saatuaan henkilöstä tulee täydet poliittiset oikeudet omaava kansalainen. Ryhmien välinen rajanveto (me–muut) näkyy siinä, että Suomeen muuttava ulkomaalainen on ulkomaalainen vielä kansalaisuuden saamisen ja kielen oppimisen jälkeenkin. Rajanveto ei perustu objektiivisiin kriteereihin. Maahan muuttaneet ihmiset eivät näyttele minkäänlaista osaa suomalaisuuden määrittelyssä, vaan jäävät käsitteen ulkopuolelle. (Lepola 2000, 366–367, 370–371.)

Etnisiä vähemmistöjä ja maahanmuuttajia on 2000-luvulla tutkittu runsaasti. Tutkimuskohteina ovat olleet ennen kaikkea integraatio, identiteetti ja etniset suhteet (Suihkonen 2003, 7). Maahanmuuttotutkimus on pitkään perustunut akkulturaatioon ja integraation käsitteisiin eli maahanmuuttajien oman ja uuden kulttuurin suhteeseen. Varhainen tutkimus piti parhaana assimilaatiota eli täydellistä sulautumista uuteen kulttuuriin, sittemmin akkulturaatio eli kahdensuuntainen kulttuurien muokkautuminen sai jalansijaa. Integraatiolla tarkoitetaan maahanmuuttajien uuden yhteiskunnan täysivaltaisiksi jäseniksi niveltymistä säilyttämällä oman etnisen identiteettinsä, ja sitä pidetään

vaihtoehtoista toivotuimpana. Integraatio on suomennettu sanalla kotoutuminen. Uusin tutkimussuuntaus on luonut hybridin ja kreolisaation käsitteet kuvaamaan dynamiikkaa, jossa ei yksinkertaisesti luovuta omasta kulttuurista tai säilytetä sitä, vaan kohtaamisista syntyy uusia kulttuurisia käytänteitä. (Huttunen 2002, 42–44.)

2.3 Media ja maahanmuutto

Maahanmuuttoon liittyvää problematiikkaa suomalaisessa mediassa ovat pohtineet Karina Horsti (2005) väitöskirjatutkimuksessaan *Vierauden rajat: monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Muita mediatutkijoita ovat esimerkiksi Eeva Ahola, Sari Pietikäinen, Pentti Raittila, Minna Suihkonen ja Susanna Vehmas Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen journalismin tutkimusyksiköstä. Viestinnän alalla kohteena on ollut valtamedian etnisistä vähemmistöistä antama kuva. Uusin maahanmuuton ja median yhdistänyt tutkimus Suomessa on Camilla Haaviston väitös *Conditionally One of "Us", A Study of Print Media, Minorities and Positioning Practices* toukokuulta 2011.

Horsti (2005) tutki väitöskirjassaan monikulttuurisuuden ja turvapaikanhakijoiden uutisointia. Menetelminä hän käytti diskurssi- ja kehysanalyysia. Hänen johtopäätöksensä oli, että monikulttuurisuus ymmärretään mediateksteissä lähinnä hallinnalliseksi strategiaksi. Yksityisen elämän piiriin ei puututa, mutta julkisuuden piirissä on sulaututtava suomalaiseen normiin. (Mt. 49.) Hallinnallisuuden näkökulma ohjaa kertomusta – mielikuva Suomesta on järjestelmällinen ja hallittu ja monikulttuurisuus kuuluu vain hallinnon tehtäviin (mt., 294). Maahanmuuttajien kohtaaminen on erilaisten instituutioiden tehtävä eikä yksilöiden tarvitse ottaa itse siitä vastuuta (mt., 299–300).

Horsti havaitsi, että uutisointia hallitsevat kehykset ovat uhkakehys, hallinnan kehys, laittomuuden kehys, mainekehys ja ihmisoikeuskehys. Uhkakehys luodaan luonnonkatastrofeihin ja sotatilaan viittaavilla metaforilla. Muun muassa turvapaikanhaku on kehystetty ensisijaisesti uhaksi. Hallinnan kehyksellä etsitään vastausta ja ratkaisua uhkakehyksen tuottamaan käsitykseen ja näkyy siten, että media omaksuu viranomaisten kielenkäytön. Kun uhkakehys muodostaa kansallisen kaaoksen uhan, media ja viranomaiset yhdessä vastaavat siihen hallinnan kehyksellä. Laittomuuden kehys viittaa ”laittomiin turvapaikanhakijoihin”, ja se toimii perusteluna ja syynä maahanmuuton ja turvapaikkaoikeuden kiristämiseksi. Maineen kehyksellä viitataan esimerkiksi Suomen maineeseen ”helppona” turvapaikkamaana tai naurettavana kansainvälisten sopimusten kirjaimellisena noudattajana. Ihmisoikeuskehys on muiden kehysten kritiikkiä, jossa

hallitsee ihmisoikeusnäkökulma. Ihmisoikeuskehys kumoutuu usein muilla kehyksillä. Keskittyessään henkilökuiin ja tarinoin media tekee toisaalta tuntemattoman tunnetuksi, mutta samalla häivyttää yhteiskunnallisen kontekstin – rakenteelliset ongelmat kuten työttömyys ja muukalaisviha jäävät ulkopuolelle eivätkä viranomaiset kohtaa maahanmuuttajia. (Mt., 118–119, 136–155.)

Haaviston väitöskirja (2011a) tarkastelee suomalaisten sanomalehtien tapaa käsitellä etnisyyttä ja kulttuurista moninaisuutta vuosina 1999–2007. Yhtenä tutkimuskysymyksenä on se, millaisesta näkökulmasta ja minkälaisin välinein tutkijan kannattaa lähestyä ja tulkita mediaesityksiä. Tutkimuksessa muun muassa analysoidaan lehtikirjoituksia viidessä eri sanomalehdessä (Hufvudstadsbladet, Vasabladet, Helsingin Sanomat, Ilta-Sanomat ja Iltalehti). Haavisto puhuu yhteiskunnan medioitumisesta, millä hän tarkoittaa sitä, että mediasta on muodostunut yksi yhteiskunnan tärkeimmistä yhteenkuuluvuuksien rakentajista ja välittäjistä.

Maahanmuuttajia käsiteltiin tutkimusaineistossa monin eri tavoin ryhmästä, yksilöstä, juttutyypistä, toimittajasta ja aiheesta riippuen, mutta jotkut ryhmät yhdistettiin lähes aina negatiivisiin uutisaiheisiin, kun taas taidetta, kulttuuria ja viihdealaa käsittelevissä lehtikirjoituksissa vähemmistötausta nähtiin usein merkinä siitä, että tekijä on kosmopoliitti. Kaikissa ryhmissä korostettiin, että mediassa tulisi käsitellä vaikeita asioita avoimesti. Etenkin maahanmuuttajataustaiset haastateltavat moittivat mediaa yksinkertaistamisesta, virheellisen tiedon jakamisesta ja liian kapeiden kategorioiden rakentamisesta. (Haavisto 2011a.)

Suihkosen (2003, 29–30) mukaan tiedotusvälineet käsittelevät maahanmuuttajia edelleen usein ongelmalähtöisesti ja heidän itsensä sijaan ongelmia kommentoivat viranomaiset ja asiantuntijat. Maahanmuuttajat kutistuvat lapsen asemaan – heillä ei omaa elämää, vaan muut huolehtivat heidän asioistaan. Valtaosa valtamedian etnisyyttä käsittelevistä jutuista liittyy aiheeltaan yhteiskunnan ja vähemmistöjen väliseen suhteeseen – suomalaisten suhtautuminen pakolaisiin ja muihin maahanmuuttajiin sekä rasistiset ja ennakkoluuloiset asenteet. Huttunen (2000, 341–342) toteaa, että media puhuu monologisesti ja muistuttaa vähemmistöjen vieraudesta suomalaisessa maisemassa. Erilaisia maahanmuuttajia yhdistävä kokemus on se, ettei heitä kohdella yksilöinä, vaan tietyn kategorian edustajina (mt., 331).

Raittilan (2002) mukaan mediaseuranta on tapa tehdä kulttuurin rakenteita näkyväksi esimerkiksi rasismien tai muukalaispelon suhteen. Viestinnän tutkimuksessa huomioidaan tulkintojen moninaisuus tekstien merkityksissä ja yksiulotteisten merkitysten sijaan puhutaan merkityspotentiaaleista, jotka tuottavat monenlaisia tulkintoja. Raittilan huomioiden mukaan keskeisiä aiheita olivat ”valtaväestön ja etnisten vähemmistöjen suhteet” ja ”lain ja viranomaistoiminnan tila”, jossa uutisoidaan ulkomaalaisia ja vähemmistöryhmiä koskevien asioiden viranomaiskäsitteistä sekä lakien valmistelusta. Lehtiaineiston jutuista yli neljäsosa liittyi rikoksiin ja konflikteihin, mutta vähemmistöryhmät leimaava negatiivinen otsikointi oli vähenemään päin. Maahanmuuttoa kannattavat ja vastustavat argumentit olivat lähes aina lehden ulkopuolisten tahojen puheenvuoroja, jolloin journalistisen maahanmuuttokeskustelun voi sanoa tapahtuvan välillisesti eikä avoimesti argumentoimalla puolesta tai vastaan. Vastustava kanta oli ilmaistu monitulkintaisten kiertoilmaisujen kautta kun taas maahanmuuttoa puolustettiin Suomen työvoimatarpeella. Vähemmistöt ovat keskinäisessä hierarkiassa sen mukaan, millaisten teemojen mukaan ryhmien edustajat pääsevät esittämään, millaisia valokuvia heistä julkaistaan jne. (Raittila 2002, 33, 38, 40–41, 43, 53, 56.)

Puolueen edustajat osallistuivat maahanmuuttokeskusteluun niukasti niin sitoutumattomissa kuin puoluelehdissä. Poliitikkojen näkymättömyys etnisiä vähemmistöjä koskevassa journalismissa on ristiriidassa sen kanssa, että puolueet ovat allekirjoittaneet enenevässä määrin rasismien vastaisia julistuksia ja vakuutelleet monikulttuurisen yhteiskunnan tärkeyttä. Raittilan mukaan kyseessä on merkki pyrkimyksestä säilyttää kannatus äänestäjäkunnassa. Samanlaista passiivisuutta on myös yritysten edustajien parissa. Yhteenvedossaan Raittila toteaa, että rasismi ja ennakkoluulot vieraita kulttuureja kohtaan ovat syvällä suomalaisessa yhteiskunnassa, ja että journalismi on vain yksi tekijä niiden uusintamisessa tai pois kitkemisessä. Vähemmistöjen ääni pitäisi ensin saada kuuluviin ja sitten pikkuhiljaa tasavertaiseksi suomalaisten kanssa. Kolmanneksi tulisi saada vähemmistöjen edustajat esittämään kysymyksiä ja valitsemaan, ketkä pääsevät ääneen. (Mt., 85, 87, 107–108.)

Pietikäisen (2002, 28–29) tutkimuksen mukaan kielellisillä valinnoilla annetaan mediatapahtumille erilaisia rooleja: joku esitetään toiminnan miehenä, toinen päättäjänä ja kolmas toiminnan kohteena tai seuraajana. Kielellisen toiminnan tarkastelussa on kyse vallasta ja vastuusta. Media suosii kielikuvia, sillä ne ovat ytimekkäitä ja havainnollisia tapoja kuvata tapahtumia ja ihmisiä sekä yhdistää erilaisia asioita ja ilmiöitä. Esimerkiksi

ilmaisussa ”elintasopakolainen” yhdistyy pakolaisuus, taloudellinen hyöty ja pakolaisstatuksen hyväksikäyttö. Maahanmuuton kuvauksessa media on käyttänyt luonnonkatastrofeista johdettuja kielikuvia herättäen mielikuvia uhasta, negatiivisista seuraamuksista ja tapahtumien väistämättömyydestä. Mielikuvat esimerkiksi kontrolloimattomasta ja valtaisasta maahanmuutosta ”muuttoaalto hyökyy Suomeen” jää elämään ihmisten mieliin ja puheisiin ja luo stereotypioita.

Horsti (2002) kyselee syitä maahanmuuttajien erillisuutisointiin (valtavirrasta poikkeava uutisoinnin tapa) ja toteaa, että maahanmuuttajasivujen jutut perustuvat vasta-argumentointiin, siihen, että ”suomalaisilla”, ”viranomaisilla” tai ”medialla” on oletusarvoisesti stereotyyppinen tai negatiivinen käsitys maahanmuuttajista, minkä pohjalta lähdetään vasta-argumentointiin. Vasta-argumentoinnin ongelmana on se, että juttu on jo valtajournalismin tai stereotyyppisten käsitysten määrittämä. Helsingin Sanomien jutut lähtevät Horstin mukaan liikkeelle tilastoista, joissa maahanmuuttajaryhmät näyttäytyvät yhtenäisinä ryhminä. Yleisvaikutelma jää yksipuoliseksi kun toistuva hallinnon näkökulma ei saa vastapainokseen vähemmistön näkökulmaa. Hallinnon näkökulma tuottaa turvallisen oloista tietoa, jossa maahanmuuttajat näyttäytyvät olevan hallinnassa. (Mt., 109, 114, 121–122.)

Ahola (2000) tutki television tapoja kuvata maahanmuuttajia kesällä 1999, jolloin Suomeen saapui tavallista enemmän turvapaikanhakijoita – enemmistö Slovakiasta ja Puolasta. Hänen tulkintansa mukaan kuvilla ja sanoilla rakennetaan uhkan ja toiseuden metaforia. Turvapaikanhakijat eriarvoistetaan. Etnistä hierarkiaa rakennettiin toimittajan sanavalinnoilla, jotka kuvasivat turvapaikanhakijan oikeutta olla maassa. Esimerkiksi Kosovon albaaneja kutsuttiin Kosovosta *paenneiksi* kun taas Slovakian romanit nimettiin romaneiksi tai hakijoiksi. Toistolla vahvistetaan stereotypioita esimerkiksi kun toistuvasti näytetään kuvaa romaneista löhöämässä nurmikolla. (Mt., 128, 130, 142–144.)

Raittila, Horsti ja Pietikäinen (2002, 202–204) kysyvät, onko journalismilla vara parantaa? Ulkomaalaisten määrän lisääntyessä etnisten vähemmistöjen käsittely on lisääntynyt. Suurin osa on edelleen rikos- ja muita rutiiniuutisia, mutta juttuja tehdään yhä useammin tietoisesti suvaitsevaisuusnäkökulmasta. Vähemmistöjen sosiaalisten ongelmien ja kulttuurin tarkastelun soisi heidän mukaansa saavan vielä monipuolisempaa seurantaa. Suomessa ja Euroopan unionin jäsenmaissa on median suhteen tehty sama huomio: julkisuus ottaa viranomaisen näkökulman sitä kyseenalaistamatta. Vastapainoa voisi kirjoittajien mukaan

hakea kansalaisjärjestöiltä ja etnisiltä vähemmistöiltä. Journalismi on tarinoiden kertomista, viihdettä ja yhteiskuntakritiikkiä. Myös etnisyys saisi näkyä.

Tässä luvussa esitellyn teoreettisen viitekehyksen ytimessä on muuttoliikettä ja maahanmuuttopolitiikkaa käsittelevän osuus, jonka tarkoituksena on asettaa kontekstiinsa maahanmuuttona tunnettu ilmiö, jota politiikka pyrkii säätelämään. Ilmiön ja sen poliittisen reguloinnin ulkopuolista kerrosta nimitän julkisuudeksi, jonka avainasemassa on media sen eri ilmenemismuotoineen, mutta myös muunlainen diskursiivinen todellisuus. Tähän kerrokseen lasken mukaan myös journalistisen- ja mediatutkimuksen. Uloin kerros muodostuu kahdesta edellä mainitusta - erilaisuutta rakentavasta ja sitä hallitsevasta ytimestä sekä ilmiötä selittämään pyrkivästä julkisuudesta. Kutsuttakoon sitä vaikka yhteiskunnalliseksi todellisuudeksi. Se millaisena yhteiskunnallinen todellisuus viime kädessä näyttäytyy, juontuu pitkälti edeltävien tekijöiden vuorovaikutuksesta, kerrosten sisäisten ja niiden välisten deliberaatioiden syvyydestä ja monipuolisuudesta sekä siitä, keillä on pääsy minnekin kerrokselle. Parhaimmillaan tuo uloin kerros, yhteiskunnallinen todellisuus, näyttäytyy mielestäni moniarvoisena ja sallivana, ymmärtämään pyrkivänä ja virheistään oppivana.

3 KEHYSANALYYSI

Goffmanin kehysanalyttisen teoretisoinnin kohteena on sosiaalinen todellisuus ja analyysin keskiössä ihmisen ja sosiaalisen tilanteen (situaation) välinen suhde. Kehyksen (frame) käsite tarjoaa kätevän työkalun erilaisten vuorovaikutustilanteiden tutkimiseen. Sosiaalisessa elämässä joutuu jatkuvasti kysymään itseltään ”Mitä täällä on tapahtumassa?” tai ”Mistä tässä oikein on kyse?” (What is it that’s going on here?) ja suhteuttamaan käytöksensä sen mukaan. Yksilön tehtävänä on etsiä tilanteisiin oikea määrittely siitä, mitä on tapahtumassa. (Goffman 1974, 2; 9.) Kehyksen käsite on Goffmanin avain sosiaalisen todellisuuden luonteeseen. Kehyksen kautta voi tarkastella sosiaalisen todellisuuden elementtejä - materiaalisia ja tajunnallisia - kuin myös sen subjektiivista ja objektiivista tasoa. Kehys on olennainen käsite yritettäessä ymmärtää sosiaalisen todellisuuden pysyvyyttä ja järjestäytyneisyyttä sekä moniulotteisuutta ja muuttuvuutta. (Puroila 2002, 174.)

Kehysanalyysi on jossain interaktionismin, strukturalismin ja konstruktivismin välimaastossa. Tulkinnallisuus mahdollistaa kehyksien soveltamisen erilaisiin tilanteisiin tai ilmiöihin. Metodit ovat induktiivisia pyrkiessään määrittelemään vuorovaikutuksen piirteitä ja ihmisten suhtautumista sosiaalisiin tapahtumiin ja vertailevia uskoessaan tiettyjen tekijöiden olevan yhteisiä samanaikaisesti monille erilaisille tilanteille. Induktiivinen ajattelu esiintyy aineistolähtöisenä kehysten tulkintana siten, että kehykset muodostetaan aineiston perusteella eikä teorian mukaan. Analyttinen ajattelu etenee artikkeleiden tulkinnasta kohti yleisemmän tason kehyksiä eli yksityisestä yleiseen. Tulkitut kehykset liitetään sitten osaksi laajempaa sosiaalista ja yhteiskunnallista kontekstia. Näin täsmentyvät kehysten suhteet ympäröivään todellisuuteen ja toisiinsa. (Ryynänen 2009, 61–62.)

3.1 Taustaa

Goffmanilaisen kehysanalyysin lähtökohtana on ajatus kulttuurisista vaatimuksista ihmisen sosiaalisen toiminnan määrittäjänä. Kehysten rooli on järjestää sosiaalista elämää ja merkityksiä, mutta kehykset myös osoittavat järjestyksen haavoittuvuuden ja elämän monikerroksisuuden. Toisaalta myös konteksti ohjaa tilanteen tulkintaa ja auttaa tilanteeseen sopivan kehyksen valinnassa. (Goffman 1974, 345; 440–441; 562.)

Kehykset määrittelevät, millaisesta tapahtumasta on kyse, ja miten niissä tulisi toimia. Kehyksen käsite on kuin yläkäsite, yksilöä ja yhteisöä yhdistävä elementti, joita ihmiset ylläpitävät ja uusintavat tiedostamattaan. Oleellista kehysanalyysissä on todellisuuden

tunteen eli kokemuksen organisoituminen sosiaalisissa tilanteissa. Todellisuuden tuottamisessa keskiössä ovat primääreiksi kehyksiksi kutsutut kehykset. Primäärejä kehyksiä ei voi palauttaa mihinkään. Ne ovat kulttuurisesti määräytyneitä ja sosiaalisesti ylläpidettyjä tapoja ymmärtää ympäröivää maailmaa. Primäärit kehykset jaetaan luonnollisiin ja sosiaalisiin primääreihin kehyksiin sen mukaan, ovatko ne luonteeltaan fyysisiä ja tahdosta riippumattomia vai päämäärätietoista, ohjattua toimintaa. (Goffman 1974, 10; 13; 21–22.)

Kehysanalyysi on teoreettinen viitekehys, sillä Goffman käsitteellistää siinä sosiaalista todellisuutta tiettyihin teoreettisiin ja filosofisiin lähtökohtiin nojautuen. Kehysanalyysin kohteena on vuorovaikutuksen ilmiömaailma. Kehysanalyysi luo teoreettisen perustan toiminnan ja vuorovaikutuksen organisoitumisen sekä kokemuksen rakentumisen ja merkityksen muodostumisen tarkasteluun. (Puroila 2002, 174.) Koska asioiden luonne ei ole ennalta määrätty, vaan arkisen toiminnan kautta rakennettu, käsityksemme vaikkapa maahanmuutosta ei ole pysyvä. Ilmiön sama merkitys riippuu oleellisesti omasta osallisuudestamme eli siitä, millaisia asioita ilmiöstä luemme tai kuulemme.

Sosiaalinen tilanne -käsite on goffmanilaisen analyysin perusyksikkö. Käsite kulkee läpi Goffmanin tuotannon, joskin eri tavoin ymmärrettynä. Yhteneväistä määrittelyissä on sosiaalisen tilanteen näkeminen ympäristönä, jossa vähintään kaksi henkilöä on välittömässä läheisyydessä. (Puroila 2002, 30–32.) Tilanteet ovat ajallisesti ja paikallisesti rajattuja potentiaalisia vuorovaikutustilanteita. Ne ovat olemassa ennen yksilöitä eivätkä ole siten ainutlaatuisia, vaan perusrakenteiltaan samanlaisia ja stabiileja. (Goffman 1974, 2; 9.) Sosiaalisessa elämässä ihmiset ovat usein myös sellaisissa tilanteissa, joissa heidän roolinsa on katsoa tapahtumia sivusta tai osallistua niihin vain välillisesti. Tällaisesta tilanteesta käy esimerkiksi tiedotusvälineet. Kyseessä ei ole kasvatusten tapahtuva vuorovaikutustilanne, mutta ihmiselle syntyy silti käsitys siitä, mitä on tapahtumassa. (Puroila 2002, 32–33.)

3.2 Kehysanalyysi mediatutkimuksessa

Viestinnän tutkimuksen näkökulmasta tutkimus keskittyy merkityksen rakentumiseen journalismin kentässä. Journalismia ohjaavat kentän logiikka sekä rutiinit ja käytännöt. Mediatekstit kuitenkin vaikuttavat käytäntöihin ja vastaanottoon ja sitä kautta ympäröivään yhteiskuntaan sekä muihin keskeisiin kenttiin kuten politiikkaan, hallintoon ja talouteen. (Horsti 2005, 76–77.) Kehysanalyysia on käytetty erityisesti poliittisen viestinnän tutkimuksessa ja sovellettu paljon myös marginaaliryhmien julkisuutta käsitteleviin tutkimuksiin (mt., 46).

Gittlinin (1980) tutkimus vasemmiston ja sen protestien kehystämisestä mediassa on klassikko. Siinä todetaan, että journalismi kehystää vaihtoehtoiset yhteiskunnalliset näkemykset usein vastakkainasettelun kautta. Tutkimus osoitti, että vasemmistoliikkeen sisäisiä erimielisyyksiä painotettiin ja liikkeen merkitystä ja suosiota vähäteltiin (Gitlin 1980, 27–28). Entmanin (1991) analyysi puolestaan kertoo, että journalismi vähätteli amerikkalaisten syytä ja korosti korkean teknologian monimutkaisuutta, kun amerikkalaiset ampuivat iranilaisen matkustajakoneen.

Gitlinin (1980, 7) mukaan kehykset mahdollistavat toimittajien käsitellä suuria määriä informaatiota nopeasti ja rutiininomaisesti. Toisaalta, ne ovat enimmäkseen hiljaista tietoa (tacit knowledge), jonka julki tuominen on yksi mahdollinen tutkimustavoite. Myös Väliverronen (1996, 107–122) määrittelee kehyksen toimittajan näkökulmasta; kehys on hänelle organisoiva idea, jonka avulla toimittaja tulkitsee tiettyä tapahtumaa, ilmiötä tai yhteiskunnallista teemaa. Entmanin (1993, 52–53) mukaan kehysten avulla tehdään näkyväksi aineiston taustalla vaikuttavia oletuksia ja käsityksiä todellisuudesta. Viestin vastaanottaja tulkitsee tekstiä omasta kehyksestään käsin, mutta teksteillä voi vaikuttaa lukijoihin ja luoda todellisuutta, jonka lukija tiedostamattaan omaksuu.

Kehysanalyysin kohde on kokemuksen rakentumisen analyysi (Puroila 2002, 27). Media-aineistossa se tarkoittaa esitysten sisältämien merkitysten tulkintaa ja analyysia, jossa on huomioitava kulttuurinen ja yhteiskunnallinen konteksti. Kehyksen käsite välttelee täydellistä relativismia, mutta sallii useampien todellisuuksien samanaikaisen esiintymisen ja tiedon sosiaalisen rakentumisen. Kehysten erot mahdollistavat uusien näkökulmien ja asiantilojen tarkoituksellisen esiin nostamisen. Näin ollen lehdistön esimerkiksi maahanmuutosta rakentama kuva, jota artikkelia lukeva yleisö tulkitsee erilaisten kehysten avulla, ohjaa yleisön mielipiteitä ja luo mediatodellisuutta aiheesta. (Ryynänen 2009, 61, 63.)

3.3 Kehys- ja diskurssianalyysin yhteys

Journalismin tutkimuksessa kehyksien ja diskurssien suhde ei ole selkeä. Diskurssit ovat kehyksiä laajempia puhetapoja, joiden sisällä on useita kehyksiä. Siten esimerkiksi rasistista diskurssia voi rakentaa monenlaiset kehykset. (Horsti 2005, 60, 64.) Kehyksen käsite mahdollistaa syvempien rakenteiden tarkastelun ja kokonaisuuksien hahmottamisen (Väliverronen 1996, 10–11). Maahanmuuttoon liittyvien syvällisempien pohdintojen saavuttamisessa kehykset osoittautuvat siis hyödyllisiksi. Maahanmuuttoa käsittelevän

journalismin analysointi näyttää, kuinka rutiininomaisesti kansallista järjestystä uusinnetaan. Toinen – suhteessa itseensä – on vieras kun taas normina on suomalainen.

Sekä diskurssi- että kehysanalyysi toimivat teoreettisina ja metodisina tekstin tutkimuksen välineinä (Horsti 2005, 62). Diskurssit ovat sosiaalisia ja poliittisia konstruktioita, jotka muodostavat kohteiden ja käytäntöjen välisten suhteiden verkoston tarjoamalla erilaisia subjektipositioita, joihin voi samastua. Diskurssiteoria tutkii tapoja, joilla sosiaaliset käytännöt artikuloivat sosiaalista todellisuutta muodostavia diskursseja. Diskurssin kohteena ovat kaikki mahdolliset objektit, sillä niiden merkitys juontuu sosiaalisesti konstruoidusta sääntöjen ja merkityksellisten erojen systeemistä. (Howarth & Stavrakakis 2000, 3, 8.)

Laclau ja Mouffe (2001) radikalisoivat omassa diskurssiteoriassaan Gramscin hegemoniakäsitteen. Hegemoniset käytännöt ovat heidän mukaansa esimerkki poliittisesta toiminnasta, joka liittyy erilaisten identiteettien ja subjektiviteettien artikulointiin. Hegemoniset muotoutumiset ovat lopputuloksia projekteissa luoda uusia sosiaalisen järjestyksen muotoja. Hegemonisten projektien tarkoituksena on rakentaa ja stabilisoida kiinnepohdat, jotka luovat perustan konkreettisille yhteiskunnallisille järjestyksille artikuloimalla niin monia elementtejä kuin mahdollista. (Howarth & Stavrakakis 2000, 14–15.)

Kehysanalyysi paljastaa diskurssianalyysin tavoin hegemonisia asetelmia mediajulkisuudessa antaen mahdollisuuden vaihtoehtoisille tavoille käsittää maailma. Merkityksen tuottamisen kamppailussa jotkut kehykset nousevat hallitseviksi. Kriittiseen perinteeseen nojaavat kehysanalyysin sovellukset pohtivatkin eliitin, politiikan ja vallan roolia kehystämässä. Kehysten voima perustuu viime kädessä valintaan, toisten seikkojen häivyttämiseen ja toisten esiin nostamiseen. Mediateksteissä tulee siis tarkastella näkyviä valintoja, mutta myös sitä, mitä teksteistä on jätetty pois. Kehysanalyysin tarkoitus on siten havainnoida aihekulttuurista hallitsevat kehykset, mutta antaa merkitys myös vastakkaisille luentatavoille ja aineksille. (Horsti 2005, 53, 1–72.)

Maahanmuutto on journalismissa oma aihekulttuurinsa, jossa tietyt kehykset nousevat toisia hallitsevammiksi toiston ja näkyvyyden kautta. Poliittisilla teemoilla on kaikilla oma ”kulttuurinsa”, aihekulttuuri eli metakertomus, joka muuttuu ajan kuluessa ja tarjoaa työkalut kaikkien kertomukseen liitettävien tapahtumien tulkintaan. Aihekulttuuria vaikkapa maahanmuutosta tuotetaan kehystämällä. (Mt., 50, 58.) Aihekulttuurin rakentumiseen

vaikuttavat journalismin kentän lisäksi erityisesti poliittinen kenttä sekä Euroopan unionin konteksti (ks. Bourdieu 1991).

Diskurssianalyysin teoreettinen viitekehys voi rakentua erilaisten lähtökohtaoletusten varaan. Tällaisia ovat muun muassa kielen käytön sosiaalista todellisuutta rakentava ja kielen käytön seurauksia tuottava luonne (Jokinen, Juhila & Soininen 1993, 17–18). Puheella on siis seurauksia tuottava luonne sen vuoksi, että se rakentaa todellisuutta. Tämän analyysin keskiössä on tekstien asiasisältö eli se, mistä puhutaan ja miten. Tutkimuksen kohde, maahanmuutto, rakentuu teksteissä ja puheessa, ilman niitä sitä ei ole olemassa. Kaikilla kielen lausumilla kuvataan jotain ja tehdään jotain. Lausumat siis sekä väittävät jotain todellisuudesta että samalla rakentavat sitä. Kyse on viime kädessä kiinnostuksen kohdistamisesta siihen, mitä kielen käyttäjä kullakin ilmaisulla tekee ja tuottaa.

Kehykset kuten diskurssitkin ovat osa vallan käyttöä. Niitä tutkimalla päästään lähemmäs vallan olemusta. Median valta on ennen kaikkea määrittelyvaltaa: diskursiivista ja symbolista. Median tarjoamat agendat, kehykset ja aihekulttuurit ovat tärkeitä yhteiskunnallisen kehityksen kannalta. Media tarjoilee paikkoja joillekin näkökulmille ja estää samalla toisten pääsyä julkisuuteen. Median valta kytkeytyy muiden kenttien eliitteihin: poliitikot, virkamiehet, johtajat ja akateeminen maailma. (Van Dijk 2000, 36.)

Pidän kehys- ja diskurssianalyysia toisiaan täydentävinä metodeina, joten niiden käyttö samassakaan tutkimuksessa ei ole ristiriitaista. Tutkimukseni pääasiallinen metodi on kuitenkin kehysanalyysi, jonka avulla voin toisaalta havaita erilaisia journalismin tarjoamia näkökulmia ja asiantiloja, toisaalta eritellä tapoja, joilla lukijaa ehkä ohjataan. Käytän kehysanalyysia keinona vastata ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Miten maahanmuutto kehystetään suomalaisessa journalismissa? Vastatessani toiseen tutkimuskysymykseen: Mitä maahanmuuttodiskursseja tuetaan (ja mitä vähätellään)? hyödynnän kehysanalyysin ohessa myös diskurssin käsitettä. Kilpailevien diskurssien avulla pyrin tekemään näkyväksi tapoja, joilla todellisuutta konstruoidaan. Kolmanteen tutkimuskysymykseen vastaaminen edellyttää, että kehys- ja diskurssianalyysien hallinnan lisäksi kykenen sijoittamaan analyysissa havaitsemani asiat yhteiskunnalliseen kontekstiin. Kolmas tutkimuskysymys on: Millainen on journalismin antama kuva suomalaisen yhteiskunnan moniarvoisuudesta?

4 TUTKIMUSASETELMA

Seuraavaksi esittelen tutkimusasetelman. Tarkennan ensin tutkimusongelmani ja määrittelen sitten tutkimuksen tärkeimmät käsitteet niiltä osin, kun ne eivät vielä ole tulleet määritellyiksi. Sen jälkeen valotan kehystämisen teoriaa ja esittelen kehystämisen keinoja. Lopuksi kerron, miten tutkimuksen aineisto on valittu, rajattu ja kerätty, ja miten se on järjestelty analyysia palvelemaan.

4.1 Tutkimusongelma

Tutkimukseni tarkoituksena on tutkia maahanmuuttojournalismia suomalaisissa sanomalehdissä. Esiin nousevien kehysten erittelyn ja nimeämisen lisäksi pohdin sitä, millaisia diskursseja journalismi maahanmuutosta ja maahanmuuttajista konstruoi ja millaista yhteiskunnallista moniarvoisuutta se kehystämislleen tuottaa. Erittelen aihekulttuureissa hallitsevia kehyksiä ja pohdin, miten kehykset ovat muotoutuneet. Pohdin, millaisia diskursseja maahanmuuttojournalismi konstruoi, mitä painotetaan ja mitä suljetaan pois. Olennaisena osana tutkimusta on yhteiskunnallinen ja kulttuurinen konteksti – monikulttuurisuus ja -arvoisuus yhteiskuntaa jäsentävänä ominaisuutena. Myös kuvat ovat osa kehysanalyysia.

Maahanmuuttaja (siirtolainen) tai maastamuuttaja on maahanmuuttoviraston mukaan yleiskäsite maasta toiseen muuttavalle henkilölle. Forsander (2004, 106) on luonut maahanmuuttoperusteiden typologian, joka havainnollistaa maahanmuuttajien sisäisiä eroja. Sen mukaan maahanmuuttoperusteena voi olla työperustainen maahanmuutto, perheperustainen maahanmuutto, etnisperustainen muutto, opiskeluun perustuva muutto, eläkeläisten muuttoliike, pakolaiset sekä laiton tai dokumentoimaton muutto. Tässä tutkimuksessa maahanmuuttajalla tarkoitetaan Suomeen muuttavaa henkilöä, jonka muuttoperuste tarkentuu analyysissa.

Maahanmuuttotutkimus voidaan jakaa *maahanmuutto-* ja *maahanmuuttajapolitiikkaan*. Maahanmuuttopolitiikka kattaa tällöin ne politiikkatoimet, jotka koskevat valtion rajojen valvontaa ja muuta maahan suuntautuvaa muuttoliikkeen sääntelyä. Maahanmuuttajapolitiikkaa on puolestaan ne toimet, jotka kohdistuvat maassa pysyvästi tai melko pitkäaikaisesti oleskeleviin ulkomaalaisiin ja monesti myös heidän jälkeläisiinsä. (Saukkonen 2007; Geddes 2003) Tässä tutkimuksessa maahanmuutto- ja maahanmuuttajapolitiikkaa ei eroteta toisistaan, vaan sillä tarkoitetaan maahantuloon,

maassa oleskeluun ja maasta poistamiseen sekä työntekoon, kotoutumiseen, opiskeluun, sosiaaliturvaan, asumiseen ja etnisiin suhteisiin liittyviä kysymyksiä sekä kansainvälistä suojelua.

Tutkimusongelma on sekä kuvaileva että kartoittava. Pyrkimyksenä on löytää valikoitujen lähteitten väliltä sekä eroja että yhtäläisyyksiä. Vertailu on hyvä työkalu yhteiskunnallisten ilmiöiden luokitteluun. Se mahdollistaa teorian testaamisen, kun samoja käsitteitä ja muuttujia käytetään eri konteksteissa. Tuloksia tulkittaessa on mahdollisuuksien mukaan suhteutettava tulokset laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1 Miten maahanmuutto kehystetään suomalaisessa journalismissa?
- 2 Mitä maahanmuuttodiskursseja tuetaan (ja mitä vähätellään)?
- 3 Millainen on journalismin antama kuva suomalaisen yhteiskunnan moniarvoisuudesta?

4.2 Kehystäminen

Tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavaa on se, millaisiin kehyksiin tulkintamme ja ymmärryksemme maahanmuutosta perustuu. Kehyksen käsitteen avulla pyrin hahmottamaan maahanmuuttojournalismin rakenteita, jatkuvuutta ja retoriikkaa.

Kehysanalyysi auttaa avaamaan merkityksiä mediamaailmassa (Horsti 2005, 77). Mediaesitykset voidaan tulkita jonkinlaisessa kehyksessä ja yleensä useammassa lomittaisessa kehyksessä. Kehysten avulla voidaan tulkita median tuottamaa tai välittämää tietoa ja liittää osaksi jo tunnettua tietorakennetta erilaisia yhteyksiä käyttäen. Näin tuntemattomasta tehdään tunnettua. (Ryynänen 2009, 73–74.) Viime kädessä kehysanalyysin soveltuvuus journalististen tekstien tulkintaan liittyy kuitenkin omaan kykyyni tutkijana tunnistaa ja analysoida maahanmuuttouutisoinnista puheenaiheita, jotka jäsentävät maahanmuuttoa merkityksineen.

Kehystämisessä (framing) valitaan jokin ulottuvuus vallitsevasta todellisuudesta ja tehdään siitä näkyvämpi. Hall ym. (1978, 57) mukaan on olemassa ensisijaisia (primary) ja toissijaisia määrittäjiä (secondary definers), joista edelliset pääsevät ensimmäisinä julkisuuteen kehystämään tapahtumaa. Tällaisia eliittilähteitä kuten viranomaislähteet suositaan käytännöllisistä (helppous, edullisuus, nopeus) ja kuvitelluista objektiivisuuteen liittyvistä syistä. Keskusteluohjelmat, ajankohtaisohjelmat yms. joutuvat sitten astumaan ensisijaisten kehysten hallitsemaan journalistiseen kenttään. Näin joku siis ensin kehystää

tapahtuman, jonka jälkeen toisten on asetettava omat kehyksensä suhteessa ensisijaisten määrittäjien hallitseviin kehyksiin. Ensisijaisten määrittäjien asema ei kuitenkaan ole muuttumaton vaan jatkuvan kamppailun alainen (Horsti 2005, 56).

Kehystämisen keinoja ovat metaforat, rinnastukset ja nimeäminen sekä kuvien analyysi. Lisäksi jäsennetään mediassa konstruoitu narratiivinen rakenne ja perustelemisen keinot vastaamalla kysymyksiin: Mikä määrittellään ongelmaksi, mikä ongelmien syyksi, mitä moraalisia johtopäätöksiä tehdään ja mitä ehdotetaan ratkaisuihin ongelmiin. (Horsti 2005, 77.) Kuvat voivat olla metaforisia. Ne voivat tukea tekstiä tai mahdollistaa poikkeavia tulkintoja. Mediassa esitetyt kuvat luovat lisäksi lukijoissa mielikuvia. (Ryynänen 2009, 69.)

Metaforien tunnistaminen ja tulkitseminen ovat keskeisiä keinoja päästä tekstien yhteiskunnallisiin ja kulttuurisiin merkityksiin niin diskurssi- kuin kehysanalyysissa. Metafora toimii kuten kehys – sen avulla konkretisoidaan, jotta ymmärrettäisiin abstrakteja ja ongelmallisia asioita. Metaforat ovat viestinnän välineitä. Ne yhdistävät erilaisia diskursseja ja rakentavat tilaa kulttuurisesti yhtenäiselle ymmärrykselle. Toisin sanottuna jostakin asiasta puhutaan toisen alan käsittein. (Hellsten 2002, 2–3.) Metaforat ovat Hellstenin mukaan poliittisesti voimakkaita ja seurauksiltaan merkittäviä eli ne eivät ole ainoastaan retorisia keinoja. Esimerkkinä metaforasta on vaikkapa sana *tulva*. ”Turvapaikanhakijoiden tulva” -metaforassa tulva liitetään ihmisen hallitsemattomissa olevaan luonnonilmiöön tulvivaan veteen.

Esimerkeillä ja rinnastuksilla siirretään merkityksiä tapahtumasta tai kontekstista toiseen. Ne toimivat siis metaforien tapaan. Se, mihin aikaisempaan tapahtumaan tapahtuma nyt rinnastetaan, määrittelee voimakkaasti asian käsittelyä. Sama toimii toisinpäin eli se, millainen kehys uutisoinnissa valitaan, ohjaa sitä, millaisia esimerkkejä ja rinnastuksia käytetään. (Horsti 2005, 74.)

Nimeäminen on voimakas määrittelyn keino. Kun jokin asia nimetään ja sitä voimakkaasti toistetaan iskulauseen tapaan, vahvistuu yksi perspektiivi saaden osakseen legitimizeettia. Tapahtumasta tulee nimeämisen kautta ilmiö ja siten konkreettisempi ja näkyvämpi. Nimeämällä siis luodaan asioita. Kun jokin asia on nimetty, se on myös ensisijaisesti määritelty. Olennaista nimeämisessä on se, kenellä on valta nimetä ja kenen nimet ja iskulauseet nousevat ensisijaisiksi. (Mt., 75.) Esimerkkinä nimeämisestä on *laiton siirtolainen*. Kenen näkökulmasta siirtolainen on laiton? Kyse on valtasuhteesta.

4.3 Tutkimusaineiston valinta

Tutkimuksen aineistona on suomalaista maahanmuuttoa koskevat uutistekstit *Helsingin Sanomissa* ja *Aamulehdessä*. Uutistekstit ovat katkelmia suomalaisesta mediamaisemasta ja lehdet on valittu suuren levikkinsä (tilausten, irtomyynnin ja vapaakappaleiden keskimääräinen summa) vuoksi. Luetuimman sanomalehden Helsingin Sanomien levikki on reilu 380 000 ja toiseksi luetuimman Aamulehden levikki reilu 130 000³. Koska kansalaiset muodostavat mielipiteitään ja käsityksiään median välityksellä, voi suurilevikkisten Helsingin Sanomien ja Aamulehden katsoa edustavan yleistä ja tunnettua tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja maahanmuuttoilmiöstä.

Tutkimusaineistoon on valittu sellaiset artikkelit, jotka käsittelevät kokonaisuudessaan tai osin suomalaista maahanmuuttoa ja/tai Suomeen tulleita tai tulevia maahanmuuttajia (työperäisiä siirtolaisia, turvapaikanhakijoita ja kiintiöpakolaisia) mielipidesivujen juttuja lukuun ottamatta. Artikkelin otsikko ei välttämättä kerro, käsitteleekö artikkeli maahanmuuttoa tai maahanmuuttajia. Vaikka artikkelin päähenkilö olisi Suomen tunnetuin ja vaikutusvaltaisin maahanmuuttaja Stephen Elop, ei artikkeli ole analyysin kohteena, mikäli se käsittelee Nokian uusia Windows-kännyköitä. Urheilu-uutisissa eri lajien ja joukkueiden ulkomaalaisvahvistuksista kertovat jutut eivät myöskään kuulu aineistoon, mikäli niissä ei edes osin käsitellä näitä Suomesta uuden kotimaansa löytäneitä ihmisiä tai heidän maahantuloaan. Sellaisia artikkeleita, joissa ei käsitelty maahanmuuttoa tai maahanmuuttajia, ei siis kelpuutettu analyysiin. Kaikki Helsingin Sanomien ja Aamulehden liitännäiset kuten NYT-liite, kuukausiliite ja Valo jätettiin niin ikään tarkastelun ulkopuolelle. Aineisto kerättiin lokakuun 2011 Helsingin Sanomista ja Aamulehdistä. Kuukausi valittiin satunnaisesti, mutta tavoitteena oli kuitenkin ajallisesti mahdollisimman tuore aineisto.

Paras apu uutisten luokittelussa on tutkimuskentän ja -kirjallisuuden hyvä tuntemus. Sen avulla on helppo edetä uutisten otsikoista ja sisällöistä induktiivisesti kohti abstraktimpia yläkäsitteitä. Induktiivinen lähestymistapa sopii hyvin tämänkaltaisen tutkimusaineiston käsittelyyn, jossa tieto on hajanaista ja jäsentymätöntä, ja jossa ilmiö pyritään ymmärtämään uudesta näkökulmasta. Aineiston jäsentämiseen on näin ollen lähdeittävä avoimin mielin.

³ Tiedot vuodelta 2010, Sanomalehtien liitto: www.sanomalehdet.fi/index.phtml?s=119. 1.11.2011.

4.3.1 Helsingin Sanomat

Aineiston hankinta aloitettiin lukemalla lokakuussa 2011 ilmestyneet Helsingin Sanomat. Lehdistä valittiin tutkimusaineistoon kaikki ne artikkelit, jotka käsittelivät osin tai kokonaisuudessaan suomalaista maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia. Otsikko ei ohjannut tekstien valintaa eikä tekstissä välttämättä mainittu lainkaan sanaa maahanmuutto, maahanmuuttaja, siirtolainen, immigrantti, turvapaikanhakija, pakolainen, siirtotyöläinen, ulkomaalaistaustainen jne. Artikkelit saattoivat sijaita lehden missä osassa tahansa.

Kolmannen lukukerran ja pitkällisen pohdinnan jälkeen artikkeleille löytyi nimikkeet, jotka kuvaavat kaikkia sisältämiään yksittäisiä uutisia vähintäänkin tyydyttävästi. Ensimmäinen kategoria sai nimen *Politiikka*, ja se pitää sisällään ne HS:n uutiset, joiden sisältö vaikuttaa Suomen maahanmuuttolinjauksiin joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti. Uutiset, joissa kerrottiin erilaisista maahanmuuttajista (työn, perheen yms. perässä muuttavat sekä sotaa tms. pakoon lähtevät) tai maahanmuuttoon liittyvistä sosiaalisista (kuten asuminen ja terveys), taloudellisista (esim. työssäkäynti) ja asenteellisista (kuten esimerkiksi Perussuomalaisten lähtökohtainen maahanmuutto- ja maahanmuuttajavastaisuus) tekijöistä nimesin *Maahanmuuttoilmiöksi*. *Kulttuurien kohtaamiseksi* nimeämäni kategoriaan rajasin kuntien, kaupunkien sekä yksittäisten kansalaisten ylläpitämän keskustelun maahanmuutosta ja maahanmuuttajista. Siihen yhdistin myös kulttuuriin (uskonto, ruoka yms.) liittyvät maahanmuuttoon uutiset. Tässä kategoriassa keskustelu on monin paikoin rakentavaa, maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin myönteisesti tai ainakin neutraalisti suhtautuvaa. Sen mukaan enemmistön ja vähemmistöjen harmoninen yhteiselo on mahdollista – joskus ehkä jopa hedelmällistä. Kategoriaan mahtuu uutisia taiteesta, jossa osoitetaan yhteiskunnan epäkohtia vähemmistöjä kohtaan ja uutisia, joissa kerrotaan syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävästä työstä. *Rikosuutisointi* sisältää uutiset, joissa maahanmuuttajat ovat joko uhrin asemassa tai sitten rikoksesta epäiltyjä tai tuomittuja. Kadonneen uutisoinnin sekä rikostilastot sisällytin niin ikään tähän kategoriaan. *Vihaa ja rasismia* käsittelevistä uutisista muodostui viides ja viimeinen kategoria. Siinä jutut jakautuvat niihin, joissa auktoriteetit kommentoivat vihaa ja rasismia, ja niihin, jotka kertovat ilmiöstä käytännössä.

Uutisaihioiden nimikkeitä, yläkäsitteitä tai kategorioita voidaan pitää maahanmuuttojournalismin aihekulttuureina. Taulukkoon kaksi on koottu Helsingin Sanomista lokakuussa 2011 havaitut maahanmuuton aihekulttuurit.

1	Politiikka (21 uutista)
2	Maahanmuuttoilmiö (22 uutista)
3	Kulttuurien kohtaaminen (26 uutista)
4	Rikosuutisointi (19 uutista)
5	Viha ja rasismi (11 uutista)

Taulukko 2. Helsingin Sanomien aihekulttuurit

Kaiken kaikkiaan lokakuun Helsingin Sanomista löytyi näin ollen 99 uutista, jotka käsittelivät osin tai kokonaisuudessaan suomalaista maahanmuuttoa tai maahanmuuttajia. Haasteita luokitteluun asettivat ne uutiset, jotka aiheensa puolesta olisivat käyneet useampaan kuin yhteen kategoriaan. Kerjäläisromanikategoriaan sijoitettu uutinen ”Kerjäläisviha säikäytti nukketatteriohjaajan” (15.10.) olisi voitu sijoittaa otsikkonsa puolesta myös kategoriaan ”viha ja rasismi”. Uutinen käsitteli kuitenkin otsikostaan huolimatta romanikerjäläisiä eikä niinkään heihin kohdistuvaa vihaa. Uutinen: ”Ulkomaalaisen pitseria jälleen ilkeiden kohteena Kiuruvedelle” (10.10.) näytti sisältönsä puolesta rikosuutiselta. Jutussa kuitenkin todetaan, että ”Näyttää siltä, että vahingonteot kohdistuvat nimenomaan ulkomaalaistaustaisiin”. Uutinen sijoitettiin viha ja rasismi - kategoriaan, sillä uutisen tosiasiallinen uutisanti oli se, että Kiuruvedellä ilkeiden kohteeksi joutuvat nimenomaan ulkomaalaistaustaisten henkilöiden pitämät pitseriat.

4.3.2 Aamulehti

Aamulehden käsittelyn aloitin Aamulehden sähköisessä arkistossa, jonne ostin luku-oikeuden. Aamulehden arkisto sisältää kaikki Aamulehdessä julkaistut artikkelit vuodesta 1994. Sieltä ei kuitenkaan löydy lehdestä olleita kuvia, taulukoita tai muuta grafiikkaa, joten paperilehtiin perehdyin myöhemmin Eduskunnan kirjastossa, tammikuussa 2012.

Aineiston keruun aloitin hakemalla materiaalia kaikilla mahdollisilla aiheeseen liittyvillä hakusanoilla (ja näiden taivutusmuodoilla) kuten: maahanmuuttaja, maahanmuutto (ja näistä muodostetut eri yhdyssanat kuten maahanmuuttajataustainen ja maahanmuuttopolitiikka, -kriittinen, -myönteinen jne.), muuttoliike, liikkuvuus, ulkomaalainen, etninen, monikulttuurinen, vähemmistö, turvapaikanhakija, pakolainen, perheen yhdistäminen, säilöönottokeskus, rasismi, syrjäytyminen, eriarvoisuus, työperäinen, viha, rikos jne. Tällä tavoin löysin 27 analyysiin valitsemaani uutisjuttua.

Toisessa vaiheessa käytin päivämäärähakua, jolla sain arkistosta esiin kaikki lokakuun Aamulehden artikkelit päivä kerrallaan. Tarkoituksena oli varmistaa, ettei mikään tutkimusdataan soveltuva uutisjuttu menisi ohi silmien varsinkin kun 27 juttua tuntui aika vähältä määrältä Helsingin Sanomien 99 uutiseen verrattuna. Silmäilin läpi kaikki lokakuun 2011 artikkelit (3782 kpl) ja valitsin niistä tutkimukseen aiemmin mainittujen kriteerien nojalla 11 artikkelia lisää. Aamulehdessä uutisoitiin maahanmuutosta ja maahanmuuttajista 39 jutun verran. Tammikuussa 2012 Aamulehden paperiversioita käsitellessäni jouduin luopumaan kahdesta uutisesta, jotka olivatkin osana lehden viikkoliitteitä (su/asiat, joka ilmestyy sunnuntaisin ja Valo, joka ilmestyy perjantaisin). Tämän lisäksi lisäsin analyysiin yhden uutisen, joka ei ollut tullut vastaan aiemmin, mutta käsitteli tarvetta yhdenvertaisuuteen.

Aamulehden uutisten tyypittelyssä lähdin liikkeelle Helsingin Sanomien uutisten aihekulttuureista. Helsingin Sanomien mukaan nimetyt yläkategoriat eli maahanmuuttojournalismin aihekulttuurit puolsivat paikkaansa muutamaa poikkeamaa lukuun ottamatta. Aamulehdestä ei löytynyt aihekulttuuria viha ja rasismi, mutta sen sijaan löytyi tapa käsitellä maahanmuutto- ja maahanmuuttajauutisointia huumorin keinoin. Näin huumorista muodostui viides Aamulehden yläkategoria. Aamulehdessä ei ollut myöskään yhtään uutista Maahanmuuttoilmiö-kategorian alakohtaan Romanian kerjäläiset eikä Kulttuurien kohtaaminen -kategorian alakohtaan Suomalainen, maahanmuuttaja, ulkomaalaistaustainen, mikä? Taulukkoon kolme on koottu Aamulehdestä havaitut aihekulttuurit.

1	Politiikka (7 uutista)
2	Maahanmuuttoilmiö (13 uutista)
3	Kulttuurien kohtaaminen (6 uutista)
4	Rikosuutisointi (6 uutista)
5	Huumori (5 uutista)

Taulukko 3. Aamulehden aihekulttuurit

5 HELSINGIN SANOMAT

Aloitin Helsingin Sanomien maahanmuuttaja- ja maahanmuuttouutisten analyysin jakamalla uutiset aihepiirinsä perusteella viiteen eri aihekulttuuriin (ks. alalukua 4.3.1). Pureudun nyt tarkemmin kuhunkin näistä esittelemällä ensin aihekulttuurin kaikkine siihen kuuluvine uutisineen taulukon muodossa, selostamalla sen jälkeen lyhyesti uutisten sisällön ja analysoimalla uutisia sitten yksityiskohtaisemmin niissä piilevien kehysten löytämiseksi. Käytän analyysissäni kursivivia lainatessani tutkimusaineistoa suoraan.

5.1 Poliitiikka

Poliitiikka pitää sisällään Helsingin sanomissa lokakuussa 2011 kirjoitetut uutiset, jotka liittyvät joko poliittisiin linjanvetoihin tai toteutuneeseen politiikkaan. Poliittikkauutiset jakautuivat viiteen alakategoriaan (ala-aihekulttuuriin) taulukon neljä mukaisesti.

1 Poliittikkalinjausten kiristäminen	Sisäministeri lupaa säästöä maahanmuuton kirittämisestä 11.10.2011. Maahanmuuttolinja kiristyy 25.10.2011. Hallitusvastuu kutistaa kristillisdemokraatteja 28.10.2011.
2 Perheenyhdistäminen	Kauhajoki-lehti: Vietnamilaisperhe voi joutua karkotetuksi 8.10.2011. Britannia tiukentaa maahanmuuttoa 11.10.2011. Suomeen houkuteltu vietnamilaisperhe pulassa 14.10.2011.
3 Liikkuvuus	Heinäluoma kritisoi hallituksen Schengen-päätöstä 16.10.2011. Missä ilmaveivit viipyvät? 20.10.2011.
4 Pakolaiset	Turvapaikkaa hakenut kolmannes vähemmän kuin viime vuonna 5.10.2011 Äitini ei halunnut, että kuolen 15.10.2011. Vastaanottokeskuksia ei olla sulkemassa 15.10.2011. Pakolaismäärissä huimia eroja 24.10.2011. Keski-Uudellamaalla halutaan pakolaisista lisää rahaa 25.10.2011. Osa ottaa satoja, osa ei yhtään 29.10.2011.
5 Romanian kerjäläiset	Romanilasten oppivelvollisuutta selvitetään Helsingissä 1.10.2011. Kirjoittamaton sopimus sanelee kerjäläisten reviiirit 18.10.2011. Romanialaisten tappelu syntyi suojelurahasta 19.10.2011. Romanikerjäläiset vahtivat tiukasti reviiiriään 30.10.2011. Toisten paikkoja kunnioitetaan 30.10.2011. Kerjäläiset ovat valtakuntansa vartijoita 30.10.2011. Viikon dokumentti 31.10.2011.

Taulukko 4. **Poliitiikka** (HS)

Maahanmuuton poliittisen linjan kirittämistä käsiteltiin lokakuussa kolmeen otteeseen 11. 25. ja 28. päivä. Aikajärjestyksessä ensimmäisessä uutisessa kirjoitetaan, että sisäministeri Päivi Räsänen lupaa säästöjä maahanmuuton kirittämisestä. Perheenyhdistämssääntöjä muuttamalla pyritään vastaanottokulujen vähentämiseen ja turvapaikkahakemusten käsittelyä nopeuttamalla 20 miljoonan säästöihin. Toisessa uutisessä selostetaan

perheenyhdistämiskäytänteiden kiristämistä eritoten vaatimalla, että hakija todistaa kykynsä elättää perheensä taloudellisesti ja omistaa perheen asunnoksi kelpaavan kodin. Perheenyhdistämishakemukset ovat uutisen mukaan ylityöllistäneet suomalaisviranomaiset, jotka eivät ole saaneet pyytämäänsä lisämäärärahoja. Kolmannessa uutisessa kerrotaan kristillisdemokraattien saaneen myönteistä palautetta myös oppositioedustajilta, jotka kokevat maahanmuuttopolitiikan liian lepuksi.

Yksinomaan perheenyhdistämiseen keskittyvät uutiset ilmestyivät kahdeksas, 11. ja 14. lokakuuta. Ensimmäisessä siteerattiin Kauhajoki-lehteä, jossa uutisoitiin huonekalutehtaassa työskentelevän vietnamilaismiehen vaimon ja lapsen karkotusuhasta, koska miehen nettotienestit jäävät alle 2000 euron kuussa. Toinen uutinen liittyy isompaan kokonaisuuteen, joka kertoo Britannian tiukentavan maahanmuuttoa. Uutisen ohessa kerrotaan 4716 ihmisen hakeneen oleskelulupaa Suomesta perheenyhdistämisen perusteella vuonna 2010. Kolmas uutinen pureutui Kauhajokelaisen perheen tilanteeseen otsikolla *Suomeen houkuteltu vietnamilaisperhe pulassa*. Uutisessa haastatellaan perhettä. Perheenäiti saisi huonekalufirmasta töitä heti, kun oleskelulupa järjestyisi. Maahanmuuttoviraston mukaan edellytyksiä äidin ja tyttären oleskeluluvalle ei ole.

Ihmisten liikkuvuuteen liittyvät uutiset ovat lokakuun 16. ja 20. päiviltä. Ensimmäisessä eduskunnan puhemies Eero Heinäluoma kritisoi hallituksen päätöstä estää Romanian ja Bulgarian pääsy Schengen-alueeseen. Jälkimmäisessä uutisessa arvostellaan Yle Radio Suomen uutisointia samasta aiheesta uutisen moniselitteisyyden vuoksi. Radiossa oli kerrottu, että *Heinäluoman mukaan Suomi hankki itselleen turhaan huonon maineen estämällä Romanian ja Bulgarian liittymisen Schengen-alueeseen yhdessä Hollannin kanssa*.

Pakolaisista uutisoidaan kuukauden viides, 15. (kaksi uutista), 24. 25. ja 29. päivä. Ensimmäisessä kerrotaan syyskuun loppuun mennessä 2217 ihmisen hakeneen Suomesta turvapaikkaa. Seuraavassa kerrotaan yhden Syyriasta paenneen nuoren miehen tarina ja kolmannessa todetaan, ettei vastaanottokeskuksia olla sulkemassa. Neljäs, viides ja kuudes uutinen kertovat pakolaisten sijoittumisesta eri puolelle Suomea. Näistä ensimmäisessä todetaan eteläpohjalaisten olevan nihkeimpiä sijoituspaikkojen tarjoajia. Uutisessa kerrotaan myös, että vastaanottokeskukset jumiutuvat, kun oleskeluluvan saaneet eivät saa asuinpaikkaa, ja että suurin osa etsii asuinpaikkansa näin ollen itse. Seuraava uutinen jatkaa aihetta kertomalla valtion korvaavan pakolaisen vastaanottavalle kunnalle osan

kustannuksista ja toteamalla, että suhtautuminen pakolaisiin on kiristynyt kunnissa viime vuosina. Viimeisessä uutisessa jatketaan valottamalla diagrammien kera pakolaisten sijoittumista metropolialueelle. Helsinki on suurin vastaanottaja, lähes 5000 pakolaista kahdenkymmenen vuoden aikana, Pornainen (0), Mäntsälä (1) ja Nurmijärvi (2) nihkeimmät. Ilmapiirin todetaan tässäkin uutisessa kiristyneen.

Viimeiseen alaluokkaan on kerätty Romaniasta tulleita kerjäläisiä koskeva uutisointi ensimmäinen, 18. 19. 30. (kolme juttua) ja 31. lokakuuta. Niistä ensimmäinen käsittelee romanilasten mahdollista oppivelvollisuutta, joka lain mukaan on kaikilla Suomessa vakinaisesti asuvilla lapsilla. Toisessa kerrotaan kerjäläisten välille kehkeytyneestä riidasta reviiireistä. Seuraavan päivän uutinen jatkaa aihetta väittäen tappelun johtuneen suojelurahasta. 30. päivän uutinen on etusivulla. Siinä HS:n toimittaja tekeytyy kerjäläiseksi Helsingin keskustaan. Lähes koko sivun artikkeli jatkaa kaupunkiosastolla aiheesta otsikolla *Kerjäläiset ovat valtakuntansa vartijoita*. Samalla sivulla on pienempi juttu: *Toisten paikkoja kunnioitetaan*. Viimeinen uutinen kertoo viikon dokumentista, joka kertoo suomalaisista ja Romanian kerjäläisistä. Dokumentti alkaa, kun alaikäinen äiti karkotetaan vauvansa kanssa Suomesta heti synnytyksen jälkeen.

Lehti uutisoi pienen palstan uutisella otsikolla *Sisäministeri lupaa säästöä maahanmuuton kiristämisestä* (11.10.). Uutinen kertoo Räsäsen asettaneen työryhmän selvittämään vuoden 2012 maaliskuuhun mennessä ulkomaalaislain perheenyhdistämissääntöjen muutoksista. Tavoitteena on pienentää vastaanottokuluja ja säästää nopeuttamalla turvapaikanhakuprosessia. Samansisältöinen uutinen otsikoi suurella lihavalla fontilla: *Maahanmuuttolinja kiristyy* (25.10.). Otsikon alla on suuri kuva pääministeristä ja siinä kuvateksti: *On hyvä, että maahanmuutosta voi käydä poliittista keskustelua*. Kuvateksti jatkuu toivomuksella, ettei ihmisarvoa loukkaavia asenteita lietsottaisi. Tarina jatkuu uutisella *Hallitusvastuu kutistaa kristillisdemokraatteja* (28.10.). *Päivi Räsäsen ulostulot eivät näy Kd:n puoluekannatuksessa*. Mukana on kuva Räsäsestä. Uutisessa ihmetellään muun muassa sitä, miten Räsäsen puolueen kannatus ei nouse suuresta maahanmuuttopoliittisesta julkisuudesta ja näkyvyydestä huolimatta. Oppositio puolueiden jäsenetkin ovat häntä kiitelleet.

Maahanmuuttopoliittikka henkilöidään sisäministeri Räsäseen. Hänelle annetaan paljon näkyvyyttä aikeissaan kiristää poliittisia maahanmuuttolinjauksia. Linjaukset hyväksytään kyseenalaistamatta. Poliitiikan henkilöityminen voi tapahtua monella tavalla. Tässä tapa,

jolla politiikka tuodaan esiin, korostaa yksilöitä puolueiden ja muiden kollektiivien kustannuksella. Tämä voi tapahtua esimerkiksi tiedotusvälineiden näkökulmavalintojen seurauksena (Karvonen 2009, 95). Räsäsen julkisuus maahanmuuttopolitiikan kiristämisestä vahvistuu seuraavan aihealueen – perheenyhdistämisen – mukaantulossa. Samana päivänä, kun uutisoidaan maahanmuuton kiristämisestä, kerrotaan ulkomaan sivuilla, että *Britannia tiukentaa maahanmuuttoa* (11.10.). Uutisen lopussa todetaan Suomen selvittävän Britannian tavoin perheenyhdistämistä hakevien tulot. Kerronta etenee kohti lähes sivun juttua, jossa on Räsäsestä suuri kuva ja pitkäkö teksti (25.10.).

Maahanmuuton kiristämisestä kertovassa uutisessa (25.10.) toimittaja omaksuu virkamiehen roolin ja kielen. Saman väliotsikon alla lainataan ensin Räsästä, jota harmittaa kun ihmiset eivät tee eroa töiden perässä tulevien maahanmuuttajien ja Romanian kerjäläisten välillä, joista jälkimmäiset ovat *eurooppalaisia turisteja*. Sitten tehdään viranomaiskielillä selvitys Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten määrästä ja auotaan termit turvapaikanhakija, kiintiöpakolainen ja maahanmuuttaja. Myös Räsänen käyttää hallinnan kieltä. Hän kertoo maahanmuuttopolitiikan olevan *hallittua* (ei tiukkaa). Hän erottelee maahanmuuttajat ”laillisiin” ja ”laittomiin” muistuttaen meitä huijareista. *Tarkoitus on vähentää turhia hakemuksia ja väärinkäytöksiä, joita joukossa on ollut.*

Horsti on havainnut, että media omaksuu viranomaiskielen, kun se asettuu yhteen viranomaisten kanssa turvapaikanhakijoiden määrästä syntyvää uhkaa vastaan. Media ei asetu kriittisesti arvioivaan asemaan, vaan me-ryhmittymään ”heitä” vastaan. Tätä Horsti kutsuu hallinnan *kehykseksi*. (Horsti 2005, 141.) Hallinnon näkökulma juontuu sellaisesta journalismista, jossa tieto putoaa suoraan työpöydälle esimerkiksi faksin välityksellä. Tieto on luotettavaa ja valmiiksi organisoitua (mt., 236).

Turvapaikanhakijoiden määrän putoamisesta kerrotaan STT:n uutisessa viidentenä päivänä lokakuuta. Siinä todetaan, että hakijoiden määrä on pudonnut kolmanneksen edellisen vuoden vastaavasta. Uutisessa kerrotaan, mistä maista turvapaikkahakemuksia tulee eniten ja todetaan, että syyrialaisien hakijoiden määrä on kasvanut merkittävästi. HS uutisoi samasta aiheesta 15. päivänä. Siinä kerrotaan lisäksi, ettei vastaanottokeskuksia olla sulkemassa, ja että syyrialaispakolaisten määrä on noussut 60:een. Uutiseen sisältyy kuva Joutsenon vastaanottokeskuksesta. Siinä kameraan katsoo huivipäinen istuva nainen. Naisen takana kulkee kolme miestä suuret kangaskassit käsissään selkä kuvaajaan päin. Syyrialaispakolaisiin liittyvää uhkaa korostetaan: *Määrä tuntuu pieneltä, mutta syyrialaiset*

ovat nousseet nopeasti kymmenen suurimman hakijakansalaisuuden joukkoon. Uutisessa esitetään paljon numerofaktaa: turvapaikanhakijoiden määrä kokonaisuudessaan, turvapaikanhakijoiden määrä tietyillä kansalaisuuksilla, yhden turvapaikan vuosikustannus, vastaanottokulut, säästöt, vastaanottokeskusten käyttöaste ja keskimääräinen turvapaikanhakijan odotusaika. Samalla sivulla oleva toinen uutinen on otsikoitu: ”*Äitini ei halunnut, että kuolen*”. Jutussa Syyriasta Suomeen paennut 22-vuotias mies kertoo kokemuksistaan. Uutisen yllä on kuva sängyn laidalla istuvasta kasvoista käsiinsä haudanneesta miehestä.

Turvapaikanhakijoiden maahantulo kehystetään uhkaksi. Horsti (2005) havaitsi samaisen kehyksen 1990-luvun lopun uutisointia tutkiessaan. Hän nimesi tämän *uhkakehykseksi*. Turvapaikanhakijoiden lukumäärä esitetään ennen kaikkea ongelmana, heidän tulonsa on hallitsematonta ja loputonta (Horsti 2005, 136).

Pakolaiskerronta etenee tämän jälkeen Suomen kuntiin. Lähes koko sivun uutinen julkaistaan otsikolla *Pakolaismäärissä huimia eroja. Eteläpohjalaiset nihkeimpiä, Lappi ja Itä-Suomi ovat avanneet ovensa* (24.10.). Seuraavana päivänä: *Keski-Uudellamaalla halutaan pakolaisista lisää rahaa* ja sitten: *Osa ottaa satoja, osa ei yhtään. Pakolaisten ottaminen jakautuu jyrkästi Helsingin seudulla* (29.10.). Tällainen otsikkotasoinen kerronta pyrkii osoittamaan, kuinka toiset hoitavat osansa yhteisestä *taakasta* ja toiset eivät. Haja-asutus alueiden sanotaan ottavan *pakolaisia vain harvoin silkasta hyvästä tahdosta*. Ja *kansanedustajat odottavat hallitukselta esitystä kunnille maksettavien pakolaiskorvausten korottamisesta*. Kaiken kaikkiaan pakolaiset ja heidän kokemuksensa menettävät inhimillisyyden. Pakolaiset objektivoidaan, heitä käsitellään ongelmana ja pidetään heittopussina. Pakolaisten vastaanottaminen on kunnille vapaaehtoista, mutta jos asuinpaikkaa ei löydy, pakolaisten on jätävä vastaanottokeskuksiin. Yhdistävää tekijää perheenyhdistämisen kiristämisen ja vastaanottokeskusten säästöjen kanssa ei näytä löytyvän siihen, että oleskeluluvan saaneet kuormittavat vastaanottokeskuksia ja estävät tekemästä niiden perustehtävää – turvapaikanhakuprosessin hoitoa. 24. päivän uutisessa on *turvapaikanhakijoiden määrä kääntynyt lievään nousuun*, vaikka vielä viides ja 15. lokakuuta määrät olivat laskussa. Uutisen toisesta kappaleesta löytyy tieto: *Hakijoiden kokonaismäärä on silti jäämässä selvästi jälkeen viime vuoden luvuista*. Otsikoiden tasolla pakolaiset ovat ongelma. Ja ongelma on kasvamaan päin. Turvapaikanhakijat kuormittavat vastaanottokeskuksia kun taas kiintiöpakolaisten ongelmaksi jää se, että oleskeluluvan saaneet jäävät odottamaan Suomeen muuttoa vuosiksi. Helsingin seudulla tilanne

uutisoidaan samanlaiseksi – Helsinki, Espoo, Vantaa, Kerava ja Hyvinkää asuttavat oleskeluluvan saaneet, muut eivät (29.10.). Omatoimisesti muuttavat oleskeluluvan saaneet löytävät paikkansa usein Helsingistä, vaikka asiantuntijan mukaan *monikulttuurisuuden edistäminen muissa kunnissa voisi olla viisasta ja tukisi myös perheitä, jotka haluavat siirtyä pääkaupunkiseudulta väljempiin kuntiin*.

Romanilasten mahdollista oppivelvollisuutta selvitetään Helsingissä (1.10) samalla kun *Helsingin kerjäläiset käyvät jatkuvaa kamppailua reviiireistään* (18.10.), *Romanialaisten tappelu syntyi suojelurahasta* (19.10) ja *Romanikerjäläiset vahtivat tiukasti reviiriään* (30.10. etusivulla). Kyse on lehden mukaan *joukkotappelusta*, jossa *Romanian romanit ajoivat takaa valkoihoisia Romanian kansalaisia*. Loppujen lopuksi yhden miehen tuulilasi oli rikottu ja toista pahoinpidelty. Pahoinpidelty ei halunnut tapahtuneen jälkeen sairaalaan.

Romanian romanit nimetään *romanikerjäläisiksi*. Nimeämisen jälkeen Romanian romaneja voidaan käsitellä homogeenisena ryhmänä, jonka nimi kertoo kaiken. Riitelyuutisoinnin kohdalla herää vääjäämättä kysymys, ovatko uutisaiheet niin vähissä, että tällainen ylittää uutiskynnyksen vai rakennetaanko ja ylläpidetäänkö tällä tietynlaista kuvaa romanialaisista. Dokumenttiuutinen Suomesta lapsensa synnytyksen jälkeen karkotetusta alaikäisestä tarjoaa ainoan vastadiskurssin köyhyysongelmaan, josta muissa kerjäläisiä käsittelevissä uutisissa ei mainita sanallakaan.

Maahanmuuton kiristämiskurssin rinnalla kulkee toinenkin diskurssi. Se kertoo ahkerasta perheenisästä, joka ei saa pitää perhettä luonaan. Se antaa vaihtoehtoisen näkökulman tarkastella maahanmuuttoa ja sen kiristämistä – inhimillisen. Tarina kertoo ahkeriksi mielletyistä ja työtä pelkäämättömistä vietnamilaisista. Kahdeksas päivä ilmestyy Kauhajoki-lehdestä lainattu juttu, jossa uutisoidaan vietnamilaisperheen karkotusuhasta. Seuraavassa 14. päivän jutussa on kuva perheestä ja teksti, jossa perheenjäseniä haastatellaan ja tilannetta selvitetään. Selviää, ettei tämä Nguyenin perhe ole ainutlaatuisessa tilanteessa, ja että tällä perheellä on vielä toinenkin lapsi, 11-vuotias poika Vietnamsissa. Tarinallisuus onkin journalismin tapa kehystää uutisista fiktion avulla draamaa (Jensen 2008). Sankareita ja uhreja, medialisaatiota ja kriisejä konstruoidaan siis median tarpeisiin (Korpiola 2011).

Maahanmuuttopoliittinen diskurssi korostaa ei-toivotun maahanmuuton hallintaa. Poliitiikkaa tulee kiristää, koska ei-toivottujen maahanmuuttajien, kiintiöpakolaisten ja

turvapaikanhakijoiden, joukossa on laittomia maahanmuuttajia, jotka haluavat yksinomaan hyötyä suomalaisesta hyvinvointijärjestelmästä. Perheenyhdistämisprosessista tehdään mahdollisimman hankala, jotta huijarit jäisivät viranomaisten haaviin. Pakolaiset ja turvapaikanhakijat ovat Suomelle taakaksi myös siinä tapauksessa, että he eivät ole huijareita. Maahanmuuttopolitiikan kiristäminen koskee voimakkaasti nimenomaan humanitääristä maahanmuuttoa, ihmisiä, jotka ovat jo kärsineet elämässään. Kunnat eivät halua ottaa heitä vastaan. Uutisoinnissa heidät objektivoidaan.

Ihmisoikeuskomissaari Thomas Hammarberg (2010) haluaisi kitkeä puhetta laittomasta maahanmuutosta. Ihmisoikeusraportin mukaan laittomuus-diskurssi on vallannut alaa EU:n asiakirjoissa, päätöksissä ja lainsäädännössä noin vuodesta 2003 alkaen. EU-kieleen pesiytynyt käsite laitton maahanmuuttaja on haitallinen ja harhaanjohtava. Erityisen ongelmallisena Hammarberg pitää sitä, että EU:n laittoman maahanmuuton torjuntaa käsittelevissä asiakirjoissa laittomuus liitetään siirtolaisuuteen jopa silloin, kun puheen kohteena olevat ovat vielä kotimaissaan eivätkä lähelläkään EU:n aluetta. Onko ihminen siis laitton jo ollessaan potentiaalinen maasta lähtijä?

Romanian kerjäläiset ovat pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kaltainen taakka. Heistä pitää kirjoittaa lehdissä, jottei heidän olemassaolonsa unohtuisi, mutta diskurssi on yksiulotteinen ja sisällöltään negatiivinen. Vaihtoehtodiskurssi ei tässä kohtaa ylitä uutiskynnystä. Todelliset ongelmat vaiennetaan.

Ahkeriksi koettujen maahanmuuttajien tarinat läpäisevät uutiskynnyksen. Vietnamilaisia pidetään työtä vieroksumattomina ahertajina ja tätä kuvaa ylläpidetään. Kaikki kansallisuudet eivät saa positiivista uutisointia osakseen. Jaakkola (2009, 55) tutki suomalaisten asenteita viiteen etniseen ryhmään: lähialueilta tuleviin virolaisiin, venäläisiin ja puolalaisiin sekä kulttuurisesti ja ulkonäöltään erottuviin kiinalaisiin ja somalialaisiin. Tutkimus osoitti, että asenteet eri ryhmiä kohtaan vaihtelivat huomattavasti. Suhtautuminen virolaisten maahanmuuttoon oli myönteisintä. Toiseksi myönteisimmin suhtauduttiin puolalaisten ja kiinalaisten maahanmuuttoon. Asenteet venäläisten maahanmuuttoa kohtaan olivat varauksellisempia. Kaikkein torjuvimmin suhtauduttiin somalialaisten maahanmuuttoon. Yhtään positiiviseen sävyyn somalialaisista kertovaa uutista ei lokakuussa kirjoitettu.

5.2 Maahanmuuttoilmiö

Maahanmuuttoilmiöön valikoidut uutiset kertovat, millaisia seurauksia maahanmuutosta Suomelle on. Työelämässä maahanmuuttajat tulevat jonkin verran esille, mutta eniten uutisia kirjoitetaan ongelmista, joita maahanmuutto Suomelle ja suomalaisille aiheuttaa. Myös perussuomalaisten esiinmarssi liittyy maahanmuuton seurauksiin, ja siksi se kuuluu tähän kategoriaan. Taulukossa viisi on maahanmuuttoilmiön uutiset.

1 Työelämä	Naiset kaupunkikulttuurin asialla 1.10.2011. Helsinki velkaantuu nopeasti 8.10.2011. Vielä voimissaan 9.10.2011. Venäläinen matkaaja vie Suomesta kotiin laatua 12.10.2011. Uusilla taksinkuljettajilla reitit hukassa 13.10.2011.
2 Eriarvoistuminen	Pakoon pahaa todellisuutta 1.10.2011. Kiintiöt saavat kannatusta 20.10.2011. Kiintiöt eivät innosta opettajia 21.10.2011. Pajunen haluaa Suur-Helsingin 22.10.2011. Naapurit hylkivät suurkuntaa 23.10.2011. Kouluihin ei valita syntyperän perusteella 24.10.2011.
3 Erilaisuuden kohtaaminen	Pakoon pahaa todellisuutta 1.10.2011. Iloista kerjäläistä Suomi suosii 2.10.2011. Kerjäläisviha säikäytti nukketatteriohjaajan 15.10.2011. Ovinaapuri. Törmäämisistä ja kohtaamisista 15.10.2011.
4 Perussuomalaiset	Jotkut perussuomalaiset satuttavat ja loukkaavat 4.10.2011. Soinin sanoma puree britteihin 4.10.2011. Perussuomalaisten Eerola antaisi sarjakuvaa kehitysapuna 15.10.2011. Soini ei saanut joukkojaan kuriin 25.10.2011. Perussuomalaiset ruotivat jälleen Teuvo Hakkaraisen puheita 26.10.2011. Viitasaarella pelätään maineen puolesta 27.10.2011. Hakkaraiselle viimeinen varoitus ennen erottamista 28.10.2011.

Taulukko 5. Maahanmuuttoilmiö (HS)

Maahanmuuttajat ja työelämä yhdistetään lehdessä kuukauden ensimmäisenä, kahdeksantena, yhdeksäntenä, 12. ja 13. päivänä. *Uutisessa Naiset kaupunkikulttuurin asialla* (1.10.), *Venäläinen matkaaja vie Suomesta kotiin laatua* (12.10.) ja *Uusilla taksinkuljettajilla on reitit hukassa* (13.10.) kiinnitetään huomiota maahanmuuttajien kielitaitoon. Ensimmäisessä ollaan sitä mieltä, että maahanmuuttajien kielitaitovaatimuksia tulisi laskea, koska työssä kielen oppii parhaiten. Toisessa jutussa Anttilassa työskentelevä Aleksei Grishin toteaa venäläismatkailijoiden olevan yllättyneitä, mikäli heitä palvellaan venäjäksi. Viimeisessä uutisessa päivitetään maahanmuuttajataksikuskeilla olevan kieliongelmaa. *Rattiin halajavat yhä useammin Helsinkiä huonosti tuntevia, kuten maahanmuuttajia sekä maakuntien opiskelijoita ja työnetsijöitä* (13.10.).

Ammattitaidottomuutensa vuoksi maahanmuuttajat ylittävät uutiskynnyksen suomalaisen metallimiehen haastattelussa. *Siitä on hallaa kapitalistillekin, jos pitsanpyörittäjä ja hortonomi muuttuvat kahden tunnin laivamatkan aikana putkimieheksi ja hitsariksi. Ja työt on tehty päin persettä.* (9.10.) Viimeinen työelämäuutinen kertoo Helsingin velkaantuvan nopeasti (8.10.).

Eriarvoistumisesta kirjoitettiin ensimmäinen lokakuuta sekä päivittäin 20.–24.10. *Maahanmuuttajalähiöistä* kirjoitetaan ensimmäisenä päivänä otsikolla: *Pakoon pahaan todellisuutta.* Samaa tematiikkaa jatkavat 20. ja 21. päivän kirjoitukset maahanmuuttajakouluista, joista ensimmäisessä uutisoidaan valtaosan vanhemmista haluavan luokkiin maahanmuuttajakiintiöt ja jälkimmäisessä opettajien olevan tällaisia kiintiöitä vastaan. 22. päivän uutisessa Helsingin kaupunkijohtaja Pajunen tarjoaa metropolihallintoa ratkaisuksi maahanmuuttajien työllistämiseen ja ylipäänsä eriarvoistumiseen. Seuraavana päivänä Pajusen logiikkaa ei ymmärretä. Lehden pääkirjoitus toteaa vihdoin, ettei kouluihin valita syntyperän perusteella (24.10.).

Uutiset erilaisuuden kohtaamisesta toteavat, että hyvä elämä on mahdollista vain kun hyvinvointia luodaan tasapuolisesti kaikille (1.10.), ja että *Iloista kerjäläistä Suomi suosii* (2.10.). 15. päivänä käsitellään jälleen kerjäläisiä – nyt köyhyyden näkökulmasta ja nukketeatterin muodossa. Samana päivänä *sisilialaistaustainen helsinkiläinen* kertoo, kuinka häntä varoitettiin vuonna 1994 istumasta bussissa suomalaisen viereen.

Perussuomalaisista kertovat uutiset keskittyvät viisi seitsemästä perussuomalaisten tapaan puhua. Puheen pohtiminen aloitetaan pääkirjoituksella: *Jotkut perussuomalaiset satuttavat ja loukkaavat* (4.10.). Seuraavat aiheita luotaavat otsikot (25.–28.10.) ovat: *Soini ei saanut joukkojaan kuriin; Perussuomalaiset ruotivat jälleen Teuvo Hakkaraisen puheita; Viitasaarella pelätään maineen puolesta ja Hakkaraiselle viimeinen varoitus ennen erottamista.* Muut kaksi uutista käsittelee puolueen puheenjohtajaa: *Soinin sanoma puree britteihin* (4.10.) ja Juho Eerolan kommenttia: *Perussuomalaisten Eerola antaisi sarjakuvaa kehitysapuna* (15.10.).

Työelämäuutisoinnissa Itäkeskuksen Anttilassa työskentelevä maahanmuuttaja Aleksei Grishin hymyilee asiakasta palvellessaan. Hän kertoo venäläisasiakkaiden hämmentyvän venäjänkielentaidosta. Pietarin seudulla tehdyssä kyselyssä toisaalla kiitellään henkilökunnan kielitaitoa ja toisaalla pahoitellaan sen puuttumista talvisin. Suomessa

venäjänkieliset ovat suurin kieliryhmä suomenkielisten jälkeen. On mielenkiintoista, ettei heitä riitä tyydyttävästi palvelemaan venäläisiä turisteja.

Suomen kielen osaaminen on taksikuskille kaikki kaikessa, sillä *Helsingin kohtuullinen tuntemus vaatii vähintään 3000 – 4000 nimikkeen osaamista: katua, paikkaa ja kaikkea muuta. Se vastaa jo vieraan kielen hallitsemista keskinkertaista paremmin.* Taksinrattiin maahanmuuttaja ei kelpaa puutteellisen kielitaitonsa vuoksi. Mielenkiintoista, sillä monen suurkaupungin taksin ratissa istuu juuri siirtolainen. Kuinka paljon kielitaitoa vaaditaan, jos navigaattori kertoo reitin? *Muutaman kirjaimen ero osoitteessa voi merkitä kymmentä kilometriä kartalla.* Niinpä, ketä tahansa ei voi päästää taksinrattiin, sillä matka saattaa kestää asiakkaasta liian kauan. Taksiautoilijoilla on luja tahto olla päästämättä siirtolaisia bisnekseensä.

Elinkeinojohtajanaiset ovat sitä mieltä, että *maahanmuuttajien kielitaitovaatimuksia tulisi madaltaa. Työssä kielen oppii parhaiten.* Ajatus kielitaitovaatimusten madaltamisesta mainitaan lokakuussa tämän ainoan kerran, mutta suomen kielen vaatimusta toistetaan. Miksei tämä diskurssi saa enempää tuulta purjeisiinsa? Ovatko tämän uutisen naiset ainoita ajatellessaan näin vai vaiennetaanko diskurssi? Ja jos diskurssi tietoisesti vaiennetaan, niin miksi? Onko kielitaitovaatimusten madaltaminen diskurssi, jota ei haluta tukea ja ylläpitää? Medialla on valta nostaa asioita agendalle, mutta myös estää niiden pääsy sinne. Tällaisen mediakratian haasteena on se, päättävätkö tiedotusvälineet niin kansalaisten kuin lopulta poliitikkojenkin puolesta.

Uutisointi eriarvoistumisesta käydään kolmella eri tasolla Helsingin seudulla. Ensimmäinen lokakuuta pohditaan, *kukahan keksisi, miten rahalla todella estettäisiin lähiöiden kurjistumista.* Helsinkiä verrataan muihin eurooppalaisiin pääkaupunkeihin siinä, kuinka *lasten ja nuorten pahoinvointi keskittyy samoihin vuokralähiöihin kuin työttömyys, köyhyys ja maahanmuuttajat.* Meillä on toimittajan mukaan jo merkkejä valkoisesta paosta, *positiivinen diskriminaatio* ei ole toiminut jne. Asiat ovat siis huonolla tolalla. Seuraava uutinen (20.10.) kertoo lähes sivun mitassa, miten *kiintiöt saavat kannatusta. Valtaosa vanhemmista rajoittaisi maahanmuuttajien osuutta luokissa.* HS on teettänyt gallupin, jossa se on haastatellut reilua viittäsatata peruskouluikäisen vanhempaa. Tuloksena on se, että 57 prosenttia vanhemmista haluaisi luokkiin maahanmuuttajakiintiöt. Kommenttia tutkimustuloksiin on pyydetty opetuspäällikkö Kyllöseltä, Myllypuron yläasteen rehtori Tossavaiselta, kahdelta kahdeksaluokkalaiselta tytöltä sekä kuudelta satunnaiselta

aikuiselta, joista yksi on tunnistettavissa siirtolaistaustaiseksi. Uutisessa on haastateltujen tyttöjen sekä kaikkien satunnaisten aikuisten kuva. Kyllönen vastustaa kiintiöitä yhdenvertaisuuslain perusteella ja rehtori koulun tehtävällä edistää tasa-arvoisuutta ja suvaitsevuutta. Tyttöjen mielestä parasta koulussa on avoin ilmapiiri. Satunnaisista matkaajista yksi kantasuomalainen ja yksi suomalaistunut mies vastustavat ja neljä muuta kantasuomalaista kannattavat kiintiöitä ainakin jossain muodossa. Uutisessa vähemmistöön jää virkamiehistä ja kahdesta vastaajasta muodostunut ”ei kiintiöille” -ryhmittymä lähinnä siksi ettei virkamiehestä ja -naisesta ole kuvaa. Koska tyttöjä ei ole pyydetty vastaamaan samaan kysymykseen kuin muita haastateltuja, heidän keskeinen läsnäolonsa suuren kuvan kera antaa uutiselle neutraalin keskiön. Nuoret hymyilevät, näyttävät onnellisilta ja hyvinvoivilta. Kuvan yläpuolen moniväriset graafit tutkimuksesta ja alapuolen kuuden satunnaisten matkailijan kuvat kehystävät uutista ”kyllä kiintiöille” -äänillä. ”Ei kiintiöille” -äänet ovat uutisessa selvästi altavastaajia. Heidän roolikseen on jäänyt selittää tutkimustuloksia. Heidän näkemyksensä todetaan artikkelissa lakonisesti kun taas tutkimustulosten selvittämiseen käytetään runsaasti enemmän palstatilaa.

Puolet pienempi uutinen kertoo seuraavana päivänä (21.10.), etteivät kiintiöt innosta opettajia. Suurimman osan uutistilasta vie luokanopettaja Rodgeronin kuva luokasta. Artikkelin loppuun hänen ajatukseensa: *olisi kaikkien etu, että maahanmuuttajalapsen jakautuisivat tasaisemmin kouluihin. Nykyään valtaosa suomalaislapsista jää paitsi monikulttuurisuuden eduista.* Kiintiöitä voi siis puolustaa tällaisestakin näkökulmasta. Tiedotusvälineiden mielipidekyselyiden tulokset rakentavat esimerkkidiskurssia ”gallupdemokraattisin” keinoin.

Kuntatasolla Pajunen haaveilee kumppaneineen *Suur-Helsingistä* (22.10.). Helsinkiläisedustajat sanovat eriarvoistumisen tärkeimmäksi syyksi kuntaliitokseen, sillä jako hyvä- ja huono-osaisten kaupunkeihin on muutoin vääjäämätön. Pajunen arvioi, että kymmenen vuoden päästä helsinkiläisistä 20 prosenttia on siirtolaistaustaisia. Hänen mukaansa tulevaisuudessa kärsitään, mikäli *jätämme maahanmuuttajien työllistymisen hoitamatta.* Ja silloin ongelmista maksavat nekin, jotka luulevat hyötyvänsä nykytilasta. Pääkaupunkiseudun muut johtajat tyrmäävät Pajusen (23.10.). He eivät näe kuntarajojen muutoksissa ratkaisua vastuunkantoon.

Eriarvoistumisdiskurssin kolme tasoa ovat yksilö-, institutionaalinen ja kuntataso. Yksilötasolla puhutaan maahanmuuttajalähiöistä, institutionaalisella tasolla

maahanmuuttajakouluista ja kuntatasolla eriarvoistumisen ehkäisemisestä kuntauudistuksen avulla. Aivan kuin ylimmän tason kuntauudistusta pohjustettaisiin kertomalla, miten huonosti suomalaisten ja maahanmuuttajien väliset asiat ovat kahdella alemmalla tasolla. Yhtä kaikki kaikilta tasoilta katsottuna maahanmuuttajista seuraa haasteita. Vaihtoehtodiskurssi (pääkirjoitus 24.10.) sinnittelee vastaan. Se kieltää rakenteellisten tekijöiden olevan maahanmuuttajien syytä ja muistuttaa, että sosioekonomisesta taustasta juontuvia eroja tasoitetaan käytännössä jo nyt, ja että paremmin ja heikommin toimeentulevien asuinalueita on ollut kautta aikain.

Erilaisuuden kohtaaminen on vaikeaa. Arkkipiispa Mäkisen mukaan paha on meissä itsessämme (2.10.). Hänen mukaansa *aito keskustelu toisesta kulttuurista tulevan kanssa voi myös vahvistaa omaa identiteettiä*. Kun sisilialainen Zuccaro saapui Suomeen vuonna 1994, ulkomaalaiset olivat suomalaisten silmissä gigoloita, homoja tai kerjäläisiä. *Toisen ihmisen erilaisuus tuntuu olevan erityisen haasteellinen este voitettavaksi*, hän tuumii lähes 20 vuotta myöhemmin (15.10.). Nukketeatteriohjaaja ihmettelee (15.10.), kuinka suomalaiset ovat unohtaneet oman historiansa, köyhyyden, ajan, jolloin kerjääminen oli arkipäivää. Kiusallisen kerjäämisen vaihtoehtonäkökulmasta on kirjoitettu juttu: *Kerjuu on kurjuuden hyväksikäyttöä* (2.10.). Sen mukaan rahaa voi kyllä antaa vastineeksi musiikista, mutta pulloja ei verotta saa kerätä. Se on jo pois suomalaisilta. Vaihtoehtoinen kerjäläisdiskurssi löytyy täältä, aihekulttuurista erilaisuuden kohtaaminen. Sen mukaan vaeltava kerjääminen on seurausta äärimmäisestä köyhyydestä, syrjimisestä ja eristämisestä eikä oma vapaa valinta. Herää kysymys, eikö paremman elämän tavoittelu ole sallittua kaikille. Tärkeimmäksi nousee kuitenkin kysymys siitä, miksi erilaisuuden kohtaaminen on niin vaikeaa juuri suomalaisille. Onko syynä syrjäinen sijainti maailmankartalla vai kenties asenteellinen nurkkakuntaisuus?

Perussuomalaisten ja *Soinin sanoma* puree britteihin. *Maahanmuuttokriittisyydestä* tutuksi tullut puolue on artikkelin mukaan tunnettu nyt myös *eurokriittisyydestä* (4.10.). Artikkelin yhteydessä on valokuva Soinista yhdessä manchesterilaisen idolin kanssa. Kuten otsikkokin kertoo, perussuomalaiset henkilöityvät puoluejohtajaan Timo Soiniin. Saman päivän lehden pääkirjoituksessa *Soinin joukkojen* näkyvin osa on suvaitsemattomat ja loukkaavat puheet. Kyseessä on toimittajan mukaan eduskuntaan levinnyt uudenlainen puhekulttuuri. Viisi seuraavaa perussuomalaisuutista käsittelee nimenomaan puhetta – Halla-ahon, Hirvisaaren, Niikon ja viimeisimpänä Hakkaraisen epäkunnioittavaa puhetta. Hakkaraisen kotikunta

Viitasaari pelkää *maineen puolesta*. Kaupunginjohtaja Räsänen mukaan *homot, lesbot ja somalit ovat tervetulleita Viitasaarelle* vastaisuudessakin.

Viimeisen alakategorian uutisessa *Perussuomalaisten Eerola antaisi sarjakuvaa kehitysapuna* (15.10.) Eerola kehuu Ville Tietäväisen palkittua siirtolaisuudesta kertovaa sarjakuva-albumia Näkymättömät kädet ja ehdottaa sitä lähetettävän Pohjois-Afrikan nuorukaisille varoittamaan Eurooppaan tulon vaaroista. Eerolan tavoitteena on monen muun perussuomalaisen tavoin rajoittaa Suomeen kohdistuvaa maahanmuuttoa. Tässä uutisessa hän tarjoaa niistä yhden – pohjoisafrikkalaisten valistamisen siitä kylmästä kyydistä, jota Euroopan maahanmuuttopolitiikka tätä nykyä tarjoaa.

Sarjakuva-albumin ytimessä on marokkolainen mies, joka jouduttuaan kotimaassaan työttömäksi päätyy taloudellisen tilanteen ahdistamana ja ystävänsä yllyttämänä vaaralliselle matkalle Gibraltarin yli Espanjaan. Ystävä menehtyy aaltoihin ja mies joutuu yksin tilanteisiin, joita hän ei pahimmissa painajaisissakaan olisi kuvitellut joutuvansa kohtaamaan. Työn perässä mies vaeltaa Espanjan aurinkorannikolta Barcelonaan sivuten erilaisia ihmiskohtaloita ja kauhunhetkiä selviten hengissä vain ajattelemalla vaimoaan ja rakasta tytärtään. Mutta kuinka kauan toivo voi pitää ihmisraunioksi muuttuvan miehen hengissä? Eerolan mukaan sarjakuva *pitäisi käännättää valtion varoin, painattaa ja jakaa Pohjois-Afrikan nuorille miehille varoittavana esimerkkinä Eurooppaan tulosta*.

Perussuomalaiset saavat runsaasti palstatilaa. Julkisuus ei aina ole myönteistä, mutta huomiota kuitenkin. Perussuomalaisia paheksutaan ja kiitellään. Kiitosta annetaan yhteiskunnallisen keskustelun virkistämisestä, uusien näkökulmien esiintuonnista, vallitsevien totuuksien kyseenalaistamisesta ja lohdun tarjoamisesta *perinteisen politiikan* hämmentämille kansalaisille.

Perussuomalaiset ovat itse päässeet määrittämään itsensä maahanmuuttokriittiseksi puolueeksi, sellaiseksi, joka ei vastusta maahanmuuttoa, vaan tarkastelee sitä tasapuolisesti eri näkökulmista. Perussuomalaiset ovat onnistuneet nimeämään itsensä ensimmäisenä, jolloin muille osapuolille jää vain mahdollisuus reagoida – olla samaa tai eri mieltä. Ja kuitenkin puolueen edustajien puheesta paistaa läpi nimenomaan maahanmuuttovastaisuus. Perussuomalaiset on vaalien voittaja, jolla on oikeus näkyä ja kuulua. Toisaalta julkisuuden takaaminen puolueelle estää meitä unohtamasta ”ratkaisematonta ongelmaa” (lue: maahanmuutto).

Maahanmuuton aikaansaannokset uutisoidaan pääsääntöisesti negatiivisina. Maahanmuuttajat eivät ole riittävän ammatti- ja/tai kielitaitoisia. Heidän takiaan asuinlähiöt slummiutuvat ja koulut eriarvoistuvat. Sen sijaan, että asuinlähiöiden eriarvoistuminen nähtäisiin kaupungin suunnittelu- ja siten rakenteellisena ongelmana tai eriarvoistuminen poliittis-taloudellisen uudelleenjaon ongelmana, syytetään Suomeen muualta muuttaneita. Maahanmuuttajat eivät työtä tehdessäänkään yllä suomalaisten tasolle – eivät puhu täydellistä suomea tai ovat huonoja työssään. Ja tämän takia ovat perussuomalaisetkin muistuttamassa meitä ongelmasta, johon on ratkaisu – rajojen sulkeminen.

Uutisointi erilaisuuden kohtaamisesta on yritys kasvattaa suomalaisten erilaisuuden sietokykyä. Tässä onnistutaan toistaiseksi heikosti. Toivo kuitenkin elää, että sukupolvet toisensa jälkeen kohtaavat ja kokevat *vierautta* enenevässä määrin ja kykenevät käsittelemään sitä edeltäviä sukupolvia kypsemmin. Vaihtoehtoisia diskursseja läpäisee julkisuuden kentän tässä aihekulttuurissa vain muutama. Niiden mukaan maahanmuuttajat eivät ole asuinalueiden ja koulujen kurjistumisen taustalla, kerjääminen ei ole rikos ja venäläisistä voi uutisoida myös myönteisesti.

5.3 Kulttuurien kohtaaminen

Kulttuurien kohtaaminen käsittelee uutisia, joissa etnisten vähemmistöjen edustajat elävät valtaväestön kanssa rinnakkain. Uutisointi suhtautuu monikulttuurisuuteen ja -arvoisuuteen myönteisesti. Se nostaa esiin maahanmuuttajiin kohdistuvia epäkohtia, ennakkoluuloja ja -asenteita. Kulttuurien kohtaaminen sisältää selkeästi kaksi erilaista diskurssia – toinen korostaa suomalaisen ja siirtolaisen välistä valta-asetelmaa, toinen hehkuttaa kulttuurien yhteiselon ihanuutta ja ongelmattomuutta.

Kulttuurien kohtaaminen -kategorian ensimmäinen alaluku sisältää uutisia, joissa kotoutuminen uuteen kotimaahan on onnistunut, ja joissa kotoutumista edistetään erilaisin toimenpitein. Toisen alaluvun otsikko viittaa siihen, ettei lehdestä löydy vakiintunutta tapaa nimetä Suomeen tulleita siirtolaisia. Yhteiskunnallisen taiteen tekijät seisovat vähemmistön edustajien saappaissa ja kritikoivat vallanpitäjiä. Taulukossa kuusi on kulttuurien kohtaamiseen liittyvät uutiset.

1 Kotoutuminen	Islaminuskoiiset saivat oman uskonnonkirjan 6.10.2011. Somalinuoret kahden kulttuurin välissä 6.10.2011. Hindut juhlivat Vantaalla Durgaa suitsukkeissa ja väriloistossa 9.10.2011. Treffeillä sanakirjan kanssa 10.10.2011. Padassa muhivat kotimaan herkut 11.10.2011. Herkkuja Afrikasta 13.10.2011. Syrjäytymistä ehkäisevä futistreeni alkaa ennen koulua 19.20.2011. Ovinaapuri. Kulttuurivaihtoa 21.10.2011. Kielikoulun kautta lukioon 22.10.2011. Ovinaapuri. Kolme vaihetta 28.10.2011.
2 Suomalainen, maahanmuuttaja, ulkomaalaistaustainen, mikä?	Tuntematon tähti asettuu kartalle 2.10.2011. Monikulttuuriset juuret rohkaisevat 4.10.2011. Viikon hiekat 10.10.2011. Syöpätutkija Anchit Khanna on vuoden tieteen tekijä 13.10.2011. Brittilaulaja löysi uuden kotimaan Suomesta 13.10.2011. Herrasmies mutta paha suustaan 14.10.2011. Poikien leikkikentällä saa irrotella 15.10.2011. Maahanmuuttajiin liittyvät termit sekoittuvat Suomessa 21.10.2011. Terävällä kynällä islamismia vastaan 23.10.2011. Saaritonntu perusti muistopuiston 28.10.2011.
3 Yhteiskuntakriittinen taide	Ihmiseläintarhat eivät jääneet historiaan 6.10.2011. Uusi elokuva esittelee elokuvia siirtolaisuudesta 6.10.2011. Maahanmuuttajan paikka on pöntössä 7.10.2011. Arabikevättä ja muuta möykkää 13.10.2011. Paperiankkuri hiipii ihon alle 14.10.2011.
4 Muut	Luukato vaivaa lapsiakin 13.10.2011.

Taulukko 6. **Kulttuurien kohtaaminen** (HS)

Kotoutuminen on suomalainen vastine integraatiolle. Uuteen kotimaahan integroitunut siirtolainen on omaksunut uuden valtakulttuurin alkuperäisen ”oman” kulttuurinsa rinnalle. Kotoutumisessa käsitellään erilaisia kohtaamisia arjessa. Kohtaaminen on *Kulttuurivaihtoa* (21.10.). Se voi tapahtuvat yksilötasolla: *Treffeillä sanakirjan kanssa* (10.10.) tai kollektiivisella tasolla: *Somalinuoret kahden kulttuurin välissä* (6.10.). Valtaväestö voi oppia jotain uutta vieraista uskonnoista (6. ja 9.10.) ja ruoista (11. ja 13.10.). Kotoutumiseen liittyy erilaisia vaiheita; *Kolme vaihetta* (28.10.) eikä se aina ole ongelmaton. Uusien suomalaisten syrjäytymistä voi ehkäistä erilaisin toimin (19. ja 22.10.).

”Suomalainen, maahanmuuttaja, ulkomaalaistaustainen, mikä?” -kategoria osoittaa, miten hukassa nimitysten kanssa ollaan. Yhdeksän kymmenestä jutusta (2. 4. 10. 13. (kaksi uutista), 14.– 15.10. sekä 23. ja 28.10) käsittelee Suomen siirtolaisia, mutta se, miten tarinoiden siirtolaisia kutsutaan, vaihtelee suuresti. Vain yhdessä käsitellään maahanmuuton taustoja. Kymmenes ja viimeinen uutinen käsittelee samaa ongelmaa otsikolla: *Maahanmuuttajiin liittyvät termit sekoittuvat Suomessa* (21.10). Tilastokeskuksen kerrotaan etsivän ratkaisua muun muassa siihen ongelmaan, että perusopetuksen opetussuunnitelmassa

maahanmuuttajaoppilaalla tarkoitetaan sekä Suomeen muuttanutta että Suomessa syntyntä maahanmuuttajataustaista lasta tai nuorta.

Suomalaiset eivät ole hukassa yksinomaan maahan tulevien ihmisten nimitysten kanssa. Hukassa ollaan myös kulttuurikäsitteiden kanssa. Yhteiskunnallinen taide -osio paljastaa, miten vanhanaikaiset käsitykset meillä on afrikkalaisista (6.10. ja 13.10.). Osiossa kritisoidaan pakolaisten kohtelua (7.10.) ja asettaudutaan turvapaikanhakijan asemaan (14.10.). Siihen liittyy myös uutinen uudesta muuttoliikettä käsittelevästä elokuvafestivaalista (6.10.). Viimeinen uutinen käsittelee Ville Tietäväisen sarjakuva-albumia *Näkymättömät kädet* (15.10.).

Viimeinen juttu ei kuulu mihinkään aiemmin mainituista alakategorioista. Se kertoo luukadosta (13.10.) ja siitä, että 80 prosenttia somalialais- ja 70 prosenttia bangladeshilaisnaisista saa liian vähän D-vitamiinia.

Arjen tarinoissa rakastutaan, sovitellaan yksin kulttuureita ja uskontoja, opiskellaan uusia ja tapoja ja pyritään ehkäisemään marginalisoituminen. Rakkaus ei kaipaa yhteistä kieltä ja asiat alkavat uudessa kotimaassa pikkuhiljaa muutenkin sujua kotoutumisen edetessä. Kielitaito karttuu, asioiden hoitaminen virastoissa ja pankeissa helpottuu ja uusi ja vanha kulttuuri käyvät rinta rinnan – ainakin hetkittäin (10. 21. ja 28.10.).

Kotoutuminen voi olla myös ongelmallisempaa. Radiodokumentin esittelyn (6.10.) mukaan *toisen polven somalialaiset maahanmuuttajat [...] ovat ulkopuolisia täällä, mutta myös Somaliassa. Ulkopuolisuus johtaa Suomessa siihen, että somalikulttuuri välittyy uusille sukupolville vahvempana kuin monissa muissa maissa.* Miksi sopeutuminen on hankalaa juuri Suomeen? Jo toisen polven somalit puhuvat suomea ja silti *kolmannenkin polven maahanmuuttajat mieltävät itsensä somaleiksi.* Mikseivät suomenkieliset somalialaiset sopeudu Suomeen? He tuntevat itsensä ulkopuoliseksi sekä Suomessa että Somaliassa. Heidän identiteettinsä muodostuminen vuorovaikutussuhteessa tärkeisiin läheisiin ihmisiin on järkkynyt. Vanhempien kokemukset uudesta ja vanhasta kulttuurista ovat sosiaalistaneet lapsia yhteen suuntaan, mutta heillä on myös omaan kokemusmaailmaan perustuva kuva itsestään. Näiden kuvien yhteensovittaminen eheäksi identiteetiksi voi olla haastavaa. Mikä on suomalaisten vastuu vastaanottavana maana? Mikä merkitys somalialaisten kotoutumattomuudelle Suomeen on siinä, että suomalaisten ennakkoluulot kohdistuvat voimakkaimmin juuri Somaliasta tullessiin ihmisiin? Muun muassa Raittila (2002, 66) on

havainnut tutkimuksessaan, että kun uutisissa puhutaan yleisellä tasolla maahanmuuton ongelmista, somalialaiset nostetaan esimerkkitapaukseksi. Somalialaiset esiintyvät myös keskimääräistä useammin juttujen otsikoissa ja valokuvissa. Raittila puhuukin suomalaisten *poikkeuksellisen kielteisestä asennoitumisesta* tähän pakolaisryhmään.

Syrjäytymistä voidaan ennaltaehkäistä. Tähän paneudutaan ilmaisilla jalkapallotreeneilla (19.10.) nyt Helsingissä, mutta jatkossa myös Tampereella ja Turussa. Tarkoituksena on parantaa lasten hyvinvointia, vähentää yksinoloaikaa ja lisätä osallisuutta. *Liikuntakerhoissa mukana olevista 40 prosenttia on maahanmuuttajataustaisia lapsia.* Syrjäytymisalttiit siirtolaistaustaiset ja kantasuomalaiset lapset saavat ansaitsemaansa huomiota. Nuorille tarkoitetun syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävän toiminnan esimerkkinä on preppausluokka lukioon haluaville. Kyseessä on kokeilu, jossa siirtolaistaustaiset nuoret saavat kielenopetusta ja opinto-ohjausta pärjätäkseen tulevissa lukio-opinnoissaan.

Lokakuun kuudentena päivänä uutisoidaan kuvan kera uuden islamin uskonnonkirjan käyttöönotosta. Toimittaja omaksuu viranomaiskielen ja esittelee faktoja siitä, kuinka paljon on valtakunnassa ja Helsingissä islamin opiskelijoita ja kuinka paljon valtio vähälevikkisten oppikirjojen tuotantoa tukee. Toimittaja ottaa vertailukohdaksi muita vähemmistöuskontojen (katolilaisuus, juutalaisuus, ortodoksi) oppikirjoja, mutta ei kerro vastineista samoja faktoja kuin islamin opiskelijoista. Uutisen oheisessa valokuvassa on huntuihin pukeutunut naisopettaja sekä kaksi pikkupoikaa ja kaksi hunnutettua pikkutyttöä. Valokuva tukee sellaista mielikuvaa islamista, jossa naisilla on miehistä poikkeava rooli, ja asettaa näin vastakkain länsimaisen miesten ja naisten tasa-arvoon tähtäävän kulttuurin ja ajattelun ja islamilaisen vanhoillisen, konservatiivisen kulttuurin. Uutinen sinänsä kertoo oppilaitten olevan innoissaan uudesta kirjasarjasta, jota ennen opiskeltiin vain vihon kera. Oppikirjan tarinat keskittyvät Suomeen ja kuvaavat islamia vähemmistöuskontona. Tarinoissa seikkaillaan muun muassa metsässä ja maatilalla ja leivotaan pullaa. Yhdeksännen päivän lehdessä kerrotaan hindujen juhlihan Vantaalla Durga-jumalatarta. Uutisessa on kaksi kuvaa juhlista. Ensimmäisessä on kaksi miestä ja pikkupoika ja Durga-jumalatar taustalla. Toisessa kaksi tyttöä tanssii. Uutisessa kerrotaan juhlamenojen etenemisestä, siitä, kuinka parikymmentä vuotta Suomessa asunut bangladeshilainen mies tapaa maanmiehiään, ja että *hindut ovat sopeutuneet länsimaiseen elämänmuotoon.* Fakta-osiossa todetaan muun muassa että, hindulaisuutta pidetään maailman vanhimpana uskontona, ja että Suomessa hinduja on vähän.

Islam- ja hindu-uskontojen uutisointi poikkeaa olennaisesti toisistaan. Ensimmäinen kuvataan vanhoillisena Suomen vähemmistöuskontona ja jälkimmäinen maailman vanhimpana, mutta länsimaihin sopeutuneena uskontona. Islam on uskonnoista se, jonka tukemiseen tarvitaan valtion apua, rahaa ja panostusta, kun taas hindut ovat integroituneet niin hyvin, ettei heitä edes huomaa. Islaminvastainen retoriikka on valtavirtaistunut. Voidaankin oikeutetusti puhua Yhdysvalloista Eurooppaan 2000-luvulla levinneestä islamfobiasta, jossa islam ja terrorismi rinnastetaan toisiinsa. Kehitys on johtamassa siihen, että islam-vihamielinen ja monikulttuurisuutta vastustava liikehdintä sulautuu osaksi yleistä muukalaisvihamielisyyttä.

Afrikka on parhaimmillaan ruokapöydässä. Kulttuurien turvallisesta sekoittumisesta kertovat ruokauutiset. *Padassa muhivat kotimaan herkut. Maahanmuuttajien ruokakulttuuri voi innostaa suomalaisetkin valmistamaan sisäelinruokia* (11.10.) ja *Herkkuja Afrikasta* (13.10.). Ensimmäisessä uutisessa kamerunilainen mies laittaa ruokaa sisäelimistä. Uutiseen kuuluu kuva miehestä Hakaniemen hallissa, keittiössä ja syömässä. Uutisessa kerrotaan suomalaisten syövän vain vähän sisäelimiä ja toivotaan, että *suomalaiset oppisivat ottamaan vaikutteita maahanmuuttajien ruokakulttuureista*. Kamerunilaismiehen kerrotaan asuvan *vuokrayksioss* ja *opiskelevan sairaanhoitajaksi Laurea-ammattikorkeakoulussa*. Jälkimmäisessä uutisessa todetaan, että *Afrikan voi ottaa haltuunsa myös ruuan kautta*. Valokuvassa hymyilevä värikkääseen mekkoon sonnustautunut namibialainen nainen on laittanut pöydän koreaksi vieraille. Helsingin Myllypurossa asuva nainen opiskelee tradenomiksi.

Kaukainen ja vieras musta Afrikka voi tarjota suomalaisille eksotiikkaa ruoan merkeissä. Mitään muuta annettavaa Afrikalla Euroopalle ei näytä olevan. Takapajuksen, villin Afrikan voi kesyttää vain lautaselle. Ruokapöydässä maanosa on parhaimmillaan.

Aina kun tulee ohjelmaa islaminuskoisista maista tai Afrikasta tai Intiasta tai muualta, ohjelma alkaa melulla, möykällä tai hoilotuksella, kuvataan 13. päivänä radio- ja tv-osiossa jutussa *Arabikevättä ja muuta möykkää*. Afrikka on alkuasukkaiden maanosa. Kulttuuria uusinnetaan islamin osalta soittamalla samaa vanhaa rukouskutsua ja mustan Afrikan osalta viestimällä, että *nyt ollaan aivan outojen, villien tyyppien maisemissa* (13.10.).

Vuoden tieteentekijän lähtökohdista ei kerrota mitään (13.10.). Artikkelissa oleva kuva miehestä sekä miehen nimi viittaavat muuhun kuin kantasuomalaiseen syntyperään. Tutkija

on ainut lueteltuihin palkintoihin Suomessa koskaan yltänyt väitöskirjan tekijä. *Suomalaisiksi* nimettyjä ulkomaalaisen taustan omaavia henkilöitä on kaksi. *Hienoimpiin suomalaisiin taiteilijoihin* kuuluvan vaaleahipiäisen naisen äiti on Viron venäläinen (2.10.). Viidestä räväkästä *suomalaisnuoresta* kertovan TV-sarjan yksi nuori on iholtaan tumma (10.10.). Kahden kansallisuuden yhteenliittymiä ovat *suomalais-kamerunilainen* tanssijatar (4.10.) ja *suomalais-turkkilainen* graffitin tekijä (15.10.). Tanssijatar on hipiältään tumma, graffitien tekijä puolestaan suomalaisen näköinen. *Keravalainen* kirjailija (23.10.) esitellään koko sivun jutussa suuren kuvan kera. Tekstissä selviää, että mies on lähtöisin Irakista ja saapunut Suomeen monen mutkan kautta kiintiöpakolaisena vuonna 1995. Muusikko Brown The Renegades -yhtyeestä (13.10.) on vastikään kuollut Suomessa. *Kiltti ja hiljainen, vaatimaton ja yksinäinenkin brittiläinen herrasmies*, kuvaillaan miestä artikkelissa. Toinen britti, rugbykapteeni Whittaker on *herrasmies mutta paha suustaan* (14.10.). Sitten on vielä hollantilainen puutarhuri, joka on asunut Suomessa lähes 30 vuotta (28.10.).

Kuka on suomalainen? – on kysymys, josta Suomessa tulisi käydä dialogia yhtä lailla kuin siitä, kenellä on oikeus nimetä Suomeen muualta muuttaneita. Journalismin epäjohtonmukainen käytäntö tekee sen, että toiset nimetään suomalaisiksi kun taas toisia ei koskaan. Käytänteiden yhdenmukaistaminen poistaisi epätasa-arvoisuutta lähtömaiden väliltä. Oikeudenmukainen nimeäminen veisi ympäristöön myös erilaisuuden hyväksyvää viestiä. Ryhmien välinen rajanveto (me–muut) näkyy Lepolan (2000, 370–371) mukaan siinä, että Suomeen muuttava ulkomaalainen on ulkomaalainen vielä kansalaisuuden saamisen ja kielen oppimisen jälkeenkin. Rajanveto ei näin ollen perustu objektiivisiin kriteereihin. Suomeen muuttaneet ihmiset eivät näyttele minkäänlaista osaa suomalaisuuden määrittelyssä, vaan jäävät käsitteen ulkopuolelle.

Uutisessa *Ihmiseläintarhat eivät jääneet historiaan* (6.10.) rinnastetaan nykypäivä ja siirtomaa-aika Kiasma-teatterissa. Installaation eteläafrikkalaisen tekijän mukaan *eurooppalaisen muukalaisvihan juuret ovat syvällä historiassa*. Hänen mukaansa *maahanmuuttokaavakkeissa ja edellisen vuosisadan alemmien rotujen ruumiinosien mittauksissa on paljon samaa*. Afrikkalaiset ovat edelleen toisarvoisia, toisia, valkoiselle länsimaalaisuudelle alisteisia. Afrikkalaista kulttuuria uusinnettaessa rakennetaan samalla myös suomalaisuutta. Afrikkalaisuus on äänekkästä, vierasta ja kummallista – ihmiset ovat mustia, syövät outoa ruokaa ja päätyvät Suomeen turvapaikanhakijoina, huijareina, jotka tavoittelevat barbaarisen ja kehittymättömän elämänsä sijaan länsimaisten rakentamaa hyvinvointia elintasopakolaisina. Suomalaisuus on siis jotakin tavoittelemisen arvoista,

kehittyntä, sivistynyttä, hiljaista ja arvokasta. Mia Aholan (2002, 181) mukaan suomalaisessa etnisessä kuvastossa afrikkalaisuuteen liitetään läheinen suhde luontoon ja omaan ruumiiseen. Samalla läheinen suhde luontoon ja ruumiiseen tarkoittaa kaukaista suhdetta kulttuuriin ja järkeen.

Uutisessa *Maahanmuuttajan paikka on pöntössä* (7.10.) taiteilija kommentoi *ei-toivottujen ulkomaalaisten karua kohtelua mustalla huumorilla. Turvallisuuden nimissä ulkomaalaisille linnuille täytyy rakentaa kalseita pönttöjä, joihin ne voidaan eristää*, kerrotaan jutussa. Uutisen mukaan *on kuin katsoisi vapaiden eläinten sijaan reportaasikuvia byrokratian uhreista*. Toisaalla todetaan, että säilöönottokeskukset ovat *paikkoja, joihin oleskeluluvattomat ulkomaalaiset lukitaan odottamaan byrokratian pyörien pyörimistä*. Paperiankkuri (14.10.) on tanssiteos, jossa niin ikään kommentoidaan vastaanottokeskusten asiakkaiden oloja – tällä kertaa yksilöidysti Kyläsaaresta. Myös tämän jutun toimittaja korostaa, että ongelma on byrokratiassa: *Kun turvapaikanhakijat seisovat rivissä kasa rutistettuja paperilomakkeita suussa, ei voi olla ihmettelemättä, mihin kaikkea byrokratiata tarvitaan*. Turvapaikanhakijoiden kohtaamat ongelmat kehystetään byrokratiaksi.

Weberiläinen ideaalityyppinen byrokraatti on puolueeton hallinnoija ja asioiden neutraali toimeenpanija. Todellisuudessa byrokraateilla on runsaasti resursseja myös poliitikkoja vastaan (Paloheimo & Wiberg 1997). Päätöksenteko on hierarkkista, lakien toimeenpanossa voi valita useamman laillisen toimintavaihtoehdon välillä, hallinnollisilla virastoilla on itsenäistä harkintavaltaa, omia etuja ja oma politiikka. Päätöksiä valmistelevat virkamiehet kehystävät esityksensä valitsemallaan tavalla. Turvapaikanhakijoiden ongelma on HS:n mukaan se, että viranomaiset hierarkkisuudessaan tekevät omaa politiikkaansa. Vastuu siirretään näin poliitikoilta virkamiehille. Ongelma ei siis kehyksen mukaan ole maahanmuuttopolitiikassa, vaan sitä toteuttavassa persoonattomassa byrokratiassa. Kiran (2003, 16) mukaan byrokratian ongelmat ”liittyvät ennen kaikkea ihmispotentiaalin heikkoon hyväksikäyttöön ja inhimillisyyden näivettymiseen”.

Mikäli turvapaikanhakijalla on jokin Suomessa huonosti, kehystetään se byrokratiaksi. Kun ongelma nimetään byrokraattiseksi, vastuu poistuu poliitikkojen harteilta ja siirtyy helposti lihallisilta ihmisiltä näkymättömille käsille – byrokratialle, jolloin se ei enää ole kenenkään vastuu. Suomalaiset eivät ole ulkomaalaisvastaisia sen enempää kuin

ulkomaalaispolitiikkakaan. Kysymys on yksin byrokraattinen. Tässä yhteydessä voidaan puhua maahanmuuttouutisoinnin byrokratian kehyksestä.

Helsingin Sanomien artikkelien mukaan eurooppalainen maahanmuuttaja on Suomeen tervetullut. Hän jakaa pitkälti samanlaisen arvopohjan ja kulttuurin suomalaisten kanssa ja sopeutuu uuteen kotimaahan hyvin. Suomalaistuneiden nimeäminen on sen sijaan hankalaa. Suomalaisiksi heitä ei voi kutsua – maahanmuuttajiksi voi. Siitäkin huolimatta, ettei heillä ei ole enää aikoihin ollut mitään tekemistä maahanmuuton kanssa. Kotoutuminen on sitä hankalampaa, mitä kauempaa Euroopan ulkopuolelta tullaan. Afrikkalainen on jo niin kaukana suomalaisesta arvomaailmasta ja sivistyksestä, että kotoutumista Suomeen pidetään lähes mahdottomana.

5.4 Rikosuutisointi

Seuraavaksi tarkastelen rikosuutisointia, jonka uutiset käsittelen taulukon seitsemän mukaisessa järjestyksessä.

1 Maahanmuuttajat rikoksesta epäiltynä tai tuomittuna	Kolmekymppiselle miehelle vankeutta raikauksista Helsingissä 1.10.2011. Rikollisjärjestö toi Subutexia Suomeen 4.10.2011. MTV3: Kampista löytyi salainen seksiluola 5.10.2011. Poliisi on poistanut maasta seksin myyjiä 6.10.2011. Yle: Kolmas epäilty terrorismin rahoitusta koskevassa tutkinnassa 8.10.2011. Isoäiti sai ehdollista laPSikaappauksesta 12.10.2011. Terrorismitutkinnassa kaksi uutta epäiltyä 12.10.2011. IL: Al-Shabaabin johtomies värväsi Suomessa 15.10.2011. Poliisi etsii Roihuvuoressa naisia ahdistellutta 18.10.2011. Nuori mies pahoinpideltiin ja heitettiin mereen sillalta 18.10.2011. "Yksi ketju muiden joukossa" 27.10.2011.
2 Maahanmuuttajat rikoksen uhrina	Ulkomaalaisen pitseria jälleen ilkivallan kohteena Kiuruvedellä 10.10.2011. Kymen Sanomat: Valtuutetulle syyte kiihottamisesta kansanryhmää vastaan 18.10.2011. Thaihierojat hakevat ylityökorvauksia käräjäoikeudessa 27.10.2011. Epäilty talonmiehen syrjintätapaus etenemässä syyttäjälle 30.10.2011.
3 Rikosvertailut	Suomessa tappaja on humalainen, Hollannissa surmaa rikollinen 5.10.2011. Viharikosten määrä vähentynyt Suomessa 28.10.2011.
4 Muut	Somalityttö katosi tukiasunnostaan 26.10.2011. Kadonnut somalityttö ehkä omilla teillään 27.10.2011.

Taulukko 7. **Rikosuutisointi (HS)**

Ensimmäisessä alakohdassa on uutiset, joissa rikoksesta epäilty tai siitä tuomittu uutisoidaan siirtolaistaustaiseksi. Terroristivärväys puhutti lokakuussa kolmeen eri otteeseen kahdeksas, 12. ja 15. lokakuuta. Toinen uutisketju käsittelee seksin myyntiä ja paritusta kuun viides, kuudes ja 27. päivä. Loput olivat yksittäisiä rikosuutisia, joissa siirtolaistausta nostettiin

jollain tapaa esiin: naisten raiskaus kuun ensimmäisenä päivänä, Subutexin salakuljetus neljäntenä, lapsikaappaus 12. sekä pahoinpitely ja naisen ahdistelu 18. päivänä.

Toisessa alakategoriassa siirtolainen on rikoksen uhri. Kymmenentenä päivänä uutisoidaan yritykseen kohdistuvasta ilkivallasta, 18. muslimien solvauksesta, 27. hierojan työsopimuskiistasta ja 30. päivänä talonmiehen syrjinnästä.

Rikostilastovertailuja on kaksi. Viidennen päivän uutisessa vertaillaan Hollannin ja Suomen rikostilastoja kun taas 28. päivän tilastoinnin taustalla on viharikokset Suomessa. Muita juttuja on uutiset kadonneesta somalimityöstä 26. ja 27. lokakuuta.

Ensimmäinen uutisketju alkaa kahdeksantena päivänä otsikolla *Yle: Kolmas epäilty terrorismin rahoitusta koskevassa tutkinnassa*. Uutisessa kerrotaan Helsingin käräjäoikeuden päästäneen *vapaalle jalalle 28-vuotiaan vantaalaisnaisen, jota epäillään terrorismin rahoittamisesta*, kun taas *34-vuotias helsinkiläismies sen sijaan pysyy yhä tutkintavankeudessa*. Myöhemmin uutisessa kerrotaan, että *molemmat epäillyt ovat somalialaisia*. 12. päivänä tarina jatkuu otsikolla: *Terrorismitutkinnassa kaksi uutta epäilyä. Toinen ulkomailla oleskelevista epäillyistä on Suomen kansalainen*. Kysymyksessä on epäily lähettää rahaa Somalian väliaikaishallitusta vastaan taistelevalle al-Shabaab-järjestölle. *Summat ovat olleet vähäisiä*, jutussa todetaan. 15. päivänä uutisoidaan: *IL: Al-Shabaabin johtomies värväsi Suomessa*. Siinä kerrotaan hengellisen johtajan käyneen Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa vuonna 2009. EU ja YK luokittelivat Al-Shabaabin terroristijärjestöksi vuonna 2010.

Uutisissa pidättäytytään alkuun mainitsemasta epäiltyjen etnistä taustaa, kuten hyviin journalistisiin ohjeisiin kuuluu, mutta se tehdään kuitenkin uutisen lopussa. On vahvasti todennäköistä, että lukija osaisi itsekkin tehdä sen johtopäätöksen, että somalijärjestön tukijat Suomessa ovat taustoiltaan somalialaisia. Toinen kiintoisa seikka on se, kuinka toisessa aiheen uutisessa uutiskynnyksen ylittävä seikka on nimenomaan se, että uusien epäiltyjen joukossa toisella on Suomen kansalaisuus. Henkilö ei ole ”suomalainen”, hänellä on vain ”Suomen kansalaisuus”. Korostamalla terroristiepäillyn suomen kansalaisuutta, luodaan mielikuva siitä, miten helppoa on saada kansalaisuus kun kerran terroristikin sen on saanut.

Terrorismin uhkan ylikorostaminen johtaa pahimmillaan siihen, että se hegemonisoi koko maahanmuuttodiskurssia. Turvallisuusdiskurssin käyttö voidaan yhdistää myös

turvallistamiseen. Se on Waeverin (1995, 47, 54–55) käyttämä termi, jolla hän tarkoittaa kehityskulkua, jossa turvallisuus kattaa yhä useammat elämänalat. Nimeämällä tietyn kehityksen turvallisuusongelmaksi, valtio voi legitimiesti käyttää erityisoikeuksia. Turvallistaminen on tapa hankkia kontrolli. Kun poliittiset vallanpitäjät määrittelevät jonkun asian turvallisuusasiaksi, siitä tulee sellainen. Syyskuun yhdenentoista päivän iskut saivat Yhdysvaltain silloisen presidentin George W Bushin julistamaan sodan terrorismille. Ihmisoikeudet unohtuivat monin paikoin kun turvallistaminen alkoi. Turvallisuuden nimissä sallittiin kidutus, salaiset pidätyskeskukset, vankien siirtäminen maasta toiseen ilman asianmukaista oikeusmenettelyä jne. Tällä tavalla ”*global war on terrorism*” on luonut hedelmällistä kasvualustaa terrorismille.

Islamistisen terrorismin korostaminen toimii kontekstista riippumatta hyvin – nyt siis myös Suomessa. Somalialaiset (ja muslimit) assosioidaan terroristeiksi. Somalialaisiin suhtaudutaan Suomessa vähemmistönä asenteellisesti. Ikään kuin nyt tulisi todistettua se, kuinka oikeassa somalialaisten suhteen on aina oltu.

Seksi ja paritus -uutisointi lähtee liikkeelle viidennen päivän otsikosta: *MTV3: Kampista löytyi salainen seksiluola*. Kuudennen päivän uutisessa puolestaan kerrotaan: *Poliisi on poistanut maasta seksin myyjiä*. 27. päivänä kerrotaan seksikaupan keskittymisestä Omenahotelleihin. Venäläissyntyinen nainen paljastaa MTV3:sen työryhmälle, että pornokauppa on auki läpi yön. *Poliisi on [komisario] Huhtelan mukaan ilmoittanut EU:n ulkopuolelta tulleille prostituoiduille, että toiminnan jatkuessa heidän passinsa otetaan talteen*. Tätä tematiikkaa jatketaan seuraavana päivänä. *Helsingin poliisi on lisännyt ulkomaalaisten seksityöläisten passien tarkastuksia. Poliisi on saanut viitteitä myös parituksesta ja seksityöläisten tuonnista ulkomailta*. Molemmissa uutisissa korostetaan, että *kun seksinmyyjä tulee EU:n ulkopuolelta, ja hänellä on alueelle vain oleskelulupa, häneltä voi takavarikoida passin*. Lisäksi jälkimmäisessä kerrotaan, että *poliisi on jo poistanut maasta useita seksin myynnistä kiinni jääneitä naisia*. Uutisissa annetaan siis ymmärtää, että poliisi voi halutessaan takavarikoida prostituoidun passin tai karkottaa tämän maasta. Toimittaja ottaa viranomaisen roolin ja kertoo, kuinka asiat hoidetaan, huolimatta siitä, miten taustatietoinen hän näistä asioista on tai ei ole.

Poliisilla ei ole valtuuksia *poistaa* noin vain ketään. Karkottamisesta tekee esityksen poliisi, joka myös vastaa toimeenpanosta, mutta päätöksen karkottamisesta tekee maahanmuuttovirasto. Suomessa oleskeluluvan turvin pitkään asunut ulkomaalainen, jolla

on perheenjäseniä Suomessa, voidaan karkottaa vakavien tai toistuvien rikosten perusteella. Karkottamisen kokonaisharkinnassa painaa asumisaika. Käännyttämisestä on kyse silloin, kun ulkomaalaisella ei ole koskaan ollutkaan oleskelulupaa Suomeen. Mikäli henkilöllä ei ole oleskelulupaa, voi hänet käännättää poliisi, Maahanmuuttovirasto tai rajatarkastusviranomainen. Passin takavarikoiminen puolestaan on ulkomaalaislain mukaan tilapäisesti mahdollista, jos se on välttämätöntä henkilötietojen ja asiakirjan oikeellisuuden varmentamiseksi taikka myönnetyn viisumin merkitsemiseksi asiakirjaan (61 §). Tämän lisäksi poliisi, rajatarkastusviranomainen, Maahanmuuttovirasto tai Suomen edustusto voi ottaa ulkomaalaisen hallussa olevan väärän tai väärennetyn asiakirjan (132 §). (Maahanmuuttovirasto⁴, Ulkomaalaislaki 2004/301.)

Prostituoitujen *poistaminen* on terminä epätarkka, jopa harhaanjohtava. Se objektivoi prostituoituita, joita sitten voi poistaa tai siirtää miten mieli tekee. Myös passin takavarikoimisesta kertoessaan toimittaja yksinkertaistaa lain pykälää.

Kansallisuuksista venäläisyyden lisäksi nostetaan esiin nigerialaiset. Kuudennen päivän uutisessa käytetään esimerkkinä nigerialaisia; *Jos esimerkiksi nigerialainen nainen on päässyt Espanjan kautta EU-alueelle [...].* 27. päivän uutisissa, jossa kerrotaan, ettei poliisi vahvista seksikaupan keskittymistä Omenahotelleihin, kerrotaan nigerialaisten osuudesta kolmesti. Yhtäällä todetaan, että *suurin osa naisista on poliisin mukaan nigerialaisia*, toisaalla kerrotaan, että edellisen kerran hotelliketjulla oli rooli seksikaupassa, *joka koski kymmeniä Suomessa vuonna 2009 työskennelleitä nigerialaisia prostituoituja*. Vielä kerran artikkelissa muistutetaan, että *ketjun hotelleissa majoittuu jonkin verran ulkomaalaisia prostituoituja, myös nigerialaisia*.

Yksinkertaistava asioista kertominen ja toisto vahvistavat stereotypioita ja osoittavat syntipukkeja. *Nigerialaiset* naiset leimataan prostituoituksi. Myös venäläiset ovat perinteisesti prostituoituja. Puhujakategoriaksi valitaan poliisi, jonka toiminta yhdistetään legitimeettiin ja laillisuuteen. Mutkien suoristaminen journalistin kirjoittaessa lainsäädännöstä luo mielikuvan, että artikkelissa kuvattu epäasiallinenkin toiminta olisi lainmukaista.

⁴Maahanmuuttovirasto:

<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2709,2740,2485,2817&article=3852&index=&page=1>

Kolmessa seuraavassa rikosuutisessa epäillään tekijäksi *ulkomaalaistaustaisia ihmisiä* (Subutexin maahantuonti, 4.10.), *viittä kuutta ilmeisesti ulkomaalaista miestä* (miehen pahoinpitely, 18.10.) ja *todennäköisesti ulkomaalaistaustaista* (naisen ahdistelija, 18.10.). Yhdessäkin uutisessa rikoksesta epäillyn kansallisuudesta ei ole varmuutta. Se, että uutisissa todetaan mahdollisen rikoksen tekijän ei-suomalaisuus, korostaa seikkaa, jolla ei ole rikoksen ratkaisemisen kannalta mitään merkitystä. Miehen pahoinpitelyuutisessa poliisia ei ole tavoitettu kommentteja varten eikä ole tietoa siitä, mitä pahoinpidellylle on tapahtunut. Uutisessa ei esitetä pahoinpitelijöiden tuntomerkkejä (tapahtumapaikkana Rauma), vaan vain epäily tekijöiden ulkomaalaisuudesta. Naisten ahdistelijasta annetaan tuntomerkit, jotka eivät rajaa pois suomalaisia. Vain se, että *poliisin mukaan* mies on puhunut englantia puoltaa ei-suomalaisuutta.

Ensimmäisen päivän rikosuutinen kertoo kolmikymppisen miehen saamasta tuomiosta kahdesta raiskauksesta. Miehen kohdalla kansallisuudesta ei puhuta, mutta nimi paljastaa miehen siirtolaistaustaiseksi. Vaikuttaakin siltä, kuin ei-suomalaisuus tuotaisiin ilmi tarkoitushakuisesti. Silloin kun asia on ilmeinen, ei mainintaa tarvita. Paitsi kun *venäläissyntyisen isoäidin* uutisoidaan saaneen *ehdollista lapsikaappauksesta* (12.10.) viedessään 11-vuotiaan pojan Venäjälle. Venäläissyntyisyys lienee tässä kohtaa niin ilmiselvä, ettei siitä tarvitse vaieta.

Rikoksen uhriksi siirtolainen on joutunut Kiuruvedellä, josta uutisoidaan, että *ulkomaalaistaustaisen yrittäjän pizzeria joutui lauantaina jälleen ilkivallan kohteeksi* (10.10). Paikkakunnan *kahteen ulkomaalaistaustaisen omistamaan pizzeriaan on kohdistunut kesällä ja syksyllä useita kertoja ilkivaltaa*. Kymen Sanomien mukaan kotkalainen kaupunginvaltuutettu on saanut syytteen kiihottamisesta kansanryhmää vastaan levitettyään *yleisön joukkoon viestin, jossa panetellaan ja solvataan muslimeja* (18.10.). Thaihierojien kerrotaan hakevan ylityökorvauksia Vantaan käräjäoikeudessa syystä, että heille on maksettu kuukaudessa kuudesta yhdeksäntuntisesta päivästä viikossa saman verran kuin suomalaisille 37,5 tunnin työviikosta (27.10.). Salossa *maahanmuuttajataustaisen talonmiehen epäilty syrjintätapaus edennee syyttäjän harkittavaksi loppuvuoden aikana* (30.10.).

On kiintoisaa, että tämän kaltaisissa tapauksissa pääkaupunkiseutu hiljenee ja muu maa pääsee ääneen. Lokakuun siirtolaisia koskevista rikosuutisista pääkaupunkiseudun ulkopuolelta on vain kaksi uutista (lapsikaappaus Tampereella ja pahoinpitely Raumalla)

yhdestätoista eli 18 prosenttia. Rikoksen uhrina on pääkaupunkiseudun asukki yhdessä tapauksessa neljästä eli uutisia pääkaupungin ulkopuolelta on 75 prosenttia. Kaikista äsken kuvatuista rikosuutisista pääkaupunkiseudun ulkopuolelta oli kolmannes (33 %, 4 uutista 15 uutisesta).

Viidentenä päivänä vertaillaan Suomen ja Hollannin henkirikostilastoja. Tilastojen esittämiseen lieene inspiroinut Suomen ja Hollannin yhteinen Romanian ja Bulgarian Schengen-alueeseen pääsyn epääminen syyskuussa. Ruotsin ja Hollannin yhteisessä tutkimuksessa Hollanti eroaa Ruotsista ja Suomesta siinä, että *pääosa henkirikosten tekijöistä on syntynyt muualla kuin Hollannissa*. Artikkelin mukaan myös *Ruotsin tilastoista erottuvat maahanmuuttajataustaisten tekemät rikokset*. Uutisen mielenkiintoisin anti on se, että jo pitkään uhkakuvana pidetyn järjestäytyneen rikollisuuden vaikutus on [tutkijan mukaan] *onnistuttu pitämään hallinnassa*.

Toisessa tilastossa todetaan viharikosten määrän vähentyneen Suomessa (28.10.). *Rasistiset rikokset ja muut viharikokset näyttävät vähentyneen Suomessa*, kerrotaan uutisessa. Myöhemmin todetaan, että *viharikosten määrä näyttää jatkaneen vähenemistä ainakin rasististen tekojen osalta myös tänä vuonna*. Rasistinen rikollisuus kohdistuu *usein ulkonäöltään ja kulttuuriltaan kantaväestöstä poikkeaviin ihmisiin*, somalialaisiin, turkkilaisiin ja irakilaisiin eniten väkilukuun suhteutettuna. Yli 80 prosentissa tapauksista tekijä kuului valtaväestöön ja uhri vähemmistöön. Prosentissa tapauksia tilanne oli päinvastainen. Vuosina 2008 ja 2010 tilastoitiin viharikoksia yhtä paljon, vuonna 2009 niitä oli reilut sataviisikymmentä enemmän. Mistä tämä jälkimmäinen tilasto oikeastaan kertoo? Viha ja rasismi ovat aihepiirinä kerryttäneet paljon kirjoittelua lokakuussa. Onko uutisointi viharikosten vähenemisestä yritys synnyttää vastadiskurssi yhteiskunnan muukalaisvihamielisyyden lisääntymistä vastaan? Tilastojen esittämisen ajankohdassa pistää silmään se, että viharikosten vähenemisestä uutisoidaan samaan aikaan kuin Suomessa muualta tulleisiin kohdistuu yhä enemmän vihapuhetta ja viharikoksia. Tilastoilla vakuuttaminen, faktualisoiminen, on retorinen keino, joilla pyritään oikeuttamaan oma kanta. Yksityiskohtien ja narratiivien käyttö yleisesti ottaen tekee sen, että yksittäisen siirtolaistaustaisen rikoksesta tulee helposti kaikkia samaa kansallisuutta edustavien rikos ja sitä kautta sekä monikulttuurisuuden että suvaitsevaisuuden ongelma. Rikostilastojen uutisarvo on toki myös informatiivinen.

Somalityttö katosi tukiasunnostaan Pudasjärveltä, uutisoitiin 26. päivä. Havaintoja reilun kuukauden kateissa olleesta 17-vuotiaasta pyydetään ilmoittamaan poliisille. Seuraavana päivänä HS tietää kertoa, että joulukuussa 18 vuotta täyttävä tyttö oli kyllästynyt asuntolaelämään ja lähtenyt omille teilleen, ja että hänellä on passi ja oleskelulupa. Tutkinnanjohtajan mukaan hän on voinut poistua maasta kuin kuka tahansa nuori eikä ole epäilystä, että tytön katoamiseen liittyisi mitään rikollista. Poliisi ei uutisen mukaan ole selvittänyt asiaa millään tavalla. Toimittajan mukaan tytön kohtalo puhuttaa Internetissä ja somaliyhteisössä, mutta ei pudasjärveläisten keskuudessa, jossa tapausta ei kuulemma ole juuri pohdittu edes Teboilin baarissa [...]. Uutisesta rakentuu mielikuva, että on aivan tavallista poistua alaikäisenä maasta ilman, että siitä kerrotaan vanhemmille tai ystäville. Tämän tytön tapauksessa pääasia tuntuu olevan se, että työllä on oleskelulupa kunnossa.

5.5 Viha ja rasismi

Viimeinen HS:n uutiskategoria on nimetty vihaksi ja rasismiksi. Se jakautuu alla olevan taulukon mukaisesti kahteen alakategoriaan, joissa ensimmäinen antaa puheenvuoron auktoriteeteille ja toinen todistaa ilmiötä käytännössä. Seuraavassa taulukossa kahdeksan on aihekulutturin uutiset:

1 Auktoriteettien puheenvuoro	Emerituspiispa näyttää ovea kovuudelle 1.10.2011. Vaikeneminen kielletty 2.10.2011. Eduskunnan ilmapiiri on ollut huonompikin 8.10.2011. Vihapuhe huolestuttaa terrorismitutkijaa 19.10.2011. "Rasismia ei pidä hyssyttellä" 20.10.2011.
2 Rasismi käytännössä	Ilmapiiri kiristyy Lieksan kaduilla 13.10.2011. Lieksaa uhkaa rasismin tauti 14.10.2011. Suolapatsaat McDonald'sissa 17.10.2011. Aktiivisin äärioikeistolainen ryhmä 20.10.2011. Viisitoista natsia ja sata rauhanmarssijaa 23.10.2011. Suomi osaa säikäyttää 23.10.2011.

Taulukko 8. **Viha ja rasismi** (HS)

Auktoriteettien puheenvuorossa ihmisoikeusliiton pääsihteeri Kristiina Kouros ja Nobelin rauhanpalkinnon saanut Desmond Tutu muistuttavat, ettei rasismista saa vaieta. Terrorismitutkija Anssi Kullberg, emerituspiispa John Vikström ja eduskunnan tietoasiantuntija Timo Turja pohtivat puolestaan suomalaista vihapuhetta. Esimerkkejä rasismista ja vihasta antavat tapahtumat Lieksassa, Kansallissosialistinen Suomen vastarintaliike, asiakkaita piinannut rasisti ja suurimmissa kaupungeissa ulkomaalaisille tehty gallup.

Ensimmäisenä päivänä lokakuuta *Emerituspiispa näyttää ovea kovuudelle*. Viha johtuu arkkipiispan mukaan *toisen pitämisestä uhkana tai sitten kateudesta ja alemmuudentunnosta*. Myöhemmin hän toteaa, että *rasismista on tullut yksi näkyvä väline, jolla ihmiset purkavat turvattuuttaan*. Ihmisoikeusliiton pääsihteeri tietää, että *vääryyksistä puhuessaan hän lisää tahtomattaan ennakkoluuloja ja vähemmistön syrjintää* (2.10.). Silti hän ei vaikene. *Vaikeneminen kielletty* – otsikoidussa jutussa hän muistuttaa, että ihmisoikeusloukkauksissa etnisellä taustalla tai uskonnolla ei ole väliä, vaan *kyse on vallasta ja sen väärinkäytöstä*. 8. päivän etusivulla eduskunnan tietoasiantuntija pohtii eduskunnan täysistuntojen keskusteluilmapiiriä ja toteaa, että *poliittinen keskustelu ei kuitenkaan ole läheskään niin kovaa kuin joskus aiemmin*, vaan *mitä heikompi ja hajanaisempi hallitus maassa on, sitä kovempaa on poliittinen puhe*. Hänen mukaansa vihapuheen määrittely on oikeudellinen ja poliittinen kysymys. 19. päivä *vihapuhe huolestuttaa terrorismitutkijaa*, jonka mukaan vaarana on se, että vastapuoli provosoituu. 20. päivän uutisen vuoden 1984 rauhannobelisti kieltää rasismin hyssyttelyn. Hän muistuttaa, että ennenkin on etsitty syntipukkeja, kun taloudessa menee heikosti. Hänen mukaansa kristityt ovat viimeisiä, joilla on oikeus syyttää muita terroristeiksi, sillä ristiretket, juutalaisten joukkotuho, apartheid ja Pohjois-Irlannin väkivaltaisuuDET ovat nimenomaan kristittyjen tekosia.

13. päivän etusivulla kerrotaan katukuvaan ilmestyneen 220 *oleskeluluvan saaneen turvapaikanhakijan saaneen paikkakunnan raiteiltaan* (lieksalaisia on 12 500, joten prosentuaalinen osuus on 1,76). Etusivulla on kuva punaista huivia kaulansa ympärille kietovasta 27-vuotiaasta somalialaisesta miehestä. Itse jutussa todetaan, että *vaikka moni sanoo kaupunkiin tulleen jo liikaa maahanmuuttajia, väkivaltaan on lieksalaisten mielestä syyllistynyt vain pieni parikymppisten miesten porukka*. 14. päivän jutussa: *Lieksaa uhkaa rasismin tauti* käsitellään samaa ilmiötä.

17. päivänä kaupunkitoimittaja todistaa pika-ravintolassa tapahtumaa, jossa ulkomaalainen perhe joutuu solvausten kohteeksi ja perheen yksivuotiaan koskemattomuutta loukataan. Kukaan ravintolassa (mukaan lukien toimittaja) ei puutu tapahtumien kulkuun.

Kansallissosialistisen Suomen vastarintaliikkeestä uutisoidaan lokakuun 20. ja 23. päivä. Ensimmäisessä uutisessa äärioikeistolainen ryhmä esitellään Suomen aktiivisimmaksi ja ydinjoukon pyörivän joissain kymmenissä ihmisissä. Toisessa kerrotaan, kuinka kourallinen jäseniä kokoontuu Hakaniementorille eikä vaikuta kovin vaaralliselta.

Viimeinen uutinen (23.10.) kertoo HS:n gallupista, jossa sata satunnaisesti valittua siirtolaista Helsingissä, Vantaalla, Espoossa, Turussa, Tampereella, Jyväskylässä, Kuopiossa, Lappeenrannassa ja Oulussa valokuvataan ja haastatellaan. Siirtolaisilta kysytään, ovatko he kohdanneet rasismia henkilökohtaisesti. Jokaisesta haastatellusta on pieni, hieman passikuvaa suurempi kuva. Valokuvan yhteydessä kerrotaan nimi, ikä, ammatti ja lähtömaa. 57 vastaajaa kieltää kohdanneensa rasismia, 43 myöntää.

Asiantuntijapuheenvuoroissa nousee voimakkaasti esiin kaksi seikkaa: vaikeneminen tai vaientaminen ei ole ratkaisu viha- ja rasismipuheeseen sen enempää kuin uusien lakien säätäminen. Kaikissa tämän alakategorian uutisissa, lukuun ottamatta ensimmäisen päivän uutista (*Emerituspiispa näyttää kovuudelle ovea*), korostetaan vaikenemisen vaaraa. *Sorretulle ihmiselle pitää antaa ääni* (2.10.), *rasismia ei pidä hyssyttellä* (20.10.), *se [radikaaliryhmien mielipiteiden sensuroiminen] johtaisi helposti siihen, että he eivät ilmaisisi omaa viestiään enää sanallisesti vaan nyrkeillä, pyssyillä tai pommeilla* (19.10.) ja *olisi erittäin ongelmallista, jos kansanedustajien ilmaisunvapautta esimerkiksi maahanmuutosta ryhdyttäisiin rajoittamaan poliittisista syistä* (8.10.). Uusien lakien säätämisen toimimattomuus vihan ja rasismin kitkemisessä todetaan eksplisiittisesti kahdessa uutisessa. *Kirjassa suhtaudutaan penseästi yksittäisten ääriliikkeiden torjumiseen kielloilla ja rajoituksilla* (19.10) ja *moniin ilmiöihin helppo ratkaisu olisi, että kielletään se lailla. Hah! Kyllä meillä pitää olla hyvä lainsäädäntö, mutta on täyttä utopiaa, että ikävät asiat maailmasta häviäisivät sillä* (2.10.).

Vaikeneminen kielletty -uutisessa käytetään me-retoriikkaa. Sillä luodaan mielikuva yhtenäisestä ”meistä”, suomalaisista, erotuksena vieraista ”muista”. Näinhän sitä ajatellaan: *Kun Suomeen muuttaa muslimeita, mukana tulee ihmisoikeusloukkauksia* (2.10.). Me-retoriikan avulla saamme luvan ajatella, kuten ajattelemme, sillä verukkeella, että kaikki muutkin suomalaiset ajattelevat niin. *Tiedämme siis, että uskonnollisissa ja etnisissä yhteisöissä tapahtuu pahoja asioita. Niille tekee mieli heristää sormeja, että eihän noin voi käyttäytyä.* Sävy on opettavainen. Asetelmassa toimittaja opastaa meitä lukijoita kädestä pitäen läpi vaikeiden asioiden ymmärtämisen. *Oikeaa ja väärää ei voi sanella ulkoapäin. Niin tylsältä kuin se kuulostaakin, muutokset syntyvät kun vähemmistön kanssa keskustellaan.*

Toimittajan tyyli on valistaa, opettaa tai sivistää lukijaansa. Tämä tapahtuu me-retoriikan avulla, jossa samanmieliset mobilisoidaan. Toinen tulkinta samasta havainnosta on se, että toimittaja vahvistaa olemassa olevia stereotypioita ja ylläpitää vanhoja oletuksia.

Rasismia ei pidä hyssyttellä -uutisessa (20.10.) toimittaja selostaa haastattelun tuloksia vauhdilla. Vauhdilla on ehkä osuutta siihenkin, että hän on päätenyt erikoiseen sanavalintaan lainatessaan eteläafrikkalaista haastateltavaansa: *On hyviä ja pahoja [!] muslimeita, samoin on hyviä ja huonoja kristittyjä*. Lieneekö kyseessä lapsus, mutta sanavalintana *paha* ei ole suomen kielessä synonyymi *huonolle*.

Lieksan väkivaltaisuudet puhuttavat 13. ja 14. päivänä. Uutisointi aloitetaan tuomalla esiin somalialaisen maahanmuuttajaväestön erilaisuus valtaväestöstä: *Työväentalolla alkaa rukoushetki. Parikymmentä ihmistä polvistuu lattialle ja rukoilee. Paksujen mattojen päälle vedetyt teipit kertovat, missä suunnassa on Mekka*. Tarkoituksena lienee joko opettaa suomalaisia tai sitten korostaa muslimien erilaisuutta. Erilaisuus korostuu samankaltaisuuden kustannuksella. Artikkelin on rakennettu kuin aiemmin tulkittu radio-ohjelma, jonka alkuun kuullaan moskeijan rukouskutsu, jotta kuuli ja varmasti ymmärtää, että nyt on kyse aivan vieraasta kulttuurista. Myöhemmin luodaan uhkakuvia analogioin vuoteen 1956: *Tuolloin läheisen Pankakosken tehdastaajaman väki tunkeutui kahteen romanien asuttamaan taloon ja ajoi heidät seipäin yöhön sekä pois paikkakunnalta*. Artikkelissa käydään lisäksi keskustelua siitä, kuka saa valtiolta ja miten paljon. Toimittajan panos keskusteluun on seuraava: *Virkamiesten mukaan puheille [siitä, että sosiaaliturva menee maahanmuuttajien taskuihin] ei ole katetta*. Toimittaja ei siis joko tiedä, etteivät oleskeluluvan saaneet saa sen enempää toimeentulotukea kuin suomalaisetkaan tai sitten hän ei vain koe asiakseen korjata väärää tietoa. Vasta seuraavan päivän etusivun kirjoituksessa todetaan, että *jotkut lieksalaiset uskovat virheellisesti maahanmuuttajien saavan heitä parempaa sosiaaliturvaa. Köyhyys, suuri työttömyys ja näköalattomuus luovat herkästi maaperän rasismille ja perättömien juurujen levittämiseksi* (14.10.).

Artikkelissa (13.10.) annetaan ääni Somaliyhdistyksen puheenjohtajalle, joka jää yksin todistelemaan, suomalaisten ja siirtolaisten samankaltaisuutta: *Meillä on samoja ongelmia kuin paikallisilla: perheongelmia ja muita*. Diskurssi ei saa tämän enempää jalansijaa. Sosiaalisten ongelmien samankaltaisuus etnisyydestä riippumatta on näkökulma, joka vaimennetaan. Artikkelin oheen on kerätty poiminta kahdeksan lieksalaisen haastattelusta. Vain yksi kahdeksasta äänestä kuuluu kyseiselle vähemmistölle.

Artikkeliin oheistettu kuvitus puhuu omaa kieltään. Kuvia on viisi. Suurimmassa niistä on lähikuva kolmesta somalimiehestä, joista lähimpänä kameraa oleva näyttää uhmakkaalta. Suomalaisittain tulkittuna mies heristää sormeaan. Kuva antaa vaikutelman vihaisesta mustasta miehestä, jota sietää pelätä. Kuvateksti korostaa vielä: *Olemme erittäin vihaisia*. Keskimmaisessa pikkukuvassa on viiden suomalaisnuoren porukka ja kommentti: *Aika iso määrä [maahanmuuttajia] pikkukylällä*. Kolmessa rinnakkaisessa pikkukuvassa ensimmäisessä on somalimies moskeijassa, toisessa somalinainen kaupassa ja kolmannessa on suomalaismies, joka toteaa, että *maahanmuuttajia on vähän yli oman tarpeen*. Artikkelin oheisella Sanottua-palstalla on kahdeksan lieksalaisen kommentit. Näistä yksi on somalialainen. Hän on sama kuin ison kuvan etummainen uhmakkaaksi kuvailemani somalimies. Teksti on osittain sama: *Ilmapiiri on huonontunut erittäin paljon. Olemme siitä erittäin vihaisia*. Tällainen kirjoittelu lähtee ajatuksesta, ettei rasismi ole oikeutettua, mutta maahanmuutto on ongelma.

Toimittaja todistaa rasistista episodtia 17. päivän jutussaan. Pikaruokalassa asioiva perhe, jonka äidinkieli ei ole suomi, joutuu rasististen herjausten kohteeksi. Yksivuotias lapsi saa kokea vihan nahoissaan, kun hänen syliinsä kaadetaan jäitä (todennäköisesti myös virvoitusjuomaa). *Kokenut kenttäpoliisi neuvoa, että julkinen joukkopaheksunta voi saada häirikön poistumaan paikalta*. Tällä kertaa ei käynyt näin, vaan paikalle jouduttiin kutsumaan poliisi ja tapausnimikkeeksi tuli lievä pahoinpitely.

20. ja 23. päivän uutiset Suomen vastarintaliikkeen (SVL) toiminnasta eivät herätä pelkoa. *Suojelupoliisi seuraa SVL:n toimintaa mutta ei pidä sitä vakavana turvallisuusuhkana* (20.10.). *Siis viisitoista miestä, synkkiä ja juroja. [...] Ei vaikuta kovin vaaralliselta* (23.10.). Suomalaiset äärioikeistolaiset eivät ole vaarallisia. Suomalaiset islamistit ovat.

23. päivän uutinen *Suomi osaa säikäyttää* vie lehdestä kaksi sivua. Valtaosa on haastateltujen kuvia. Seuraavassa on jutun 100 henkilöä maanosittain. Tähän kuuluu vielä yksi Suomen romani. Taulukkoon yhdeksän olen kerännyt uutiseen haastatellut siirtolaiset maanosittain.

1) Aasia 55	
2) Afrikka 27	(Somalia 5)
3) Eurooppa 13	(Romania 1, Suomen romani 1)
4) Etelä-Amerikka 3	
5) Pohjois-Amerikka 2	

Taulukko 9. Helsingin Sanomien rasismikyselyyn vastanneet maanosittain

Haastatelluista yksi kertoo olevansa työtön, yksi on eläkkeellä. Tämän lisäksi on kaksi perheenäitiä, yksi perheenisä ja kaksi muuta työmarkkinoiden ulkopuolella olevaa henkilöä. Opiskelijoita ja koululaisia on 27. Haastatelluista 66 käy töissä.

Gallupin ensimmäinen kysymys: ”Oletko henkilökohtaisesti kohdannut rasismia Suomessa” toimii, mutta väitteeseen ”Suomalaiset ovat rasisteja” on jo hankalampi vastata. Toiset ovat, toiset eivät. Kyselyssä 3 on täysin samaa mieltä ja 31 osittain samaa mieltä. Täysin eri mieltä on 32 ja osittain eri mieltä 28. Herää kysymys, mikä on tällaisen artikkelin ja gallupin tarkoitus? Antaa ääni siirtolaisille, esitellä heitä niille suomalaisille, joilla ei ole omakohtaisia kontakteja ulkomaalaisiin, ja ottaa osaa rasismi-keskusteluun. Tekstissä todetaan, että *muissakin kyselyissä on näkynyt, että suomalaiset suhtautuvat somalialaisiin ja muihin afrikkalaisiin monia muita ryhmiä kielteisemmin*. Onko tarkoitus ylläpitää ja vahvistaa vanhoja totuuksia vai onko tarkoitus puhtaasti informatiivinen? Samaan kysymykseen olen törmännyt aineistoa tulkitessani aiemminkin.

Vihasta ja rasismista ei saa vaieta. Sitä radikaaleintakaan siipeä ei saa tukahduttaa. Vaikeistakin asioista on uskallettava sallia keskustelu ja mahdollisuus puhua on annettava kaikille osapuolille. Raittilan (2002, 88–90) mukaan valtamedia ei päästä avoimen maahanmuuttovihamielisiä ryhmiä esiintymään. Vaientamisen hyvä puoli on se, etteivät rasistiset ajatukset pääse leviämään, mutta samalla ohitetaan se fakta, että väestössä on rasistisia ennakkoluuloja ja asenteita. Lopputuloksena on sellaisen dialogin puute, jossa osallisina olisivat maahanmuuttajat ja heihin negatiivisesti suhtautuvat. Dialogin olemassaolo voisi auttaa osapuolia näkemään asiat toistensa silmin. Se voisi myös auttaa itseään ennakkoluulottomina pitäviä ihmisiä tunnistamaan omat tiedostamattomat käytänteensä.

Korpiola (2011) käyttää dialogin puutteesta termiä vastayhteisöllisyys. Vastayhteisöllisyys syntyy, mikäli jotkin diskurssit suljetaan ulos julkisuuden kentästä. Demokraattisen

yhteiskunnan kivijalka lepää julkisessa keskustelussa. Antiikin Kreikan torikokoukset ovat kuitenkin elettyä elämää eikä kaikkien halukkaiden ulostulo onnistu valtamedian kautta. Vastayhteisöllisyys on merkki siitä, että julkisuus ei ole saavuttanut kypsää tilaa. Korpiolan (mt.) mukaan Suomessa julkista keskustelua on käyty vasta Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen. Vastayhteisöllisyys näkyy Suomessa esimerkiksi hommafoorumien ja muiden bloggaajien sivuilla. Todellisen dialogin puuttuessa, uusi media tarjoaa väylän ulostuloon, kun valtamedia sitä ei tarjoa.

Viha ja rasismi -kategorian uutisissa puhe suvaitsevaisuudesta yrittää nostaa päätään. Suomalainen toimittaja muistuttaa rasismien taustalta löytyvän näköalattomia ihmisiä siinä missä somaliyhdistyksen puhemies puhuu tismalleen samasta asiasta. Emerituspiispan sanoma on niin ikään sama. Ihmisoikeusliiton pääsihteerin ja rauhannobelistin ihmisoikeuksia esiin nostavat puheenvuorot latistuvat kuitenkin toimituksellisista seikoista johtuen. Horsti (2005, 282–283) kertoo havainneensa omassa tutkimusaineistossaan niin sanotun ihmisoikeuskehysten, joskin voimattomana, sillä se on Horstin mukaan liian yleinen ja universaali koskettaakseen (mt., 286).

6 AAMULEHTI

Aamulehden maahanmuuttaja- ja maahanmuuttouutisia lukiessani päädyin Helsingin Sanomien tapaan viiteen eri kategoriaan tai aihekulttuuriin (ks. alalukua 4.3.2). Neljän ensimmäisen nimi oli identtinen Helsingin Sanomien uutiskategorioiden kanssa, vain viimeinen poikkesi. Etenen analyysissä kuten edeltävässäkin luvussa esittelemällä ensin aihekulttuurin kaikkine siihen kuuluvine uutisineen taulukon muodossa, selostamalla sen jälkeen lyhyesti uutisten sisällön ja analysoimalla niitä sitten yksityiskohtaisemmin niissä piilevien kehysten löytämiseksi. Myös lehtien uutisoinnin välisiin eroihin ja samankaltaisuuksiin kiinnitän huomiota tässä yhteydessä. Kursiivia käytän aina lainatessani tutkimusaineistoa suoraan.

6.1 Poliitiikka

Uutiskynnyksen ylittivät lokakuun Aamulehdissä politiikkalinjaukset, jotka käsittelivät ihmisten liikkuvuutta ja perheenyhdistämistä. Taulukossa kymmenen on Aamulehden politiikkauutiset.

1 Liikkuvuus	Suomelle haukut, syystäkin 14.10.2011. Heinäluoma kummastelee Schengen-linjaa 16.10.2011. Tavoite: Venäjälle viisumitta vuoteen 2018 mennessä 26.10.2011.
2 Perheenyhdistäminen	Todistus liitosta maksaa 600 euroa 7.10.2011. Virasto odottaa loppuvuodeksi ryntäystä perheenyhdistämiin 26.10.2011. Antakaa heidän jäädä 28.10.2011.
3 Pakolaiset	Pakolaiset: tervetuloa Lempäälään uudet asukkaat 15.10.2011.

Taulukko 10. **Poliitiikka** (AL)

Aamulehti suhtautuu kriittisesti Bulgarian ja Romanian epäämiseen päästä Schengen-alueeseen 14. lokakuuta julkaistussa jutussa: *Suomelle haukut, syystäkin*. Samaa aihetta käsittelee myös 16. päivän juttu: *Heinäluoma kummastelee Schengen-linjaa*. Kolmannessa ihmisten liikkuvuutta käsittelevässä uutisessa: *Tavoite: Venäjälle viisumitta vuoteen 2018 mennessä* (26.10.) pohditaan mahdollisuutta Suomen ja Venäjän väliseen molemminpuoliseen viisumivapauteen. Uutisen kera on kuva Alexander Stubbista ja Sergei Ivanovista. Perheenyhdistämisuutisissa kerrotaan, kuinka länsiafrikkalaisen kanssa avioituneen vihkitodistuksen laillistamisen kustannukset ovat maaliskuussa nousseet 30 eurosta jopa 600 euroon asianajotoimiston mukaantulon myötä (7.10.). Maahanmuuttovirasto *odottaa loppuvuodeksi ryntäystä perheenyhdistämiin* (26.10.), koska vuodenvaihteen jälkeen perheenyhdistämistä tulee hakea joko lähtömaassa tai Suomen

edustustossa. Kolmas perheen yhdistämisuutinen kritisoi tapaa, jolla voimassaoleva lainsäädäntö tyrehdyttää työperäisen maahanmuuton jo alkuunsa (28.10.). *Pakolaiset: Tervetuloa Lempäälän uudet asukkaat* -uutisessa 22 irakilasta toivotetaan tervetulleeksi uuteen kotimaahansa. Uutisen yhteydessä on kuva vaaleasta naisesta yhdessä kolmen lapsen kanssa.

Romanian ja Bulgarian Schengen-jäsenyyttä käsittelevissä uutisissa Suomen kantaan suhtaudutaan kriittisesti. Ensimmäisessä (14.10.) toivotaan, että *Suomen hallitus välillä kuuntelisi hieman eurooppalaista järkeilyäkin ja muistaisi, että häiriköintimme voi kostautua tilanteissa, joissa meillä on oikeutettuja toiveita*. Myös suomalaismeppien oloja surkutellaan: *Ensin sai kuulla kritiikkiä Kreikka-vakuusvaatimuksista. Nyt tulee lunta tupaan Romanian ja Bulgarian kiusaamisesta*. Jälkimmäisessä STT:n uutisessa (16.10.) Eero Heinäluoman (sd) kerrotaan muistuttaneen, että *EU-politiikan tavoitteena tulisi olla, että hankitaan ystäviä, ei mahdollisimman paljon vihamiehiä*. Hallituksen päätöstä rajoittaa Romanian ja Bulgarian Schengen-jäsenyyttä pidetään huonona politiikkana. Siinä missä sisäministeri Räsänen pyrkii rajoittamaan eurooppalaisten liikkuvuutta, ulkomaankauppaministeri Stubb pyrkii edistämään sitä Suomen ja Venäjän välillä. Viisumivapaus lisääisi rajanylittäjiä kymmenestä miljoonasta seitsemääntoista miljoonaan. Takarajana on Stubbin mukaan vuoden 2018 jalkapallon MM-kilpailut.

Avioliittotodistusten laillistamisen uuteen menettelyyn on päädytty, koska ulkoministeriön lakimiehen mukaan *asiakirjojen väärentäminen on Afrikan maissa erittäin suuri ongelma*. Seitsemäs lokakuuta julkaistun uutisen mukaan uusi menettely *ei koske kaikkia [...] Suomen edustustoista Nigeria on ainoa, joka on ottanut laillistamisprosessiin väliportaaksi asianajotoimiston*. Tosiasiassa Nigerian-lähetystö hoitaa peräti 19 maan kansalaispalvelut (Benin, Burkina Faso, Cap Verde, Gambia, Gabon, Ghana, Guinea, Guinea-Bissau, Kamerun, Keski-Afrikan tasavalta, Liberia, Mali, Mauritania, Niger, Nigeria, Norsunluurannikko, Senegal, Sierra Leone ja Togo) Afrikan kaikkiaan 54 valtiosta. Nigerian-lähetystö tekee *yhteistyötä paikallisen asianajotoimiston kanssa*. Lopussa kerrotaan, että *avioliitto Suomen kansalaisen kanssa helpottaa länsiafrikkalaisen puolison oleskeluluvan saamista*, ja että: *avioliittoja kymmeniä vuosittain, määrä kasvaa*. Vaikka uutisessa toisaalta kritisoidaan vihkitodistuksen laillistamisen kallistumista, muistutetaan lukijaa samalla siitä, että juuri näissä maissa asiakirjoja on tapana väärentää, ja sitä kautta pyrkii ”laittomasti” Suomeen oleilemaan.

Toinen perheenyhdistämisuutinen: *Virasto odottaa loppuvuodeksi ryntäystä perheenyhdistämisiin* (26.10.) jatkaa samalla linjalla. Oletusarvo on, että *ryntäykseen* lähtevät huijariperheet pikaisesti nyt kun huijaaminen vielä on helppoa. Häivähdys ihmisoikeusnäkökulmaa tulee esiin pohdinnassa, jossa todetaan lähes kaikkien somalialaisten perheenyhdistämishakemusten hylättävän Ruotsissa, koska hakijoilta puuttuu *luotettavat* henkilöpaperit. On noussut keskustelu siitä, onko *sikäläinen käytäntö liian kovakourainen*. Ihmisoikeuskehys haihtuu nopeasti. Sanavalinnalla *kovakourainen* tarkoitetaan käytännössä epäoikeudenmukaista. Myöhemmin kerrotaan, että *tiukat säännöt voivat auttaa kotoutumisessa*. Maahanmuuttoyksikön johtaja Taskinen pelottelee, että rasismi lisääntyy, mikäli *Suomeen tulee ihmisiä elämään enimmäkseen yhteiskunnan tuella*. Tällä hän puolustaa hallituksen kaavailemaa niin sanottua Tanskan mallia, jossa perheenyhdistäminen sallitaan vain tiettyjen toimeentuloedellytysten täyttyessä.

Vastadiskurssina perheenyhdistämisen kiristämisen diskurssiin toimii Helsingin Sanomien tapaan tarina vietnamilaismiehestä, joka houkuteltiin työn perässä Hanoista Kauhajoelle (28.10.). Perheen Suomessa oleskelu kiellettiin sittemmin miehen liian pienten tulojen vuoksi. Tällainen tarina ei tule kysymykseen afrikkalaisten perheiden kohdalla. Bussikuskina työskentelevän helsinkiläismiehen Somaliaan jäänyttä perhettä valtamediassa tuskin murehdittaisiin.

Ainut pakolaisaiheinen uutinen suhtautuu Lempäälle saapuneisiin tulokkaisiin suopeasti. Se kertoo vapaaehtoistyöntekijöistä, jotka auttavat 22 irakilaista sopeutumaan uuteen kulttuuriin ja kotimaahan. Lempäälän valtuuston puheenjohtajan kerrotaan muistuttaneen, että *pakolaisaika on ohi ja kaikki ovat nyt Lempäälän asukkaita*. Myönteisen pakolaisuutisen osuminen juuri tarkastelun alla olevalle lokakuulle saattoi olla sattumankauppaa, mutta sen, ettei romanikerjäläisistä kirjoitettu ainuttakaan uutista (HS:ssa uutisia oli kuusi), on todennäköisesti tietoinen valinta.

Kuten Helsingin Sanomien politiikkauutisissa myös Aamulehden maahanmuuttopoliittinen diskurssi korostaa ”laittoman” maahanmuuton hallintaa. Perheenyhdistämisprosessista tehdään mahdollisimman hankala, jotta ”huijarit” jäisivät viranomaisten haaviin. Tähän molemmat lehdet suhtautuvat kritiikittömästi. Molemmissa lehdissä kirjoittamisen sävy vaihtelee kansallisuusryhmien välillä. Uutisoinnissa (länsi)afrikkalaiset ovat kaikkein arveluttavimpia kun taas aasialaiset toivotetaan tervetulleiksi.

Helsingin Sanomien ja Aamulehden uutisoinnin väliltä löytyy kuitenkin myös eroja. Poliitiikan aihekuultuureista Romanian kerjäläiset puuttuvat Aamulehdestä kokonaan. Tämän lisäksi ainut pakolaisaiheinen uutinen on kirjoitussävyltään myönteinen toisin kuin Helsingin Sanomissa, jossa runsas (kuusi uutista) pakolaiset objektivoiva uutisointi oli informatiivista, mutta ennen muuta negatiivista.

Haaviston (2011a) tutkimuksen mukaan tiedotusvälineet suhtautuivat maahanmuuttajista puhuttaessa vallalla olevaan viranomaisääneen kritiikittömästi. Aamulehden politiikkauutisista löytyy kuitenkin myös kriittinen ote valtakunnan politiikkaan. Tämä tulee ilmi bulgariaalaisten ja romanialaisten liikkumavapauden rajoittamisessa. Helsingin Sanomissa vastaavuutta ei löydy.

Vaikuttaa siltä, että maahanmuuttopolitiikan kehys on ennen kaikkea hallinnan kehys, joka keskittyy ”laittoman” maahanmuuton kitkemiseen. Laittomuuksien valvonta ja ennaltaehkäisy on työlästä ja vaatii runsaasti resursseja. Jatkuvaa kontrollia tarvitaan maahanmuuton uhkien hallitsemiseen. Maahanmuuttoa arvioidaan suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta; talouselämän tarpeet ovat toissijaisia, inhimillisyy- ja ihmisoikeusdiskurssille ei tunnu olevan sijaa.

6.2 Maahanmuuttoilmiö

Aamulehdessä maahanmuuttoilmiötä kuvailivat lähinnä työelämän tarpeisiin liittyvät kysymykset sekä perussuomalaisten aatemaailmaan liittyvä uutisointi. Yhteiskunnan sosiaaliset ja kulttuuriset ongelmat täydensivät ilmiön selitysvoimaa. Taulukossa 11 on maahanmuuttoilmiöksi nimetty uutisointi.

1 Työelämä	Filippiiniläismies kuoli tuuperruttuaan ruumaan Kotkassa 1.10.2011. Pystypainissa 4.10.2011. Työn merkitys vähenee, perheen ja vapaa-ajan kasvaa 5.10.2011. Yritteliäisyys on kansallisaarre 12.10.2011. Kiinasta tullut Nan Wu törmäsi lakkoon ensimmäistä kertaa elässään 22.10.2011.
2 Ongelmat	Feministi Tervo pelkää uskontojen sotaa 2.10.2011. Laki ei ole kaikille sama 17.10.2011. Vihainen lintukoto 25.10.2011. Mellakkalähiöiden karut opetukset 31.10.2011.
3 Perussuomalaiset	Miten niin uusi puhetapa 1.10.2011. Teuvo Hakkarainen lehdelle: Vähemmistöt Ahvenanmaalle 23.10.2011. Hakkaraisen kohupuheet ryhmän käsittelyyn 26.10.2011.
4 Muut	Miksei maahanmuutto huolestuta ihmisiä? 7.10.2011

Taulukko 11. Maahanmuuttoilmiö (AL)

Filippiiniläismiehen kerrotaan kuolleen hapen puutteeseen ruumassa (1.10.) Toinen mies löytyi kannelta loukkaantuneena. Yksityiskohtia tapahtuneesta lyhyt STT:n uutinen ei kerro. Sofia Vikman (Kok.) ja Martti Mölsä (PS) keskusteleivat maahanmuutosta lokakuun neljäntenä päivänä vastaamalla lukijan kysymykseen lääkäripulasta. Edellinen epäilee maahanmuuttajien voivan ratkaista ongelmaa, jälkimmäinen toivottaa kaikki halukkaat tervetulleeksi töitä tekemään moittien samalla yliopistokoulutuksen korostamista. Uutisen ohessa on molempien poliitikkojen kuva. Seuraavana päivänä keskustelua käydään työn, perheen ja vapaa-ajan suhteesta uutisessa: *Työn merkitys vähenee, perheen ja vapaa-ajan kasvaa*. Haasteita uutisen mukaan luovat ihmissuhteiden monikulttuuristuminen sekä ulkomaisen työvoiman tarve. Uutisen ohessa on kuva kahdesta naisesta. Lokakuun 12. patistetaan maahanmuuttajia mukaan työelämään pysyvän syrjäytymisen sijaan otsikolla: *Yritteliäisyys on kansallisaarre*. Viimeinen työelämäuutinen kertoo kiinalaisen opiskelijan törmänneen ensimmäistä kertaa lakkoon Suomessa (22.10.). Uutinen on kehystetty kuvalla hymyilevästä kiinalaisnaisesta yhdessä kolmen hymyssä suin olevan miehen kera.

Maahanmuuttoon liittyviä ongelmia löytyi lokakuun Aamulehdestä neljä. Lokakuun toisena päivänä kirjailija Jari Tervo julistaa pelkäävänsä vain yhtä asiaa – kristittyjen ja muslimien ristiriitojen kärjistymistä. *Laki ei ole kaikille sama* todetaan pääkirjoituksella 17.10. ja penätään yhdenvertaisuutta. 25. päivän uutisessa *Vihainen lintukoto* todetaan toisaalta ilmapiirin Suomessa kovenevan, toisaalta terrorismin tunkeutuneen *rauhalliseen satamaan*. Viimeisessä ongelmassa *Mellakkalähiöiden karut opetukset* (31.10.) on kyse ranskalaisesta tutkimuksesta, jonka mukaan kansalaisille tekemänsä lupaukset pettänyt tasavaltalainen Ranska ajaa ihmiset turvautumaan uskonnollisiin yhteisöihin. Muslimeja uhkaa tutkimuksen mukaan negatiivinen sosialisatiokehitys, mikäli siirtolaisille suunnatun työelämään johtavan koulutuksen tarjoamisessa ja työllistämisessä epäonnistutaan. Tutkimusryhmän johtajan mukaan *vasta työ tekee kansalaisen*.

Perussuomalaiset osallistuvat maahanmuuttoilmiöön lähinnä puhetavallaan. Ensimmäisenä päivänä lokakuuta uutisessa: *Miten niin uusi puhetapa* tietokirjailija Förbomin mukaan on valheellista takertua vain Jussi Halla-ahon (PS) sanomisiin, kun samanlaista kieltä maahanmuutossa käyttävät esimerkiksi Ben Zyskowicz (Kok.), Kari Rajamäki (sd) ja ex-edustaja Raimo Vistbacka (PS). 23. päivänä STT uutisoi Teuvo Hakkaraisen (PS) toivoneen *homojen, lesbojen ja somalien* laittamista Ahvenanmaalle, jotta nähtäisiin *miten se malliyhteiskunta syntyy ja muotoutuu*. Hakkaraisen lausuntoa ja sitä seuraavaa kurinpalautusta selostaa myös seuraava uutinen (26.10.).

Maahanmuuttoilmiöuutisten kategoriassa Muut on seitsemäntenä päivänä otsikko: *Miksei maahanmuutto huolestuta ihmisiä*, jolla viitataan Suomen mielenterveysseuran teettämään kyselyyn suomalaisten huolenaiheista. Suomalaisia huolestuttaa maahanmuuton sijaan perheen ja läheisten terveys, taloudellinen tilanne ja politiikka.

Työelämän tarpeet ovat jo pitkään peräänkuuluttaneet ulkomaista työvoimaa Suomeen. Käytännön tasolla (ks. esim. Vietnamilaisperheen tapaus) ollaan vielä kaukana siitä, että sanat ja teot asiassa kohtaisivat. Mölsän (PS) terveiset ovat *Tervetuloa vaan ulkomailta tänne työtä tekemään, mutta ei olemaan* (4.10.). Väestöliiton ”Suomalaisen hyvinvoinnin ja onnellisuuden tulevaisuus” -juhlakirjassa ennustetaan työperäisen maahanmuuton tarpeen kasvavan, kun *eläkekulut ja ikäihmisten hoidon tarve kasvavat samalla kun julkiset tulot eivät lisäännä* (5.10.). Suomen todetaan poikkeavan muusta Euroopasta siinä, että *meillä ikääntymiskehitys tapahtuu ensimmäisenä ja voimakkaampi maahanmuutto taas myöhemmin*. Kirjassa ennustetaan, että *tulevaisuudessa maahanmuuttajista kilpaillaan*. Osaajat ja tekijät menevät niihin maihin, *jotka onnistuvat tekemään itsestään houkuttelevan ja ystävällisen*.

Politiikan tekijät ja asiantuntijat eivät kohtaa. Asiantuntijoiden takaa ajama maan houkuttelevuuden lisääminen on kaukana politiikan tai hallinnon realismista. Maahanmuuttajien työllistämistä vaativan puheenvuoron (12.10.) mukaan *monen siirtolaisen ainoa valtti on kova työhalu alhaisellakin palkalla. Tämän kortin käyttö on laillistettava*. Tällä kirjoittaja tarkoittanee tilapäisen oleskeluluvan myöntämistä ulkomaalaislain 51. pykälän⁵ perusteella. Tilapäinen oleskelulupa myönnetään, mikäli perusteita turvapaikkaan tai muuhun oleskelulupaan ei ole, mutta käännyttäminen ei ole teknisistä syistä (esim. sisällissota, lentoyhteyksien puuttuminen) mahdollista. Tämä vuodeksi kerrallaan myönnetty niin sanottu B-lupa ei oikeuta työntekoon eikä kuntapaikkaan, muttei myöskään perusoikeuksiin terveydenhuollosta koulutukseen. (Ks. lisää esimerkiksi Maahanmuuttoviraston⁶ tai Sisäasiainministeriön⁷ sivuilta.) Pakolaisneuvonnan⁸ mukaan turvapaikanhakija, jolla on henkilöllisyyspaperit, saa tehdä työtä kolmen kuukauden kuluttua maahan saapumisestaan. Ilman henkilöllisyyspapereita olevat turvapaikanhakijat saavat tehdä töitä kuuden kuukauden kuluttua hakemuksensa jättämisestä. Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää mainittu B-lupa, jolloin työnteko-oikeus poistuu.

⁵ [51 § Oleskeluluvan myöntäminen maasta poistamisen estymisen vuoksi](#). 3.1.2012.

⁶ <http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=2055&search=true>. 3.1.2012.

⁷ <http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/0BA8FB29A87335EAC225767E00495CCD>. 4.1.2012.

⁸ <http://www.pakolaisneuvonta.fi/index.html?lid=66&lang=suo>. 3.1.2012.

Maahanmuuttoilmiön ongelmaosastolla Jari Tervo kertoo suuren kuvan kera, ettei pelkää talouslamaa, vaan uskontojen välistä leimahdusta (2.10.). Sen lisäksi, että uutinen vie kuvineen lähes koko sivun, se on otsikoitu huomiohakuisesti: *Feministi Tervo pelkää uskontojen sotaa*. Uhkan täytyy olla todellinen, kun kaikkien tuntema kirjailija niin sanoo. Uutisen vaikuttavuutta lisää sen suuruus. *Vihainen lintukoto* artikkelissa pelätään terrorismia (25.10.). Vaikka netin keskustelupalstat pursuvat vihapuhetta ja maahanmuuttajia syyllistetään monesta, on Suomi kirjoittajan mukaan *kuitenkin säilynyt turvallisena maana*. Kirjoittaja kehottaa meitä kuitenkin valppauteen, sillä *tiettävästi* ensimmäisen terrorismin rahoittamistutkinnan myötä *emme enää ole suljettu Impivaara* [...].

Helsingin Sanomat ja Aamulehti ylläpitää suomalaisen poliittisen järjestelmän sisäänrakennettua mekanismia, jossa turvapaikkamenettely arvioidaan ensisijaisesti suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta, kun taas turvapaikanhakijan hädänalainen tilanne on aina toissijainen. ”Talouselämän työvoiman tarve” -diskurssi tukee kyllä keskustelua työperäisestä maahanmuutosta, mutta tässä suhteessa poliittinen käytäntö on toinen.

Toisaalta journalisteilta jää joskus kertomatta, että huono taloudellinen tilanne tai asunto-, vero- ja sosiaalipolitiikka ovat viime kädessä lainsäätäjien ja toimeenpanijoiden – ei siirtolaisten syy. Myös Kestilän ja Wassin (2007, 342) mielestä julkista keskustelua tulisi lisätä ainakin työperäisen maahanmuuton vaikutuksista, jotta välttyttäisiin huolelta taloudellisten etujen menettämisestä ja epävarmuudesta työmarkkinoilla ja eriteltäisiin maahanmuuttajien todelliset vaikutukset huoltosuhteeseen ja hyvinvointivaltion kantokykyyn.

Viimeinen maahanmuuttoon yhdistyvä ongelma on *eriytyminen, syrjinnän ja rasismien kokemukset sekä ihonväriin ja pukeutumiseen perustuva leimaaminen*, jotka Ranskassa ovat lisänneet lähiömuslimien turvautumista uskonnolliseen yhteisöön ja halal-normeihin (31.10.). Artikkelissa yritetään varoittaa epäsuotuisan asuntopolitiikan vaikutuksista yhteiskunnan eri ryhmien hyvinvointiin. Suomalaisten asennetutkimusten mukaan vähiten koulutetut suomalaiset vieroksuvat erilaisuutta eniten. Maahan muuttavia ei siis saisi asuttaa keskitetysti alueille, joissa vähän koulutetut asuvat yhdessä sosioekonomisista ongelmista kärsivien kanssa, sillä se on varmin tie ehkäistä valtakielen oppimista ja eristää uudet asukkaat kantaväestöstä. Uutinen on kehystetty kuvalla. Siinä neljä poliisia pitelee jotakuta maassa. Kiinnipitotilanteen ympärillä on toiset neljä poliisia. Kuvateksti kertoo seuraavaa: *Myös Suomessa eriytyminen lisääntyy isoissa kaupungeissa. Tampereella pientä kolmen*

prosentin ulkomaalaisvähemmistöä asuu eniten Hervannassa ja Multisillassa. Kuva kehystää Tampereen ulkomaalaisvähemmistön työllistävän virkavaltaa kiitettävästi vähemmistön pienestä koosta riippumatta.

Vaihtoehtodiskurssina toimii *maahanmuuttajiin ja muihin rajan ylittäviin* vähemmistöihin kohdistuvan vihapuheen tuomitseva uutinen (17.10.). Kyse on uudesta yhdenvertaisuuslaista, jonka toimittaja katsoo välttämättömäksi, vaikka myöntääkin asenteiden muuttuvan paljon lain säätämistä hitaammin. Uutisessa peräänkuulutetaan yhdenvertaisuutta, joka on *turvettava ainakin lain edessä*.

Maahanmuutto ei onneksi huolestuta suomalaisia (7.10.). Sekä jutun kirjoittaja että Suomen mielenterveysseuran toiminnanjohtaja ihmettelevät asiaa. Toiminnanjohtaja toteaa suomalaisten olevan *järkevää kansaa, joka ajattelee itsenäisesti*, vaikka myöntää teeman olleen julkisuudessa vahvasti. Itse ihmettelen otsikointia *Miksei maahanmuutto huolestuta ihmisiä?* Maahanmuuton siis *pitää* huolestuttaa. Se on normi ja poikkeava on se, ken toisin ajattelee. Se näyttää myös olevan kehys, josta käsin maahanmuutosta kirjoitetaan.

Perussuomalaisten kansanedustajien maahanmuuttovastainen puhetapa on nostettu yksittäisten henkilöiden sanomisten myötä tapetille. Teuvo Hakkaraisen aikaansaamaa kohua edelsi Jussi Halla-ahon ja seurasi James Hirvisaaren sopimattomina pidetyt kommentoinnit. Tietokirjailija on kirjoittanut kirjan maahanmuuton puhetavoista ja rinnastaa samaan sarjaan edellisten kanssa muun muassa Ben Zyskowiczin (Kok.), Kari Rajamäen (sd) ja Tuulikki Ukkolan (Kok.) (1.10.).

Tutkija Haaviston (HS 11.5.2011⁹) mukaan *Perussuomalaisten käyttämät yksinkertaistukset ja valikoidut tilastotiedot on hyväksytty lähes kritiikittä*. Näin vaikuttaa asian olleen kuitenkin jo aiemmin muiden puolueitten edustajien kanssa. Haaviston mukaan *median valta on juuri ajatusmallien ja sanavalintojen arkipäiväistämisessä ja legitimisoinnissa*. Myös Pietikäinen (2002, 28–29) on havainnut median suosivan tällaisia kielikuvia, koska ne ovat ytimekkäitä ja havainnollisia tapoja yhdistää erilaisia asioita ja ilmiöitä. Esimerkkeinä median suosimista kielikuvista on vaikkapa ”ankkurilapset”, ”turvapaikkashoppailijat”, ”turvapaikkaturismi”, ”laittomat siirtolaiset” ja ”romanikerjäläiset”.

Nimeäminen on retoriikan keino vakuuttaa lukijansa siitä, että nimenomaan puhujan esittämä kuvaus todellisuudesta on se ainut oikea (Sakki 2011). Nimeämisen vaikuttavuutta

⁹Helsingin Sanomat: <http://www.hs.fi/tulosta/1135266070391>. 14.9.2011.

edistää se, että ken ensiksi ehtii jonkin asian määrittää, jättää muille vain vastareagoinnin mahdollisuuden. Kun nimeäminen lähtee poliitikoista ja valtamedia vahvistaa sitä, on vaikutus suureen yleisöön taattu. Nimeäminen on myös kehystämisen keino.

Maahanmuutto ilmiönä kehystetään ongelmakeskeiseksi. Journalismi muistuttaa tästä toistamalla kritiikittömästi joidenkin poliitikkojen retoriikkaa ja luomalla sitä myös itse (esimerkiksi ”romanikerjäläinen”). Myös median perussuomalaisille takaaman julkisuuden voi katsoa uusintavan maahanmuuton problematiikkaa.

6.3 Kulttuurien kohtaaminen

Aamulehden kulttuurien kohtaaminen -kategoria kuivui uutisten uudelleenluvun myötä. Moni uutinen löysi paikkansa jonkin toisen otsakkeen alta tai ei käsiteltykään maahanmuuttoa tai maahanmuuttajia hakusanasta huolimatta. Kulttuurien kohtaamisista raportoitiin Aamulehdessä huomattavasti vähemmän (6 uutista) kuin Helsingin Sanomissa (26 uutista). Syynä tähän on ainakin se, että Tampereella siirtolaisten osuus väestöstä on vain reilut kolme prosenttia siinä missä Helsingissä heitä on reilut seitsemän ja puoli prosenttia. Tampereella on suurten kaupunkien joukossa vähän ulkomaalaistaustaisia, vain Oulussa heitä on vielä vähemmän. Taulukossa 12 on kulttuurien kohtaamiseen liittyvät uutiset:

1 Suvaitsevaisuus	Häkämies vetoaa ja Ihalainen toivoo raamisopimusta 2.10.2011. Pekka Haavisto vaikuttaisi kansakunnan tahtotilaan 29.10.2011.
2 Maahanmuuttajatarina	Ikean myymäläverkosto kasvaa enintään kolmella yksiköllä 8.10.2011.
3 Yhteiskuntakriittinen taide	Valokuva vie vaeltajien matkaan 6.10.2011. Musta komedia vie Andreita läpi Eurooppaan 9.10.2011. Kuka oikein saa elää ja missä? 14.10.2011.

Taulukko 12. **Kulttuurien kohtaaminen** (AL)

Suvaitsevuus-alakategorian ensimmäisessä uutisessa (2.10.) vihreiden Ville Niinistö muistuttaa, että talouden epävarmuus aiheuttaa vihaa asenneilmapiiirissä, mistä syystä Suomi tarvitsee *nyt jo riittää -liikkeen*. Toisessa uutisessa (29.10.) vihreiden presidenttiehdokas Pekka Haavisto kertoo, että *presidentinlinnassa ovet ovat kaikille auki*. Haavisto on lehden mukaan kertonut puolisolleen, että *suomalaiset ovat suvaitsevaisia ja kysyvät vain: ”Puhutko suomea, teetkö työtä?”* Uutisen yhteydessä on kuva Pekka Haavistosta, Vexi Salimesta ja Ville Niinistöstä pöydän ääressä. Pöydän ympärillä on nimeämättömiä kadunmiehiä.

Maahanmuuttajista kertovia tarinoita lokakuun Aamulehdestä löytyy yksi. Aamulehden lokakuussa esittelemä siirtolainen on Ikean maajohtaja saksalainen André Schmidtgal (8.10.), joka istuskelee kuvassa lokoisan oloisena Ikean nojatuolissa. Nyt kaksi vuotta Suomen komennuksella oleva mies kertoo perheensä viihtyvän Suomessa *erinomaisesti*, mutta ihmettelee, kuinka *kilpailijat järjestävät vuoden ympäri alennusmyyntejä*.

Maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia käsittelevää taideuutisia Aamulehdestä löytyi lokakuussa kolme. Kuudentena päivänä uutisoitiin *upean valokuvafestivaalin Backlight 2011* keskittyvän tänä vuonna *siirtolaisuuteen* tai *liikkuvaan elämäntapaan*. Neljatoista taideprojektia kymmenestä eri maasta visualisoi siirtolaisten elämää niin pakolaisleireissä kuin Suomessakin. Uutisen yhteydessä on kuva pakolaisista Tsadin Morossa oljista rakennetun majan edustalla. Valokuva pakolaisleiristä puhuu korutonta kieltään siitä, miten erilaisissa oloissa ihmiset elävät. Kuun yhdeksäntenä päivänä uutisoidaan, kuinka Ryhmäteatterin *musta komedia vie Andreita läpi Euroopan*. Uutisessa kerrotaan Tampereen teatterissa ensi-iltansa saavasta näytelmästä Euroopan taivaan alla, jossa Andrei-nimistä siirtolaista riepottaa talouskriisit, rikollisuus, rasismi ja sattuma. Uutisen ohessa on kuva kolmesta näyttelijästä tositoimissa. Viimeinen uutinen (14.10.) kertoo Paperiankkuri-nimisen näytelmän ensi-illasta Kansallisteatterissa otsikolla: *Kuka oikein saa elää ja missä?* Kyse on 16-henkisen taiteilija- ja maahanmuuttajajoukon produktiosta, jossa *liikekieli tiivistää kohtaloiksi sanat, jotka muuten sanottaisiin kielillä joita emme ymmärrä*. Myös tämän uutisen yhteydessä on kuva – kaksi tanssijaa.

Molemmissa suvaitsevuutta sivuavissa uutisissa sanoma jää pintapuoliseksi. Tavoitteena on ottaa kantaa Suomessa paljon huomiota saaneeseen vihapuheeseen ja rasismiin, mutta varsinaista aihekulttuuria aiheesta ei muodostu. Toisin on Helsingin Sanomissa, jossa aihekulttuurille Viha ja rasismi muodostui kokonaan oma yläkategoriansa (11 uutista). Uutiset jakautuivat asiantuntijapuheenvuoroihin ja käytännön esimerkkeihin rasismista. Aamulehden Haavisto-uutinen (29.10.) on jopa hieman koominen – hän kun toivottaa kaikki tervetulleeksi linnaan. En täysin sisäistä ajatusta, mutta suvaitsevuudesta on puhe, kun hän seuraavassa virkkeessä sanoo kertoneensa *Antoniolle* suomalaisten suvaitsevaisuudesta. Myös ympäristöministeri Niinistön ”*nyt jo riittää*” -liike jää uutisessa iskulauseen tasolle. Vihaisen asenteen toivotaan loppuvan, mutta sitä, miten se tehdään, ei kerrota. Uutinen loppuu ilmeisesti Niinistön suoraan lainaukseen: *Meidän ei tarvitse hiljaa sietää syrjintää, rasismia tai solvauksia*, mutta sen enempää emme uutisessa saa irti vihreiden, Niinistön tai hallituksen ”kampanjasta”.

Tarina Saksan-siirtolaisesta on onnistumiskertomus. Forsanderin (2002, 266) mukaan median tulisi enemmän nostaa esille esimerkkejä maahan muuttaneista ja työmarkkinoilla menestyneistä. Koska tyypillisin tapa kertoa maahanmuutosta on ongelmakeskeinen (Pietikäinen 2002, 20), tällaista diskurssia tarvittaisiin paljon enemmän. Tarvitaan sankaritarinoita, myönteistä näkyvyyttä, ennen kaikkea niille, jotka esiintyvät valtamediassa pääsääntöisesti ongelmakeskeisessä diskurssissa. Horsti (2005, 224) on asiasta kuitenkin toista mieltä. Hänen mukaansa keskittyessään henkilökuviin ja tarinoihin media tekee toisaalta tuntemattoman tunnetuksi, mutta samalla häivyttää yhteiskunnallisen kontekstin, jolloin rakenteelliset ongelmat kuten työttömyys ja muukalaisviha jäävät ulkopuolelle eivätkä viranomaiset kohtaa maahanmuuttajia.

Taiteella on tapana käsitellä maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia tavalla, joka eroaa valtavirrasta, viranomaisnäkemyksestä. Valokuvataiteenfestivaaleista kertovassa uutisessa (6.10.) kerrotaan sen antavan *ajattelemisen aihetta* ja visualisoivan *tämänhetkistä globalisaation sävyttämää elämisen tilannetta*. ”Euroopan taivaan alla” -nimisestä näytelmästä kertovassa uutisessa (9.10.) väitetään, ettei ajankohtaisia uutisia tarvitse aina käsitellä *ankean realistisesti*, vaan että kärjistyksillä *se heittää ilmaan kysymyksiä*, joihin katsojan saa itse vastata. Paperiankkuri-uutisessa (14.10.) puolestaan todetaan: *Pakolaisuuden fyysistäminen tanssiin ja liikkeeseen jättää tilaa ajattelulle. Muukalaisvihassa sitä on vähän*. Kirjoittajien asenne on se, että ihmisten tulisi itse miettiä näitä moniulotteisia asioita, joissa tulkintamahdollisuuksia on monia. ”Ajatelkaa omilla aivoillanne” -tyyppinen Aamulehden viesti eroaa Helsingin Sanomista, joka havaitsee ongelman ja antaa sille nimen: (näkymätön) byrokratia.

Kulttuurien kohtaamisesta ei Aamulehdessä syvällisemmän analyysin jälkeen muodostu omaa aihekulttuuria. Aamulehti saa siirtolaisuuden vaikuttamaan jopa marginaaliselta ilmiöltä. Yhteiskunta ei näyttäydy moniarvoisena ja -kulttuurisena. Maahanmuuttajatarinoita on vaan yksi ja kulttuurien kohtaamiset jäävät lähinnä teatterinäyttämölle. Suvaitsevaisuuspuhe näyttäytyy sisällöttömänä sloganina.

Yhtäällä lehti siis kehystää maahanmuuttoilmiötä uhkakuvin ja muokkaa yleistä mielipidettä maahanmuuton rajoittamisen tarpeesta. Toisaalla se jättää kertomatta, mitä siirtolaisuus käytännössä on, tai mitä suvaitsevaisuus käytännön tasolla tarkoittaa.

6.4 Rikosuutisointi

Rikosuutiset on jaettu kolmeen alakategoriaan taulukon 13 mukaisesti.

1 Maahanmuuttajat rikoksesta epäiltynä	Järjestelmällinen prostituutio rehottaa Omenahotelleissa 26.10.2011. Useat prostituoidut tarjosivat seksiä samassa hotellihuoneessa 26.10.2011. Vaasan Omenahotellin prostituutio muistuttaa Tampereen vastaavaa 27.10.2011.
2 Maahanmuuttajat rikoksen uhrina	Kiinalaisnaisen surmajutussa 6000 euron palkkio 21.10.2011. Salossa syrjintätapaus edennee syyttäjälle 30.10.2011.
3 Rikostilastot	Viharikosepäilyt vähenevät arkikäsityksistä huolimatta 28.10.2011.

Taulukko 13. **Rikosuutisointi** (AL)

Siirtolaisiin liittyvät rikokset keskittyvät lokakuussa paritukseen. Etusivun otsikko: *Järjestelmällinen prostituutio rehottaa Omenahotelleissa* aloittaa narratiivin 26. päivä. Uutisessa selostetaan Tampereen Omenahotelleissa tapahtuvasta järjestelmällisestä toiminnasta, jota johdetaan ulkomailta käsin. Epäilty prostituoidut ovat nigerialaisia. Sisäsivuilla Aamulehden tutkivat journalistit tekeytyvät asiakkaiksi ja pyrkivät ostamaan seksiä Hämeenpuiston Omenahotellista. Juttu on otsikoitu: *Useat prostituoidut tarjosivat seksiä samassa hotellihuoneessa*. Uutisen ohessa on kuva hotellikäytävästä, jonka etupäässä nähdään tumma- pitkähiuksinen nainen takaa päin ja perässä mies. Toimittajat sopivat tapaamisia kolmeen eri Omenahotelliin ”Sihteeriopisto.fi” -sivustolla ilmoittavien naisten kanssa. Jutun lopussa on lakiosio, jossa selitetään käsitteet paritus ja prostituutio sekä faktaosio, jossa kerrotaan toiminnasta Suomessa. Seuraavana päivänä paritusuutisointi siirtyy Vaasaan: *Vaasan Omenahotellin prostituutio muistuttaa Tampereen vastaavaa*. Uutisen mukaan *ulkomaalaisia seksipalvelujen myyjiä on* tavattu myös Seinäjoella. Vaasan poliisin mukaan resursseja parituksen tutkintaan ei ole, mutta tilanne on rauhoittunut prostituoitujen karkottamisen jälkeen. Seinäjoen tapauksessakaan ei tiedetä, onko kyseessä paritus.

”Siirtolainen uhrina” -tarinoita on aineistossa kaksi. *Kiinalaisnaisen surmajutussa 6000 euron palkkio*, uutisoidaan 21. lokakuuta. Hervannassa surmatun Nokian palveluksessa olleen kiinalaisen perhe haluaa syyllisen kiinni. Surma tehtiin keskellä syyskuista päivää. Lokakuun 30. päivä julkaistaan uutinen: *Salossa epäilty syrjintätapaus edennee syyttäjälle*. Kyseessä on talonmiehen työsuhteen purkaminen koeajalla miehen ihonvärin vuoksi. Mies otettiin sittemmin takaisin töihin.

Viimeinen rikosuutisaihe kertoo 28. päivänä viharikosepäilyjen vähenemisestä. Uutisessa kerrotaan synkeän poliittisen ilmapiiirin lietsovan rasistista väkivaltaa, mutta että näin ei olekaan, sillä *viharikosraportti kyseenalaistaa tämän suositun arkikäsitteen*.

Aivan kuten Helsingin Sanomien paritus/prostituutiojutuissa myös Aamulehti nostaa voimakkaasti esiin prostituoitujen kansallisuuden. Ensimmäisen jutun mukaan *suurin osa naisista on Nigerian kansalaisia*, jotka ovat maassa *Espanjasta tai Italiasta saaduilla oleskeluluvilla*. Jutun lopussa arvioidaan *pelkästään nigerialaisia prostituoituja* olevan Tampereella 30–40. Vain muutama on uutisen mukaan ottanut apua vastaan ihmiskaupan auttamisjärjestelmästä (26.10.). Seuraavan päin uutisessa Seinäjoen poliisi kertoo tavanneensa hotellista *neljä ulkomaalaista prostituoitua*. Myöhemmin uutisessa kerrotaan, että *kaikki neljä olivat afrikkalaisia*. Vaasassa *viisi naista olivat kaikki nigerialaisia* ja Suomessa *Espanjasta tai Italiasta saaduilla oleskeluluvilla* kuten Tampereen tapauksessakin kerrottiin (27.10.). Prostituoitujen palveluja hakeviksi asiakkaiksi naamioituneet toimittajat tapaavat kaksi naista, jotka ilmoituksen perusteella ovat Väli-Amerikasta. Haastatellut naiset eivät ole halukkaita vastaamaan miesten kysymyksiin (26.10.). Uutisointi keskittyy ulkomaalaisiin prostituoituihin, suomalaisista alan harjoittajista ei uutisessa kerrota. Prostituoitujen valeostojutun yhteydessä todetaan prostituoitujen olevan pääosin *rajojen takaa lähialueilta tai lyhytaikaisella oleskeluluvalla muusta Euroopan maasta*. Tämä fakta ei estä korostamasta prostituoitujen afrikkalaista ja ennen kaikkea nigerialaista alkuperää.

Pirkanmaan poliisin mukaan prostituutio ei poistu *yksittäisiä naisia karkottamalla, vaan aukko paikataan uudella seksityöntekijällä jopa päivässä*. Poliisin mukaan naiset tietävät oikeutensa ja sen, ettei käännytys merkitse heille mitään. *Heidän poistetaan maasta valtion kustannuksella ja he tulevat seuraavalla koneella takaisin, kun rajavalvonta on käytännössä olematonta* (26.10.). Vaasan poliisi kertoo toisin: *Saimme kuitenkin tilanteen rauhoitettua, kun naiset karkotettiin*. Varmuutta parituksesta ei vaasalaisilla ole sen enempää kuin seinäjokelaisillakaan. Vaasasta kerrotaan: *Varmuutta siitä, että kyse olisi parituksesta, ei saatu ja myöskään Seinäjoella ei pysty sanomaan, oliko kyse parituksesta*. Naiset ovat prostituoituja, mikä ei ole rikosoikeudellisesti rankaistava teko. Uutisissa naiset leimataan kuitenkin yksiselitteisesti rikollisiksi, kun puhutaan heidän *poistamisesta, karkottamisesta ja käännyttämisestä*.

Kiinalaisnaisen raa'an tapon faktat selostetaan uutisessa lakonisesti. Tunteen ilmaisut on karsittu. Syrjintätapauksen selostus on puolestaan runsasta. Taustoja valotetaan vuolaasti,

vain henkilön kansallisuus jätetään kertomatta. Julkisen sanan neuvoston kehotusta jättää etninen alkuperä mainitsematta on tässä uutisessa kunnioitettu täydellisesti. Tarkoituksena on ehkä suojella asianomistajaa, joka haluaa pysyä julkisuuden ulkopuolella (siinä määrin kun se vielä on mahdollista).

Lokakuun 28. päivän uutinen on otsikoitu: *Viharikosepäilyt vähenevät arkikäsitksistä huolimatta*. Siinä toimittaja kertoo ihmisten käsityksen olevan sellainen, että viharikokset lisääntyvät, koska *poliittinen ilmapiiri lietsoo väkivaltaa*. Se, että hallituksen maahanmuuttolinja kiristyy, ja että media tukee kehitystä lähes kritiikittömästi, ei kaikei automaattisesti kuitenkaan lisää väkivaltaa toimittajan näkemyksestä huolimatta.

Ihmisten puheiden koveneminen voi olla jatkumo poliittisen puheen kovenemisestä. On myös mahdollista, että kyseessä on viestinnän tutkimuksessa havaittu ilmiö: vastakkainasettelun kulttuuri (Korpiola 2011), jossa rakennetaan leirejä eri näkemysten – maahanmuuttomyönteiset ja -kielteiset – ympärille. Näissä ryhmittymissä ääriajatuksat korostuvat maltillisempien kustannuksella. Puhe kovenee, kun verkosta löytyy vertaisryhmä ja samanhenkisten ryhmittymät kasvavat ja lujittuvat. Samanmieliset kannustavat uskoa oman ajatusmaailman paremmuuteen, jolloin vastakkainasettelun suurimmaksi ongelmaksi nousee ryhmien välisen dialogin puute. Dialogin puutteesta on huolissaan myös Raittila (2002). Kun valtamedia vaientaa rasistiset ja ennakkoluuloiset asenteet, ei maahanmuuttajien ja heihin vihamielisesti suhtautuvien välille pääse koskaan syntymään dialogia (mt., 88–90).

Yhteenvetojen tekeminen viharikostilastoista on ennen aikaista. Kuten tutkimuksen tekijä itsekin uutisessa kertoo: *Lukuihin vaikuttaa myös ilmoittamiskynnys*. Jutussa haastateltu asiantuntija ei usko pysyvään laskuun sen enempää kuin Sisäministeriön kansliapäällikkökään, joka on saanut Etnisten suhteiden neuvottelukunnasta viestiä rasismien lisääntymisestä. Toimittajan juttu ei vastaa otsikkoaan, mutta sen viesti muuttuu mielenkiintoiseksi, kun uutinen jatkuu: *viharikoksista epäillyistä joka neljäs on syntynyt muualla kuin Suomessa ja kantaväestöön kuuluvaa on halvennettu ”saatanan valkonaamaksi”*. Uutisen tarkoitus lienee muistuttaa lukijoita, että suomalaisessa rasismissa on kyse suomalaisiin kohdistuvasta uhasta siinä missä etnisiin vähemmistöihin.

Rikosuutisia kirjoitetaan maahanmuuttopolitiikan tapaan hallinnan kehyksestä. Äänessä ovat pääsääntöisesti viranomaiset. Myös toimittajat ottavat viranomaisen roolin ja omaksuvat

viranomaiskielen. Tiettyihin kansallisuuksiin kohdistuvaa kielteistä asennetta uusinnetaan ja ylläpidetään. Toiston avulla kansallisuuksia korostetaan ja leimataan rikolliseksi. Journalismi tukeutuu ajatukseen valtionhallinnon ensisijaisuudesta ja vallasta suhteessa vähemmistöihin.

6.5 Huumori

Viimeinen Aamulehden alakategoria on nimetty huumoriksi, sillä olematta vitsejä, lajityypin uutiset on kirjoitettu humoristiseen sävyyn. Niissä tarkasteltavaa kohdetta lähestytään joko ironian tai sarkasmin keinoin. Sarkasmin kohteena on kolme eri kansanedustajaa, perussuomalaiset ja romanit. Uutiset löytyvät taulukosta 14.

Huumori	Tullilla on paha potenssipulma 5.10.2011. Ei näytä turvapaikkaturismilta 5.10.2011. Väärin sammutettu, Päivi Lipponen 20.10.2011. Arhinmäki etukenossa 27.10.2011. Tästä puhutaan 31.10.2011.
---------	---

Taulukko 14. **Huumori** (AL)

Huumori-kategoriassa nauretaan viides lokakuuta tullin *potenssipulmalle*, joka on tätä nykyä ”pakolaispulmaa” suurempi ja turvapaikkaturismille, joka ei olekaan turismia. 20. lokakuuta nauretaan kansanedustajan innolle vastustaa rasismia siellä, missä rasismia ei ole. Kansanedustaja on jälleen sarkasmin kohteena 27. päivänä etiäisineen. Lokakuun viimeisenä päivänä nauretaan perussuomalaisille.

Uutisessa *Tullilla on paha potenssipulma* (5.10.) nauretaan ajatukselle pakolaistulvasta, joka suomalaisia joidenkin tahojen mukaan uhkaa. Ongelmana kun ei olekaan pakolaisten, vaan potenssilääkkeiden yhä kasvava määrä. *Rajojen yli tulee pakolaisia entistä vähemmän, mutta laittomia lääkkeitä rantautuu koko ajan enemmän.* Uutinen peilaa ajankohtaisia uutisia turvapaikanhakijoiden määrän vähenemisestä ja potenssilääkkeiden suosion kasvusta. Kaksi ajankohtaista faktaa nivotaan nokkelasti yksiin.

Ei näytä turvapaikkaturismilta -uutisessa (5.10.) näpäytetään kärkkäimmin turvapaikanhakijoiden hätää vähätteleviä ja Suomen ”vetovoimaa” korostavia tahoja. Uutisessa todetaan turvapaikanhakijoiden vähentyneen vuodesta 2009 samalla kun turvapaikansaajat ovat lisääntyneet. Uutisen loppukaneetin: *Tolkua on tainnut löytyä sekä lähtö- että tulopäässä* perusteella voinee tehdä sen johtopäätöksen, ettei kirjoittaja kuitenkaan halua haastaa mainittuja turvapaikanhakijoiden hätää vähätteleviä tahoja.

”*Väärin sammutettu, Päivi Lipponen*” -otsikoidussa uutisessa (20.10.) irvaillaan kansanedustaja Päivi Lipposelle (sd), joka Tampereen Voiman talon tuhopolton jälkeen älähti blogissaan olevansa valmis marssimaan rasismia vastaan. Jutun hupi on siinä, että sytyttäjiksi paljastuivat ulkomaalaistaustaiset ihmiset. Uutisessa pohditaan, *kumpi on suurempi rötös, tappavan tulipalon sytyttäminen vai parahtaminen rasismia vastaan väärässä paikassa?* Uutinen jatkuu fiktiivisellä tarinalla, jossa Lipponen ja Kimmo Kiljunen (sd) tuikkaavat irakilaisravintolan tuleen ja kiiruhtavat poliisille kertomaan – toinen rasisisesta rikoksesta, toinen viharikoksesta. Myöhemmin *paljastui, että kyseessä oli normaali kurdilainen vakuutus suunnittelu*. Toisten virheille on helppo nauraa. Proaktiivista rasismin vastustamista uutisessa tuskin kritisoidaan.

Arhinmäki etukenossa (27.10.) nauraa kulttuuri- ja urheiluministerille, joka *laukoo jo ennen kuin maali näkyy*. Tällä kirjoittaja viittaa siihen, kuinka ministeri oli jylissyt, ettei *maahanmuuttokriittisyyteen verhoiltua rasismia* saa tukea nuorisotyövaroilla, vaikkei mikään mainitun kaltainen nuorisotoiminta ole edes hakenut rahoitusta.

”*Tästä puhutaan*” -jutussa (31.10.) kyytiä saavat perussuomalaiset ja *herra Hakkarainen (PS)*. *Rasistisen töräytyksen vuoksi* Hakkarasta ei voi erottaa, sillä näin menetellen *ryhmän koko olisi noin kolme*, kirjoittaja pohtii. Naurun kohteena on perussuomalaisten eduskuntaryhmä, jonka muutamat jäsenet ovat saaneet paljon huomiota ulostuloistaan. Jo aiemmin tulini pohtineeksi, onko Hakkarainen syyllinen muukalaisvihan lietsomiseen vai median uhri. Totuus lienee jossain puolitiessä.

Sanomalehden uutislaajityyppinä huumori löytyi vain Aamulehdestä. Huumorin kehyksestä kirjoitetut uutiset saavat alkuperäisen merkityksen lisäksi lisämerkityksen. Toisaalta huumorilla voi myös pehmittää asioita. Huumorilla voi provosoida tahallaan, jolloin lukijalla kuluu hetki, ennen kuin hän löytää ilmaisulle oikean viitekehyksen. Viestin voi tietenkin myös tulkita väärin. Olennaista on viime kädessä vakavan erottaminen huumorista tai kiusoittelusta.

Morrealin (1987, 129–131) mukaan huumorin voi jakaa kolmeen teoriaan:

- 1) Ylemmyysteoriassa tunnetaan ylemmydentunnetta naurettavaa asiaa kohtaan,
- 2) Inkongruenssiteoriassa havaitaan inkongruenssia naurettavassa asiassa,
- 3) Huojennusteoriassa huumori johdetaan psykologisen vapautumisen tunteesta.

Aamulehden uutisissa huumori juontaa lähinnä ylemmydentunnosta (*Väärin sammutettu, Päivi Lipponen* (20.10.), *Arhinmäki etukenossa* (27.10.) ja *Tästä puhutaan* (31.10.)). Grunerin (1997, 147) mukaan on olemassa vain ylemmydentuntoon pohjautuvaa huumoria, koska ihmiset ovat taipuvaisia ilkeyteen.

Inkongruenssissa huumorissa naurattaa jokin, mikä rikkoo kaavan. Kyseessä on epäsuhtaisuus sen, mitä odotamme ja sen, mitä koemme, välillä tai yhteen sopimattomien elementtien yhdistäminen. (Morreal 1987, 130.) Tällaisesta huumorista esimerkin antavat Aamulehden uutiset: *Tullilla on paha potenssipulma* (5.10.) ja *Ei näytä turvapaikkaturismilta* (5.10.).

Huumorin alalajina ironia on myös retorinen keino, jolla pyritään suostuttelemaan ja vaikuttamaan. Huumori tuo uutiseen mukanaan myös lisämerkityksen, joka voi vaikeuttaa viestin tulkintaa. Ironian avulla lukija pyritään vakuuttamaan puhutun version paremmuudesta. Tällaisia versioita olisi näissä uutisissa se, etteivät kansanedustajat ole täydellisiä ihmisiä, vaan jotakin proaktiivisen, suulaan ja äkkipikaisen välimaastossa, ja että Suomen rajojen yli kulkee ihmisten lisäksi jatkuvasti myös muuta.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa ja vastaan esitettyihin tutkimuskysymyksiin kokoamalla yhteen analyysistä nousseet pääseikat. Tutkimuskysymyksethän olivat:

- 1 Miten maahanmuutto kehystetään suomalaisessa journalismissa?
- 2 Mitä maahanmuuttodiskursseja tuetaan (ja mitä vähätellään)?
- 3 Millainen on journalismin antama kuva suomalaisen yhteiskunnan moniarvoisuudesta?

Lisäksi pohdin muun muassa journalistisen sisällön kaksijakoisuutta, lähteiden eroja ja pyrin abstrahoimaan analyysin tulokset tasolle, jolla niitä voi tarkastella tätä tutkimusta laajemmalti.

7.1 Maahanmuuttojournalismin kehykset

Helsingin Sanomien ja Aamulehden analyysi osoitti, että näiden lehtien pääasiallisia kehystämisen keinoja ovat nimeäminen, narratiivinen rakenne ja kuvat. Kehystämisen keinoja analysoimalla tehdään näkyväksi journalismin hegemonisia asetelmia ja mahdollistetaan toisenlaisia tapoja ymmärtää maailma, mistä johtuen paljastuvien kehysten voima on viime kädessä niiden valinnassa (Horsti 2005, 71–72). Ja vaikka uutiset eivät välttämättä määrittelekään lukijan konkreetteja mielipiteitä, toimivat ne pääasiallisina julkisina diskursseina ymmärtää ympäröivän maailman ilmiötä. Yksinkertaistaen voidaankin todeta, että asia saadaan näyttämään halutunlaiselta valitsemalla siihen sopiva viitekehys.

Nimeäminen toimi kehystämisen keinona sekä Helsingin Sanomissa että Aamulehdessä. Kun jokin asia nimetään, se vahvistuu toiston avulla saaden osakseen legitimitettä (Sakki 2011). Nimeämällä asian tietty ulottuvuus saa näkyvyyttä ja pääsee toimimaan ensisijaisena määrittäjänä. Helsingin Sanomien maahanmuuttopoliittisen diskurssin keskiössä on ”laittoman maahanmuuton” nimeäminen. Poliitikkaa tulee kiristää, koska Suomeen pyrkivien joukossa on hyvinvointijärjestelmästä hyötymään pyrkiviä ihmisiä. Perheenyhdistämisprosessin kiristämisen ytimessä on ”huijareiden” haaviin saaminen. Myös Aamulehden politiikkauutisia kehystetään nimeämällä ”laiton maahanmuutto”, josta esimerkkinä käytetään avioliittotodistusten väärentämistä Länsi-Afrikassa ja toisaalta ”ryntäystä perheenyhdistämiin” ennen lainsäädännön tiukennusta. Myös esimerkiksi ”turvapaikkaturismi” on keino korostaa tiettyä asian puolta.

Nimeäminen kohdistuu tutkimusaineistossa ”laittomien siirtolaisten” lisäksi tiettyihin kansallisuusryhmiin kuten ”romanikerjäläisiin”, joista muodostetaan nimeämisen avulla homogeeninen ryhmä. Nimeämisen jälkeen ”romanikerjäläisiä” käsitellään massana, joka objektivoidaan. Romaniasta Suomeen tulleet kerjäläiset eivät enää ole yksilöitä, vaan ”ongelma”, johon yhteiskunnan on aktiivisesti puututtava. Samalla tavoin massana nimeltä ”ongelma” käsitellään myös turvapaikanhakijoita, joista käytetään yleisesti nimitystä ”pakolaiset”. Helsingin Sanomat uutisoi ”pakolaismäärien” eroista, siitä, kuinka ”pakolaisista halutaan lisää rahaa” ja kuinka ”pakolaisten ottaminen jakautuu”. ”Pakolaiset” ovat ongelma, jota on pyrittävä hallitsemaan. Aamulehdessä Romanian kerjäläisistä ei noussut aihekulttuuria, ei myöskään turvapaikanhakijoista.

”Pakolaiskeskustelua” kehystettiin Helsingin Sanomissa myös narratiivisen rakenteen keinoin. Narratiivisessa rakenteessa määritellään ensin ongelma ja sen syyt, sitten asiasta vedetään moraaliset johtopäätelmät ja esitetään ongelmaan ratkaisu (Horsti 2005, 77). Helsingin Sanomissa turvapaikanhakijoista uutisoitiin lokakuussa 2011 kuuteen otteeseen, viitenä eri päivänä. Narratiivi saa alkunsa uutisesta, jossa kerrotaan reilun 2000 ihmisen hakeneen turvapaikkaa syyskuun loppuun mennessä. Ongelmana on siis turvapaikanhakijat. Syy ongelmaan saadaan seuraavasta uutisesta, jossa kerrotaan Syyriasta paenneesta nuoresta miehestä ja korostetaan vielä, että syyrialaiset ovat nopeasti nousseet suurimmaksi hakijakansalaisuudeksi. Maailmalla tapahtuu kauheita, minkä vuoksi Suomi päätyy turvapaikanhakijoiden kohdemaaksi. Saman päivän toisessa uutisissa todetaan, ettei vastaanottokeskuksia ollakaan sulkemassa. Moraaliset johtopäätelmät vedetään seuraavissa jutuissa, joissa uutisoidaan kuntien olevan haluttomia vastaanottamaan turvapaikansaaneita ihmisiä ja turvapaikanhakijoiden jakaantuvan tästä syystä maahan epätasaisesti. ”Pakolaiskeskustelun” rinnalla kulkee Helsingin Sanomissa myös toinen narratiivi. Siinä kouluihin ehdotetaan maahanmuuttajakiintiöitä (ks. s. 37). Narratiivi liittyy aiempaan narratiiviin tarjoten ratkaisun sen määrittelemään ongelmaan.

Horsti (2005) nimesi oman maahanmuuttotutkimuksensa keskeisiksi kehyksiksi hallinnan kehyksen ja uhkakehyksen sekä laittomuuden kehyksen. Tämän tutkimuksen Helsingin Sanomien ja Aamulehden politiikkauutisten kehystämisessä voidaan hyödyntää samoja kehyksiä. Hallinta on ratkaisu uhkaksi koettuihin turvapaikanhakijoihin ja laitton siirtolaisuus syy maahanmuuttopolitiikan kiristämiseen. Uutisoinnissa toimittajat nojautuvat luotettavaksi katsomaansa viranomaislähteisiin ja omaksuvat viranomaiskielen. Tieto tarjoillaan lukijalle näistä kehyksistä käsin.

Helsingin Sanomien rikosuutisoinnissa vallitsevat kehykset liittyvät uhkaan ja uhkan edellyttämään hallintaan. Uutisissa uhkaa luo ennen kaikkea terrorismi, johon pureudutaan narratiivisen rakenteen keinoin. Terrorismiuutisissa lukijalle paljastuu jotain uutta aina uuden uutisen myötä. Ongelmana on islamistinen terrorismi ja terrorismiepäilyn takana rahan liikkuminen. Kahdesta potentiaalisesta syyllisestä toinen osoittautuu somalialaisiksi ja toinen Suomen kansalaiseksi. Somalialaiset yhdistetään terrorismiin ja Suomen kansalaisuuden saaminen näyttäytyy helppona ja perusteettomana.

Islamofobia tulee Aamulehdessä esiin aihekulttuurissa maahanmuuttoilmiö. Uutisoidessaan maahanmuuton ongelmista islam on Aamulehdessä esillä kolmesti. Kirjailija pelkää uskontojen sota, toimittaja kehottaa valppauteen terrorismitutkinnan vuoksi ja lähiömuslimit saattavat turvautua uskonnolliseen yhteisöön yhteiskunnan rakenteiden sijaan kuten tutkimus Ranskassa osoittaa. Myös Helsingin Sanomissa islaminuskolla on erityisasema. Uskontojen kohdatessa islam edellyttää valtiontoimia toisin kuin esimerkiksi hinduismi. Toisaalta islamistit pelottavat muttei Suomen aktiivisin äärioikeistolainen ryhmä Kansallissosialistisen Suomen vastarintaliike.

Jalosen (2011, 322–332) mukaan poliittiset virtaukset ovat olleet suotuisia muslimivastaiselle liikehdinnälle ympäri Eurooppaa. Näin näyttäisi olevan myös Suomessa. Monikulttuurisuuden kritiikkiin ohjelmansa pukeneet siirtolaisvastaiset ja erityisesti islamofobiset populistiset puolueet ovat myötätulessa kautta Euroopan. Vuonna 2009 Sveitsi kielsi kansanäänestyksessä minareettien rakentamisen ja vuotta myöhemmin Ranska kielsi lailla kasvot verhoavan asusteen käyttämisen julkisilla paikoilla.

Rikosuutisten toinen narratiivi kertoo seksistä ja parituksesta ja löytyy sekä Helsingin Sanomista että Aamulehdestä. Molemmissa lehdissä ongelmana on Suomeen tulevat ulkomaalaiset seksityöläiset ja syynä tähän maahantulon lepsu valvonta. Lopputulos on se, että seksityöläiset eivät piittaa käännästämisestä, vaan tulevat Suomeen yhä uudestaan. Ratkaisuksi ei ole tarjota muuta kuin ihmetystä ja korostaa sitä, että kyseessä on nimenomaan nigerialaiset. Vaikka prostituutioon alistuvat (antautuvat tai ryhtyvät) myös muiden maiden kansalaiset suomalaiset mukaan lukien, nigerialaisuus alleviivataan lehdissä moneen otteeseen. Stereotypia nigerialaisprostituoidusta, rikollisesta, muodostuu ja vahvistuu. Kuitenkin Raittilan ym. (2002, 206) mukaan juuri yleistä ja stereotyyppioita tulisi välttää ja samalla huomioida otsikointi, kuvavalinnat ja tilastoinnin tapa, sillä jo

journalismin kieli itsessään (pelkistykset, iskeyvyys ja asioiden esittäminen vastakohtien ja konfliktien avulla) rakentaa me–he -vastakkainasettelua.

Maahanmuuton kehystämisessä hyödynnettiin molemmissa lehdissä nimeämisen ja narratiivisen rakenteen lisäksi myös kuvia. Kuvia käytettiin Helsingin Sanomissa runsaasti eri uutisten yhteydessä, mutta eniten niillä kehystettiin afrikkalaisista sekä muslimeista tai islamista kertovia uutisia. Afrikkalaiset esiintyivät ennen kaikkea lehden ruokauutisissa mutta afrikkalaiset sukujuuret omaavat suomalaiset koristivat kuvillaan myös muita juttuja. Uutisten afrikkalaiset kehystettiin suomalaiseen ruokakulttuurin tervetulleita uusia elementtejä tuoviksi ihmisiksi. Afrikkalaisuus nähtiin lähinnä eksoottisena asiana.

Afrikkalaiset ovat siis Helsingin Sanomien mukaan toisaalta itseään myyviä prostituoituja rikollisia, toisaalta suomalaista ruokakulttuuria uudistavia eksoottisia ihmisiä. Saman kahtiajaon tutkimuksissaan havaitsivat myös Horsti (2005, 278) ja Haavisto (2011b). Haaviston mukaan sanomalehtien kirjoittelu oli sekä maahanmuuttajia leimaavaa, että heidän menestystään alleviivaavaa. Horsti (mt.) havaitsi kaksijakoisuuden journalistisen kentän lisäksi muuallakin yhteiskunnassa.

Muslimeja tai islamia koskevia uutisia kuvat kehystivät sekä Aamulehdessä että Helsingin Sanomissa. Helsingin Sanomien kuvissa uskonto näyttäytyy vanhoillisena ja vieraana. Kuvissa sekä nuorten että vanhojen naisten päät on hunnutettu. Nuori huivipäinen nainen opettaa islaminuskontoa uudesta oppikirjasta kertovassa jutussa, kun taas yksi vanhempi nainen esiintyy Joutsenon vastaanottokeskuksen käytävällä ja toinen lieksalaisessa kaupassa. Yhdessä Lieksan rasismista kertovan uutisen kuvassa muslimimiesten joukko on kokoontunut rukoilemaan. Muslimimiehet kehystetään puolestaan uhmakkaiksi, jopa aggressiivisiksi ja siten pelottaviksi. Lieksan rasismista kertovassa uutisessä esiintyy kolme tuimannäköistä somalialaista miestä, joiden kuvateksti kertoo olevan vihaisia. Muslimien ranskalaisesta yhteiskunnasta vieraantumisesta kertovia tutkimustuloksia Aamulehti kehystää puolestaan kuvalla, jossa neljä suomalaispoliisia pitää maassa jotakuta neljän muun poliisin päivystäessä ympärillä. Uskonnon mukanaan tuomasta väkivallasta kielii myös kirjailija Jari Tervon kuvalla varustettu iso uutinen tämän suurimmasta pelosta, siitä, että kristittyjen ja muslimien välille syttyy sota.

Maasilta ym. (2008, 62–63) ovat tutkineet islamia suomalaisissa joukkoviestimissä ja todenneet, että journalismi uusintaa eurooppalaista perinnettä, jossa islamia pidetään

väkivaltaisena uskontona. Muslimit kuvataan yksiulotteisina ja väkivaltaisina ja islam tulee esiin terrorin ja poliittisen väkivallan yhteydessä. Toisaalta mitä sirpaleisempi mediamaisema, sitä yksinkertaisempi tarinankerronta menestyy (Korpiola 2011). Helsingin Sanomista löytyy muslimeja kuitenkin myös toisenlaisissa yhteyksissä. Keravalaistunutta muslimikirjailijaa ei esitetä pelottavana sen enempää kuin suomalaisen naisen algerialaisrakasta tai Syyriasta paennutta miestä.

Helsingin Sanomissa yhteiskuntakriittinen taide -alakategoria (ks. lisää s. 44) toi lehdessä esiin viimeisen kehyksen. Säilöönottokeskuksiin lukittujen ja lomakkeita lomakkeiden perään täyttämään vaadittujen turvapaikanhakijoiden ongelmat kehystettiin ”byrokratian pyörien pyörimiseksi” tai liialliseksi byrokratiaksi. Nimesin kehyksen byrokratian kehykseksi. Kehyksen puitteissa kirjoitetut maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin liittyvät yhteiskunnallisista epäkohdista kertovat uutiset nimeävät syyksi byrokratian. Byrokratia on persoonatonta, ihmisistä huolimatta ennalta määrätyllä tavalla toimivaa järjestelmä ja asemaan liittyvää yksisuuntaista vallankäyttöä, jossa joustavuudelle tai luovuudelle ei jää tilaa (Kira 2003, 15–16). Byrokratian kehyksen näkökulmasta maahanmuuton problematiikkaan ei löydy ratkaisua. Kysymys on viime kädessä moraalinen. Mikäli länsimainen hyvinvointi rakentuu ennalta määritetylle byrokraattiselle järjestelmälle (mt., 15), ja maailma on siinä määrin deterministinen, niin mikä on yksilön moraalinen vastuu asioissa, joihin hän ei voi vaikuttaa? Oli tuo yksilö yksityishenkilö tai poliitikko. Ja missä määrin yksilön oikeudet ylipäänsä voivat toteutua ilman vastaavia velvollisuuksia ja vastuuta?

Aamulehdessä maahanmuuttouutisia kehystettiin vielä parilla keinolla – toinen niistä on huumori. Huumorin kehyksestä kirjoitetuissa uutisissa tehokeinona käytettiin ironiaa tai sen alalajia sarkasmia. Huumori kevensi Aamulehden siirtolaisia koskettavia uutisia lähinnä ylemmydentuntoon vedoten. Nauru on ennen muuta pilkantekoa, jossa nauretaan väärin tehneelle (Morreal 1987, 129). Väärin tehneen asemaan ovat Aamulehdessä joutuneet poliitikot, joiden virheille ilkeillään. Huumori voimaannuttaa ja auttaa selviämään arjen vastoinkäymisissä. Ehkä parhaimmillaan sen avulla voi nauraa itselleen tai käsitellä omia ennakkoluulojaan ja pelkojaan.

Viimeinen havaitsemani kehys, josta käsin Aamulehti maahanmuutosta uutisoi, oli se, että maahanmuuton kuuluu aiheuttaa ihmisissä huolta. Tämä huolen kehys tuli eksplisiittisesti esiin vain yhdessä uutisessa otsikolla ”Miksei maahanmuutto huolestuta ihmisiä?” (AL

7.10.2011), mutta koska kehyksen sisältö on mielestäni varsin merkittävä, uhraan sille tässä muutaman ajatuksen. Van Dijkin havaintojen mukaan (2000, 38) maahanmuuttajia ja etnisiä vähemmistöjä koskevat uutisaiheet ovat aina jotakin seuraavista: uusien (laittomien) maahanmuuttajien saapuminen, uudet maahanmuuttopolitiikan linjaukset, maahanmuuttajien vastaanoton ongelmat (esimerkiksi asuttaminen), sosiaaliset ongelmat (esimerkiksi työttömyys ja toimeentulo), valtaväestön suhtautuminen maahanmuuttajiin, keskittyminen maahanmuuton mukanaan tuomiin uhkiin kuten väkivaltaan, huumeisiin ja prostituutioon sekä poliittinen vastaus uhkaan: maahanmuuton rajoittamistoimet, karkottaminen jne. Sinänsä neutraalista aiheesta löydetään hänen mukaansa aina negatiivinen aspekti, jolla maahanmuutto kehystetään uhkaksi ja etniset suhteet problemaattisiksi. Tämä kertoo hänen (mt., 48–49) mukaansa länsimaitten uudesta rasismista, etnisestä ja rodullisesta epätasa-arvosta; systemaattinen vähemmistöjen esittäminen negatiivisessa valossa edesauttaa negatiivisten asenteiden, stereotyyppien, ennakkoluulojen ja ideologioiden syntyä ja ylläpitoa ja uusintaa siten rasismia.

7.2 Maahanmuuttodiskurssit

Diskurssin käsitettä ei voi palauttaa yhteen ainoaan määritelmään (Pietikäinen 2000, 56–65), mutta ne ovat kuitenkin kehyksiä laajempia puhetapoja, joten yksi diskurssi voi sisältää useita kehyksiä (Horsti 2005, 64). Molemmat ovat osa vallan käyttöä. Median valta on ennen kaikkea määrittelyvaltaa, jossa joillekin näkökulmille avautuu paikka julkisuudessa samalla kun toisten pääsy sinne estetään (van Dijk 2000, 36). Silloin kun median diskurssi ei tarjoa vaihtoehtoisia näkökulmia asioihin, se väärinkäyttää valtaansa ja vakiinnuttaa diskursiivista ja kognitiivista hegemoniaansa (mt., 37). Maahanmuuttoon liittyvien eri diskurssien erittelyn sijaan kiinnostavampaa tässä tutkimuksessa onkin diskurssien välinen suhde eli se, mitkä diskurssit hegemonisoivat ja mitä vähätellään tai vaiennetaan.

Analyysini perusteella Helsingin Sanomissa lokakuussa 2011 kamppailevat diskurssit liittyvät maahanmuuttopolitiikan kiristämisen tarpeeseen, siirtolaisten työllistämiseen, kerjäläisongelmaan ja asuinalueiden eriarvoistumiseen. Aamulehdessä kilpailevat diskurssit kamppailevat perheenyhdistämisen kriteerien kiristämisessä ja siirtolaisten työllistämisen tarpeessa.

Maahanmuuttopolitiikkaa hallitseva diskurssi henkilöityy lokakuussa sisäministeri Räsäseen (Kd.) ja korostaa, että taloudellisesti vaikeina aikoina kiristystä tarvitaan myös maahanmuuttoon. Säästöjä tulisi saada lakkauttamalla vastaanottokeskuksia, joihin tulevien

ihmisten määrää olisi saman logiikan mukaan vähennettävä. Turvapaikanhakijoiden määrä vähenee, mikäli maahanpääsyn kriteerejä tiukennetaan, ja se onnistuu, kun katsotaan, etteivät hakijan kohdalla kiduttamisen, poliittisen vainon tai kuoleman uhan kriteerit täyty. Perheenyhdistämisprosessia tiukentamalla ei mainittuja säästöjä kuitenkaan saavuteta. Myös perheenyhdistämistä halutaan rajoittaa, sillä diskurssin mukaan yhteiskunta on päävastuussa uusien perheenjäsenten elättämisessä. Näin ei kuitenkaan ole vietnamilaisen perheenisän laita. Työssäkäyvän miehen vaimoa, jolle niin ikään on luvassa töitä, uhkaa karkotus. Isältä evätään mahdollisuus perhe-elämään liian pienten tulojen takia.

Talouspoliittinen diskurssi korostaa lisääntyvää maahanmuuton tarvetta yhteiskunnan toimivuuteen liittyvistä työpoliittisista syistä. Palvelut on turvattava suomalaisten eläköityessä, jonkun on hoidettava vanhoja ja sairaita, siivottava jne. Toisaalta jo Suomessa asuvat siirtolaiset tulee saada yhteiskunnan kannalta tuottaviksi sen sijaan että he nyt kuluttavat yhteiskunnan varoja. Helsinki on jo myöntänyt lisäbudjetin siirtolaisten työllistymiseen. Elinkeinoelämässä vaikuttavien naisten mielestä työelämään pyrkivien siirtolaisten kielitaitovaatimuksia tulisi madaltaa. Heidän näkemyksensä mukaan suomen kielen oppii varmimmin työtä tekemällä. Ulkomaisen työvoiman ja siirtolaisten työllistämisen tarvetta korostavan diskurssin kanssa kilpaileva diskurssi pyrkii kuitenkin tyrmäämään edellisen. Siirtolaiset ovat toisen uutisen mukaan liian ammattitaidottomia. Toisessa kerrotaan, etteivät he ainakaan osaa riittävästi suomea, jotta voisivat esimerkiksi ajaa taksia navigaattorin avulla.

Poliittis-yhteiskunnallisen diskurssin mukaan Romaniasta ja Bulgariasta Suomeen tulleet romanit ovat turisteja, koska Euroopassa ei tapahdu ihmisoikeuksien loukkauksia tai vainoa syntyperän vuoksi. Kotimaissaan vainottujen, syrjittyjen ja eristettyjen romanien pääasiallinen toimeentulo Helsingissä on kerjääminen. Romanianlaiset on nimetty romanikerjäläisiksi. Kerjäämisen kriminalisoinnista on jo keskusteltu. Romanian (ja Bulgarian) romanit ovat turvapaikanhakijoiden ja pakolaisstatuksen saaneiden kaltainen taakka, sillä he näkyvät Helsingin katukuvassa ja aiheuttavat häiriöitä. Kilpaileva diskurssi kertoo nukketatteriohjaajan ihmettelevän, kuinka huonosti suomalaiset muistavat oman historiansa, jossa köyhyyttä lääkittiin kerjäämällä. Valtadiskurssin vastainen on myös toinen juttu, jossa kritisoidaan (romani)pullojenkerääjien verovelvollisuutta ihmetellen, miksi musisoinnista saa pyytää rahaa vastineeksi, muttei pullojenkeruusta.

Yhteiskunnan eriarvoistumisesta kertova diskurssi leimaa ongelman aiheuttajaksi nimenomaan maahanmuuttajat puhumalla ”maahanmuuttajalähiöistä”, ”maahanmuuttajakouluista”, ”valkoisesta paosta” ja ”slummiutumisesta” sekä kirjoittamalla aiheesta koko sivun juttuja isoilla otsikoilla. Maahanmuuttajien aikaansaamalla eriarvoistumisella kehystetään jopa tarvetta kuntauudistukseen. Vaihtoehtodiskurssi sinnittelee vastaan kieltämällä rakenteellisten tekijöiden olevan maahanmuuttajien syytä ja muistuttamalla, että paremmin ja heikommin toimeentulevien asuinalueita on aina ollut.

Aamulehdessä maahanmuuttopolitiikan kiristämisen diskurssia konstruoidaan siitä näkökulmasta, että ennen kaikkea Afrikassa asiakirjoja on tapana väärentää Suomeen pääsemiseksi. Suomi on diskurssin mukaan niin houkutteleva maa, että afrikkalaiset ovat valmiita sortumaan rikoksenpolulle varmistaakseen pääsyn Pohjolan luvattuun maahan. Maahanmuuttoyksikön johtaja tukee diskurssia ennustamalla rasismien lisääntyvän, mikäli viranomaiset eivät ole riittävän ankaria perheenyhdistämislinjauksissa. Kilpaileva diskurssi perustuu samaan uutiseen kuin Helsingin Sanomissa. Hanoista työn perässä Kauhajoelle muuttaneen vietnamilaisisän perhe ei ole tervetullut Suomeen. Diskurssissa hahmotellaan työelämän tarpeitten ja politiikan välistä kuilua, joka kuitenkin jää ilman vahvistusta.

Aamulehden aihekulttuurin maahanmuuttoilmiö aihealakulttuurit ovat työelämä, ongelmat ja Perussuomalaiset. Näistä kaksi jälkimmäistä pyrkii hegemonisoimaan ”maahanmuutosta koituu yksinomaan ongelmia” -diskurssilla. Työelämän uutisointi panee kuitenkin kampoihin ja talouspoliittinen diskurssi hallitsee. Se tuo esiin ulkomaisen työvoiman tarpeen ennustaen, että ulkomaisista tekijöistä vielä kilpaillaan. Samalla linjalla on työllistämisen merkitystä syrjäytymisen ehkäisemisessä korostava puheenvuoro, jossa alleviivataan siirtolaisten työhalut pienelläkin palkalla. Kolmannessa uutisessa kerrotaan kiinalaistytön kokemuksesta suomalaisella työpaikalla. Poliitikot jäävät tässä diskurssissa altavastaajan asemaan. Kokoomuksen edustaja ei usko siirtolaisten ratkaistavan lääkäripulaa, perussuomalaisen sanoma on vähemmän triviaali: ”Tervetuloa vaan ulkomailta tänne työtä tekemään, mutta ei olemaan”. Molemmista lehdistä löytyvä ulkomaisen työvoiman tarvetta nyt ja lähitulevaisuudessa alleviivaava talouspoliittinen diskurssi on Aamulehdessä vallitseva. Helsingin Sanomissa kilpaileva diskurssi panee voimakkaasti kampoihin.

Näyttää siltä, että maahanmuuttojournalismia hegemonisoi diskurssi, jossa maahanmuutto konstruoidaan ennen muuta ongelmaksi. Diskurssissa Suomeen pyrkivät ihmiset, turvapaikanhakijat yleisesti ja romanit erityisesti, aikaansaavat ongelmia; asuinpaikkojen

kurjistumista ja lisääntyvää työttömyyttä, joihin tulee vastata maahanmuuttopolitiikkaa kiristämällä. Vähäteltäviä diskursseja ovat Suomen ikärakenteesta juontuva työvoimantarve ja siirtolaisten mahdollisuus vastata tähän tarpeeseen sekä se, että maahanmuuton mukanaan tuomat ”ongelmat”; huono taloudellinen tilanne tai asunto-, vero- ja sosiaalipolitiikka juontuvat ennen kaikkea lainsäätäjien ja toimeenpanijoiden toimista.

7.3 Yhteiskunnan moniarvoisuus

Vastaan viimeiseen tutkimuskysymykseen lähestyen sitä kahdelta eri suunnalta. Ensimmäisenä keskustelen siitä, miten journalismi uusintaa suomalaista kulttuuria määritellen samalla muita kulttuureja suhteessa suomalaisuuteen. Tämän jälkeen pohdin julkaisuuteen pääsyä ja siellä käytävää dialogia. Näiden polkujen kautta pyrin mahdollisimman lähelle yhteiskunnan moniarvoisuuden kysymystä.

Kuka on suomalainen? Helsingin Sanomien uutisten analysointi osoittaa, ettei rajanveto ”meidän” ja ”muiden” välillä perustu objektiivisiin kriteereihin, vaan Suomeen muuttanut ulkomaalainen jää pysyvästi suomalaisuuden määritelmän ulkopuolelle. Rajanveto (me–muut) näkyy siinä, että Suomeen muuttava ulkomaalainen on ulkomaalainen vielä kansalaisuuden saamisen ja kielen oppimisen jälkeenkin (Lepola 2000, 370). Jopa Suomessa syntynyt, suomalaisen vanhemman omaava henkilö jätetään suomalaisuuden määritelmän ulkopuolelle kuten Helsingin Sanomien ”suomalais-kamerunilainen” tanssijatar tai ”suomalais-turkkilainen” graffitin tekijä.

Lepolan (2000, 379–380; 384–385) mukaan monet ihmisten ja valtioiden suhdetta hahmottavat ajatusmallit liittyvät kansallisvaltioideologiaan kuten ”oma maa”, ”kansakunta”, ”kansalainen” tai ”maan tapa”. Kansallisvaltioideologian mukaan ”me suomalaiset” päätämme, mikä maassamme on sopivaa tai sopimatonta ja pidämme kysymystä käytäntöjen ja arvojen konfliktissa universaalina kuten ihmisoikeudet tai ruumiillinen koskemattomuus. Tällaisia ajattelumalleja on muokattava, mikäli monikulttuurisuutta ja -arvoisuutta halutaan toteuttaa. Monikulttuurisuus edellyttää, että kaikkia Suomessa asuvia pidetään yhteiskunnallisesti ja poliittisesti täysivaltaisina. Täysivaltaisuus ei voi toteutua, mikäli Suomessa asuvia ei osata ajatella muina kuin ”ulkomaalaisina”.

Laclau ja Mouffen (2001) teoretisoinnin mukaan me suomalaiset -puhetta rakennetaan myyttien kautta. Talvisota, sisu ja sauna sekä jääkiekko ovat suomalaisuuden

rakennusaineita. Ajan kanssa näistä rakennusaineista tulee kyseenalaistamattomia imaginaareja, jolloin kosketuspinta todellisuuteen on enää retorinen. Imaginaareja ei saa ylikuormittaa, ettei ajatus kansallisesta ykseydestä tyhjene. Muualla kuin Suomessa syntyneet tai ulkonäöltään kantasuomalaisesta poikkeavat eivät mahdu suomalaisuuden käsitteeseen. Maahanmuuttajia voidaan kuitenkin hyödyntää suomalaisuusdiskurssissa. Koska kansallinen trauma uusintaa identiteettiä, voidaan ”maahanmuuttajien invaasiosta” rakentaa tällainen traumaattinen kokemus, jonka avulla suomalaisuutta onnistutaan uusintamaan. Aika ennen maahanmuuttajia ja aika siirtolaisten Suomeen rantautumisen jälkeen voidaan polarisoida tavalla, jossa ennen oli kaikki hyvin ja nyt huonommin. Yksinkertaistava populistinen puheenparsi tarjoaa ratkaisuksi sen, että ”laittomat maahanmuuttajat” käännytetään rajalla ja ”pakolaisia” autetaan heidän omassa maassaan. Asiat yksinkertaistetaan eikä niistä puhuttaessa käytetä täsmällisiä vaan epäselviä termejä. Asioiden taustat jätetään selvittämättä.

Perussuomalaisten julkisuuteen nousu tarjoaa sekin näkökulman suomalaisuuden rakentamiseen. Perussuomalaisten kampanja laadittiin huolella. Soini puolueen johtohahmona ja populistinen ja nationalistinen puhe ryhmään kiinnittävänä voimana loivat fantasiaa yhdestä yhtenäisestä kansasta ilman erillisiä merkityksenantoja. Liikkuvat äänestäjät valpastuivat siinä missä nukkuvatkin. Rajanvedolla suomalaiset vs. maahanmuuttajat maahanmuutto politisoitiin. Maahanmuutosta ja suomalaisten hyvinvoinnista tehtiin nollasummapeli. Retoriikkaan kiinnitettiin huomiota huolella ja esimerkiksi vastakkainasettelu ”vanhojen” (lue: korruptoituneet) ja ”uusien” puolueiden välillä onnistui erinomaisesti. Itsensä nimeäminen *maahanmuuttokriittiseksi* puolueeksi antoi etulyöntiaseman suhteessa niihin, jotka olivat asiasta toista mieltä, sillä heille jäi vain vastareagoinnin mahdollisuus. Perussuomalaiset pääsivät itse määrittämään, mitä maahanmuuttokriittisyys tarkoittaa ja käyttivät määrittelyvaltaansa tehokkaasti.

Myös me-retoriikalla uusinnetaan suomalaisuutta. Sillä luodaan mielikuva yhtenäisestä kansasta, kielestä, historiasta ja kulttuuriperimästä. Seuraava lainaus on Vaikeneminen kielletty -otsikoidusta uutisesta (HS 2.10.2011):

”Tiedämme siis, että uskonnollisissa ja etnisissä yhteisöissä tapahtuu pahoja asioita. Niille tekee mieli heristää sormeja ja sanoa, että eihän noin sovi käyttäytyä. [...] Usein näemme vähemmistöistä vain negatiiviset puolet ja kohtelemme niitä sen mukaan.”

Suomalaisuuden ohessa journalismi uusintaa myös muita kansallisuuksia. Afrikkaan yhdistetään Helsingin Sanomissa eksotiikka ruoan ja rakkauden (ilman yhteistä kieltä) myötä, mutta myös heikko kotoutuminen, vanhoillinen ja pelottava uskonto, läntisen maailman vastakohtaisuus, seksirikollisuus ja hinku päästä Suomeen yhteiskunnan tuilla elämään. Aamulehden Suomi on yksikulttuurinen ja yksiarvoinen. Tampereen ja sen lähiseutujen arjessa eri kulttuurit eivät kohtaa luonnollisissa tilanteissa. Kosketuksen vierauteen löytää teatterista, Omenahotelleista ja niistä lähiöistä, joissa Tampereen seudun kolmeprosenttinen siirtolaisväestö asuu. Islam on joka tapauksessa kasvava uhka.

Mikäli Suomeen jäädäkseen tulleita siirtolaisia ei lueta mukaan yhteiskuntaan, voi kehitys johtaa Eräsaaren (2005) viitoittamalla tiellä. Ekskluusio eli pääsemättömyys yhteiskuntaan ja sen instituutioihin, voi raunioittaa hyvinvointivaltion. Syrjäyttäminen muodostaa käsitteellisesti ja vuorovaikutuksellisesti hämäriä rinnakkaismaailmoja. Uhkakuvana on ”apaattinen osallisuus”, jolla Eräsaari tarkoittaa syrjäytyneen kiinnittymistä yhteiskuntaan pelkällä puutteellaan. Siitä, että yhteiskunnan ja sen instituutioiden ulkopuolelle jätetyt nähdään enää vain oman dynamiikkansa kuvauksissa, on vaara kaikille.

Maahanmuuttajat pääsivät Helsingin Sanomissa ääneen lähinnä rasismin kokemuksia kartoittavassa gallup-tutkimuksessa sekä Lieksan ongelmista kertovissa uutisissa. Aamulehdessä ulostulot olivat vieläkin vähäisempiä. Siirtolaisten näkemystä ei kysytä, vaikka kyse *heidän* työllistymisestään, kieli- tai ammattitaidostaan tai vaikkapa perussuomalaisten kansanedustajien sanomisista. Pääsy puhumaan omalla äänellään journalismin kentälle on ilmeisen rajattua. Ja kuitenkin juuri valtamedian pitäisi heijastaa yhteiskuntaa, ei etnisten vähemmistöjen erillisjulkisuus (Suihkonen 2003, 59–60).

Raittilan ym. (2002, 204–205) mukaan myös rasististen argumenttien pääsyä julkisuuden kentälle rajoitetaan. Heidän mukaansa julkisuuden areenalle pitäisi päästää myös ne, jotka omaavat eniten kielteisiä asenteita vähemmistöjä kohtaan eli nuoret miehet, vähän koulutetut ja maaseudulla asuvat.

Näyttää siltä, että maahanmuuttovastaiset ajatukset on vaiennettu nopeasti sen jälkeen, kun Suomesta tuli maahanmuuttomaa 1990-luvulla. Maahanmuuttovastainen vastayhteisöllisyys on elänyt omaa rinnakkaistodellisuuttaan ensin omissa pienissä sisäpiireissä ja kotiutunut sitten sosiaalisen median arkipäiväistyttyä yhä suuremman joukon keskuuteen.

Perussuomalaisten vaalivoittoa vuoden 2011 vaaleissa voi mielestäni pitää tämän maahanmuuttovastaisen vastayhteisöllisyyden ulostulona valtamediassa.

Rasismin lisäksi vihapuhe ovat esimerkkejä tämän päivän vastayhteisöllisyydestä. Euroopan yli 2000-luvun alusta alkaen kulkenut islamofobinen aalto on yhdistynyt ”perinteisen” rasismin kanssa. Seurauksena on ollut rasistista puhetta ja vihapuhetta internetissä, mutta myös suoraa toimintaa. Korpiolan (2011) mukaan lääke vastayhteisöllisyyteen on dialogi. Kypsään demokraattiseen julkisuuteen tarvitaan mukaan kaikki mahdolliset tahot intellektuelleista asiantuntijoihin kaikkine emotioineen ja ratioineen (mt.), niin suvaitseva eliitti kuin ennakkoluuloisetkin (Raittila ym., 2002, 204).

Kaivattu dialogi muistuttaa Dryzekin (2000) deliberatiivista demokratiaa, jota hän pitää edustuksellista demokratiaa parempana ratkaisuna moniarvoisten yhteiskuntien ongelmiin. Deliberatiivinen demokratia vaatii areenakseen autonomisen julkisen tilan, jossa käyty julkinen keskustelu vaikuttaisi lakeihin, politiikkaan, asenteisiin ja kulttuurisiin käytäntöihin. Keskustelu muokkaisi intressejä ja mielipiteitä ja sallisi kaikenlaisen väkivallattoman kommunikaation. Dryzekin mukaan vain yhteisöllinen ja reflektiivinen kommunikaatio mahdollistaisi yksilöiden preferenssien muodostumisen, muokkautumisen ja poliittisen oppimisen.

Palautan lopuksi mieleen Fraserin (1996) taloudellista uudelleenjakoa ja tunnustamisen politiikkaa vertailevan taulukon yksi, jonka avulla pyrin viimein vastaamaan kolmanteen tutkimuskysymykseen: Millaisena näyttäytyy suomalaisen yhteiskunnan moniarvoisuus? Arvioin Fraserin ajatusten tarjoamasta oikeudenmukaisuutta korostavasta näkökulmasta journalismin heijastamaa kuvaa poliittisesta ajattelusta ja yhteiskunnan moniarvoisuudesta.

Suomalainen politiikka näyttää painottavan erilaisuuden hallinnassa ennen kaikkea taloudellista uudelleenjakoa. Taloudellinen uudelleenjako korostaa erilaisten resurssien ja hyödykkeiden jakoa (Fraser, 1996, 3) niitä tarvitseville. Tätä näkökulmaa puoltaa myös ajatus Suomesta ”vetovoimaisena” turvapaikanhakijoita vastaanottavana maana, mikä tulee ilmi esimerkiksi Horstin (2005, 153) työssä. Yhteiskunta tasaa tulo- ja toimeentuloeroja voimakkaasti. Sen sijaan kulttuurisen oikeudenmukaisuuden ongelma on lähinnä mediaan kohdistuneitten tutkimusten tasolla. Valtakulttuurin dominanssi, vierauden stereotyyppittäminen ja siirtolaisten äänen vaijentaminen tulevat toistuvasti esiin, myös tässä tutkimuksessa, ilman minkäänlaisia seurauksia poliittisella tasolla ellei nyt sitten vihapuheen

sanallista tuomitsemista oteta lukuun. Kulttuurinen oikeudenmukaisuus ei toteudu, sen tarvetta ei edes tunnisteta politiikassa. Kulttuurien monimuotoisuuden arvostaminen korostuu sen sijaan puheissa poliittisellakin taholla, mutta representaatio- ja kommunikaatiokäytänteiden tasolle se ei yhteiskunnassa yllä. Tästä kertovat tämänkin tutkimuksen tulokset, joissa journalismi uusintaa erilaisuutta asettamalla vastakkain tuttu ja vieras ja korostamalla erilaisuutta samankaltaisuuden sijaan, luomalla kansallisuuksista yksiulotteinen kuva, liittämällä yhteen uskonnon ja uhan ja vaikenemalla ongelmien todellisista syistä. Kulttuurisen alistamisen lopettaminen edellyttää tässä suhteessa vähemmistöjen edustajien hyväksymistä yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi ja kannustamista yhtäläiseen osallistumiseen sosiaalisessa elämässä. Kun vähemmistön edustajia alkaa näkyä kaupankassoilla, tarjoilijoina tai vaikkapa politiikassa, niin luulisi vierauden karisevan.

8 POHDINTA

Tässä tutkimuksessa havaittuja maahanmuuton kehyksiä ja diskursseja voi pitää verrattain heikkoina, sillä viitteitä niistä löytyi vain osasta uutisia. Toisaalta voidaan olettaa, että seurantajakson pidetessä, myös kehykset ja diskurssit vahvistuvat. Tutkimuksen validiteettia lisää joka tapauksessa se, että aiemmat tutkimustulokset osoittivat samansuuntaista päätelmiä kehysten suhteen kuin tässä tutkimuksessa saadut. Tutkimustulosten validiteettia arvioitaessa on toisaalta huomioitava, että journalismi on vain yksi median maahanmuuttodiskurssia konstruoiva ulottuvuus. Muunlaisia ulottuvuuksia tarjoavat tietenkin aikakauslehdet ja ajankohtaisohjelmat sekä esimerkiksi kaunokirjallisuus ja populäärikulttuuri.

Tämän tutkimuksen merkittävyys tutkimuskentällä liittyy viime kädessä kysymyksiin julkisuudesta ja siitä, keitä sinne päästetään sekä vastayhteisöllisyydestä ja syntipukkien osoittamisesta. Muutokset julkisuuden kentällä liittyvät ennen kaikkea sosiaalisen median mahdollistamaan julkiseen keskusteluun ja tässäkin tutkimuksessa voimakkaasti esiin tulleisiin median tarinallisuuteen ja vastayhteisöllisyyden ilmiöön, jossa joukkoidentiteetti syntyy jonkun yhdessä vastustettavan ilmiön tai ihmisryhmän kautta (Korpiola 2011). Ne, joiden pääsy julkisuuteen estetään, voivat halutessaan hakeutua sosiaaliseen mediaan ja saada sitä kautta ajatuksilleen kannatusta ja vahvistusta oli kyse sitten muukalaisvastaisuudesta tai -vihamielisyydestä. Sosiaalisessa mediassa vihapuheen retoriikka asettaa yksinkertaistaen vastakkain suomalaisuuden ja ei-suomalaisuuden (Sakin (2011) mukaan esimerkiksi rehti rehellinen, suomalainen vs. rikollinen, raiskaaja terroristi tai suomalainen vs. moraalisesti alempiarvoinen muslimi), joista vain ensimmäinen on hyväksyttävä.

Jos paikalliskulttuuri ja -identiteetti, jopa nurkkakuntaisuus, vahvistuu ja vetää yhä voimakkaammin rajaa muihin, kosmopoliitin identiteetin kehittyminen estyy. Kosmopoliitilla identiteetillä tarkoitan sellaista identiteettiä, jota määrittävät sekä avoimuus vieraan kulttuurin kokemuksille että halu ja kyky saavuttaa nuo kulttuurit. Paikalliskulttuurin vahvistuessa muille kuin etnisille suomalaisille jää helposti syntipukin rooli.

Vastayhteisöllisyyttä, joka ilmenee samanmielisten mobilisointina, ovat tutkimustuloksissaan koskettaneet jo Raittila (2002), Horsti (2005) ja Haavisto (2011), joskin hieman toisin termein. Raittila peräänkuuluttaa avointa maahanmuuttodialogia, johon

osallistuisivat kaikki suvaitsevan eliitin ja rassistisen oikeistolaisiiven väliltä. Horstin mukaan ongelmana on keskittyminen henkilökuvuihin ja tarinoihin, jolloin tuntematon tulee kyllä suurelle yleisölle tutummaksi, mutta siirtolaiset ja viranomaiset eivät kohtaa eivätkä rakenteelliset ongelmat nouse esiin. Haaviston anti kysymykseen on puolestaan se, että media yksinkertaistaa monimutkaisia asioita, levittää virheellistä tietoa ja konstruoi liian suppeita kategorioita. Kaikki nämä havainnot osoittavat, ettei julkisuuden kenttä toimi aukottomasti ja tasapuolisesti.

Entäpä jos sosiaaliseen mediaan löytävät tiensä julkisuuteen pääsemättömyyden vuoksi myös etniset vähemmistöt ja kehitys johtaakin siihen, että samoilla foorumeilla kamppailevat oikeutuksesta olla ja elää voimaantuneet vähemmistöt ja etniset suomalaiset. Kuinka pitkään sanailua käydään virtuaalisesti ja jatketaanko taistoa kenties kasvokkain? Tarvitaankin uudenlaista julkisuutta, kypsää demokratiaa, jottei tätä korttia tarvitsisi katsoa. Kypsässä demokratiassa median ja julkisen keskustelun huomio jakautuu tasapuolisesti yhteiskunnan eri osiin, suoran vaikuttamisen mahdollisuus taataan kaikille ja erilaisuutta arvostetaan.

9 LÄHTEET

Ahola, Eeva (2002): ”Romaniturvapaikanhakijat tv-uutisten kohteena.” Teoksessa P. Raittila (toim.): *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Suomen journalistiliitto, Mediakriittinen julkaisusarja 6. Tampere: Tampere University Press.

Ahola, Mia (2002): ”Etnisyys urheilusivuilla. Sevillan yleisurheilun MM-kilpailujen käsittely iltapäivälehdissä.” Teoksessa P. Raittila (toim.): *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Suomen journalistiliitto, Mediakriittinen julkaisusarja 6. Tampere: Tampere University Press.

Bommes, Michael & Geddes, Andrew (2000): ”Introduction. Immigration and the welfare state.” In M. Bommes & A. Geddes (eds): *Immigration and Welfare. Challenging the borders of the welfare state*. New York: Routledge.

Dryzek, John S. (2000): *Deliberative Democracy and Beyond. Liberals, Critics, Contestations*. New York: Oxford University Press Inc.

Entman, Robert M. (1991): ”Framing U.S. Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents.” *Journal of Communication*, 41(4): 6–27.

Entman, Robert M. (1993): ”Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm.” *Journal of Communication* 43 (4): 51–58.

Eräsaari, Risto (2005): ”Inklusio, eksklusio ja integraatio sosiaalipolitiikassa. Kiistakysymysten kartoitusta.” *Janus* Vol. 13, 3/2005: 252–267.

Forsander, Annika (2002): ”Työmarkkinoiden kansainvälistymiskehitys Suomessa.” *Yhteiskuntapolitiikka* 67(2002): 3, 260–268.

Fraser, Nancy (1996): *Social Justice in the Age of Identity Politics: Redistribution, Recognition and Participation*. The Tanner Lectures on Human Values. University of Utah. <http://www.intelligenceispower.com/>. 18.10.2011.

Fraser, Nancy (2000): ”Rethinking Recognition.” *New Left Review* 3: 107–120.

Fraser, Nancy (2001): *Social justice in the knowledge society: Redistribution, recognition, and participation*. Beitrag zum Kongress ”Gut zu Wissen”, Heinrich-Böll-Zitung, 5/2001. <http://www.wissensgesellschaft.org/themen/orientierung/socialjustice.html>. 19.10.2011.

Geddes, Andrew (2003): *The Politics of Migration and Immigration in Europe*. London: Sage.

Gitlin, Todd (1980): *The Whole World Is Watching: Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*. Berkeley, CA, Los Angeles, CA & London, U.K.: University of California Press.

Goffman, Erving (1974): *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. New York: Harper & Row.

Gruner, Charles R. (1997): *The Game of Humor. A Comprehensive Theory of Why We Laugh*. New Brunswick, New Jersey: Transaction Publishers.

- Haavisto, Camilla (2011a): *Conditionally One of 'Us' : A Study of Print Media, Minorities and Positioning Practices*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, Valtiotieteellinen tiedekunta, sosiaalitieteiden laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Haavisto, Camilla (2011b): ”Me ja he”. *Journalisti.fi* 12/2011.
- Hall, Stuart, Critcher, Chas, Jefferson, Tony, Clarke, John N. & Roberts, Brian (1978): *Policing the Crisis Mugging the State and Law and Order*. Basingstoke: Macmillan.
- Hammarberg, Thomas (2010): *Criminalisation of Migration in Europe: Human Rights Implications*. Issue Paper Council of Europe Commissioner for Human Rights.
<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1579605&Site=CommDH&BackColorInternet=FEC65B&BackColorIntranet=FEC65B&BackColorLogged=FFC679>. 7.12.2011.
- Hellsten, Iina (2002): *The Politics of Metaphor. Biotechnology and Biodiversity in the Media*. Tampere: Tampere University Press.
- Hollifield, James (2000): ”Immigration and the politic of Rights. The French Case in Comparative Perspective.” In M. Bommes & A. Geddes (eds): *Immigration and Welfare. Challenging the Borders of the Welfare State*. New York: Routledge.
- Horsti, Karina (2002): ”Maahanmuuttojournalismi – välivaihe monikulttuuriseen journalismiin.” Teoksessa P. Raittila (toim.): *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Suomen journalistiliitto, Mediakriittinen julkaisusarja 6. Tampere: Tampere University Press.
- Horsti, Karina (2005): *Vierauden rajat: Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Howarth, David & Stavrakakis, Yannis (2000): ”Introducing discourse theory and political analysis.” In D. Howarth, A.J. Norval & Y. Stavrakakis (eds): *Discourse theory and political analysis. Identities, hegemonies and social change*. Manchester: Manchester University Press.
- Huttunen, Laura (2002): *Kotona, maanpaossa, maailmalla: kodin merkitykset maahanmuuttajien elämäkerroissa*. Helsinki: SKS.
- Jaakkola, Magdaleena (2009): *Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta. Asennemuutokset 1987–2007*. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2009/1.
- Jalonen, Jussi (2011): ”Puolikuun pelko; muslimivastaiset ääriliikkeet Euroopassa ja Suomessa.” Teoksessa A. Kullberg (toim.): *Suomi – Terrorismi – Supo; Koira, joka ei haukkunut – miksi ja miten Suomi on välttynyt terroristisen toiminnan leviämiseltä*. Helsinki: WSOY.
- Jensen, Hanna (2008): ”Rakenna jutustasi tarina.” *Journalisti.fi* 8/2008.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993): *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Karvonen, Lauri (2009): ”Politiikan henkilöityminen.” Teoksessa S. Borg & H. Paloheimo (toim.): *Vaalit yleisdemokratiassa: Eduskuntavaalitutkimus 2007*. Tampere: Tampere University Press.

- Kestilä, Elina & Wass, Hanna (2007): ”Mielipide-edustavuuden toteutuminen työperäisen maahanmuuton kysymyksessä.” Teoksessa Tapani Kaakkurinniemi & Juri Mykkänen (toim.): *Politiikan representaatio*. Valtiotieteellinen yhdistys. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kira, Mari (2003): *Byrokratian jälkeen – kohti uudistavaa työtä ja kestäväää työjärjestelmäkehitystä*. Helsinki: Työministeriö.
- Kohonen, Anssi (2007): *Työperäinen maahanmuutto Euroopan unionissa*. Suomen Pankki, Rahapolitiikka- ja tutkimusosasto. BoF Online 2007.
- Korpiola, Lilly (2011): ”Viha ja media, uhri ja sankari 30.11.2011.” Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan eri alojen tutkijoiden ja opettajien yhteisestä aloitteesta syntynyt luentokurssi: *Viha ja Valta – Ääri-ilmiöt nyky-yhteiskunnassa 2.11–14.12.2011*. Julkaisematon.
- Kunelius, Risto, Noppari, Elina & Reunanen, Esa (2009): *Media vallan verkoissa*. Journalismien tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, julkaisuja, sarja A112/2009.
- Laclau, Ernesto (2005): *On populist reason*. London: Verso.
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (2001): *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a radical democratic politics*. 2. painos. London: Verso.
- Lepola, Outi (2000): *Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 787. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Maasilta, Mari, Rahkonen Juho & Raittila, Pentti (2008): *Islam suomalaisissa joukkoviestimissä*. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja sarja A 103. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Morreal, John (ed) (1987): *The Philosophy of Laughter and Humor*. Albany: State University of New York Press.
- Paananen, Seppo (1999): *Suomalaisuuden armoilla: ulkomaalaisten työnhakijoiden luokittelu*. Tilastokeskus. Tutkimuksia: 228.
- Paloheimo, Heikki & Wiberg, Matti (1997): *Politiikan perusteet*. Porvoo: WSOY
- Palola, Elina (2003): *EU korostaa laillisten maahanmuuttajien tehokasta kotouttamista ja integraatiota työmarkkinoille*. Työpoliittinen Aikakauskirja 3/2003, 42–52.
- Palonen, Emilia (2011): ”Hyvät, pahat ja politiikka – poliittinen mobilisaatio 9.11.2011.” Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan eri alojen tutkijoiden ja opettajien yhteisestä aloitteesta syntynyt luentokurssi: *Viha ja Valta – Ääri-ilmiöt nyky-yhteiskunnassa 2.11–14.12.2011*. Julkaisematon.
- Pietikäinen, Sari (2000): *Discourses on Differentiation. Ethnic Representations in Newspaper Texts*. Jyväskylä Studies in Communication 12. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

- Pietikäinen, Sari (2002): "Etniset vähemmistöt uutisissa – käsitteitä ja aikaisempien tutkimusten kertomaa." Teoksessa P. Raittila (toim.): *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Suomen journalistiliitto, Mediakriittinen julkaisusarja 6. Tampere: Tampere University Press.
- Pietilä, Veikko (1995): *Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Puroila, Anna-Maija (2002): *Kohtaamisia päiväkotiarjessa – kehysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön*. Oulu: Oulun yliopisto.
- Raittila, Pentti (2002): "Etniset aiheet, vähemmistöt ja niiden suhteet suomalaisessa journalismissa vuonna 2000." Teoksessa P. Raittila (toim.): *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Suomen Journalistiliitto, Mediakriittinen julkaisusarja 6. Tampere: Tampere University Press.
- Raittila, Pentti, Horsti, Karina & Pietikäinen, Sari (2002): "Onko journalismilla vara parantaa?" Teoksessa P. Raittila (toim.): *Etnisyys ja rasismi journalismissa*. Suomen Journalistiliitto, Mediakriittinen julkaisusarja 6. Tampere: Tampere University Press.
- Ryynänen, Toni (2009) *Median muotoilema. Muotoilun mediajulkisuus suomalaisessa talouslehdissä*. Helsingin yliopisto, Taloustieteen laitos, Kuluttajatutkimuskeskus.
- Salmenhaara, Perttu (2003): *Proaktiivista maahanmuuttoa. Tapaus: Suomi 1998–2004*. Lisensiaatintutkielma. Helsingin yliopisto.
- Sakki, Inari (2011): "Vihaan retoriikka 2.11.2011." Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan eri alojen tutkijoiden ja opettajien yhteisestä aloitteesta syntynyt luentokurssi: *Viha ja Valta – Ääri-ilmiöt nyky-yhteiskunnassa 2.11–14.12.2011*. Julkaisematon.
- Saukkonen, Pasi (2007): *Politiikka monikulttuurisessa yhteiskunnassa*. Helsinki: WSOY.
- Saukkonen Pasi (2011): "Poliittinen radikalismi ja nationalismi 2.11.2011." Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan eri alojen tutkijoiden ja opettajien yhteisestä aloitteesta syntynyt luentokurssi: *Viha ja Valta – Ääri-ilmiöt nyky-yhteiskunnassa 2.11–14.12.2011*. Julkaisematon.
- Suihkonen, Minna (2003): *"Kukaan ei halua elää sellaista elämää, jossa omaa ääntä ei kuulu."* Haastattelututkimus etnisten vähemmistöjen omasta mediasta ja vähemmistötaustaisten toimittajien pääsystä valtamediaan. Journalismin tutkimusyksikkö, Tampereen yliopisto.
- Taylor, Charles (1994): "The Politics of Recognition." In A. Gutmann (ed): *Multiculturalism. Examining the Politics of Recognition*. Princeton: Princeton University Press.
- Van Dijk, Teun (2000): "New(s) Racism: A discourse analytical approach." In Simon Cottle (ed): *Ethnic minorities and the media*. Buckingham, UK & Philadelphia, USA: Open University Press.
- Weaver, Ole (1995): "Securitization and Desecuritization." In Ronnie Lipschutz (ed): *On Security*. New York: Columbia University Press.

Vehviläinen Sanna (1996): *Psykodraaman vuorovaikutuksen rakentuminen: etnometodologinen tarkastelu*. Tutkimuksia 148. Helsingin yliopisto, kasvatustieteen laitos.

Väliverronen, Esa (1996): *Ympäristöuhan anatomia. Tiede, mediat ja metsän sairaskertomus*. Jyväskylä: Vastapaino.

Young, Iris Marion (1990): *Justice and the Politics of Difference*. Princeton: Princeton University Press.